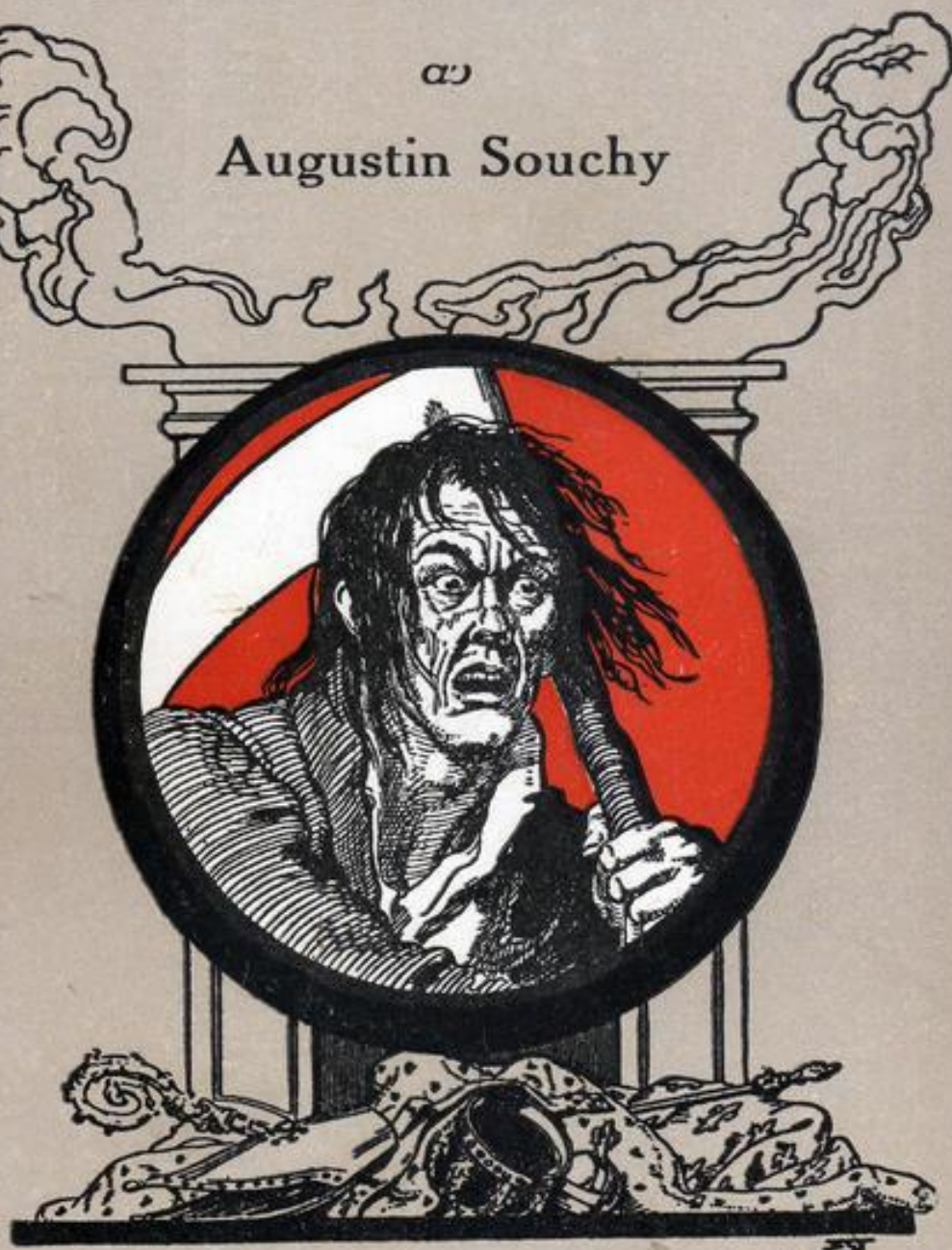


Den ryska arbetare- och bonderevolutionen

av

Augustin Souchy



Bokförlaget Brand-Stockholm

Augustin Souchy

Den ryska arbetare- och bonderevolutionen

Resultatet av en studieresa i Ryssland och Ukraina under april–okt. 1920.

Översättning från författarens manuskript av *Ragnar Casparsson*.

BOKFÖRLAGET BRAND STOCKHOLM 1921

[Augustin Souchy var en tysk anarkist. Denna bok är en kritisk betraktelse över den ryska revolutionen, med tonvikt på utvecklingen efter maktövertagandet]

Innehåll

RYSSLAND.....	1
Förord.....	1
Den socialistiska rörelsen i Ryssland	5
Marxisterna (socialdemokraterna).....	5
Narodnikerna (Folksocialisterna). (Höger-socialrevolutionärerna).	6
Vänster-socialrevolutionärerna.	6
Maximalisterna.....	8
Anarkister och syndikalister.....	10
”Nabat”-anarkisterna.	13
Landsbygden	14
Böndernas ekonomiska läge	16
Böndernas politiska läge	21
Fackföreningarnas utveckling	24
De ryska fackföreningarnas organisation	30
Oppositionen i fackföreningarna	34
Förstatligande eller socialisering?	36
Förtrustningen	38
Hemindustrien och artellerna	41
Konsumtionen	43
Arbetarnas ställning i städerna	48
Arbetsförsäkring	51
Finanssystemet	53
Råden.....	55
Den röda armén	59
Uppfostran	63
UKRAINA	66
Revolutionen	66
Machno.....	69
Den socialistiska rörelsen.....	81
Bönderna och kommunismen.....	84
Det ekonomiska läget	87

RYSSLAND

Förord

När den ryska revolutionen utbröt och tsarismen störtades, fanns det säkerligen icke en socialist, som icke hälsade denna revolution med glädje. Alla, från de moderataste stats-socialister och reformister till de radikalaste anarkister, ja, till och med Europas liberaler, sågo ett tecken på framåtskridande i den ryska tsarismens störtande. Men när Kerenski sedan ville rädda spillrorna av det ryska statsskeppet i ententens säkra hamn och fortsätta kriget med Tyskland, så gjorde sig oviljan gällande bland Rysslands massor, emedan de hade hoppats att revolutionen skulle föra till freden! Då Kerenski med koalitionen Miljukow och Gutschkow förskrev sig till ententen, så kunde han naturligtvis icke uppfylla det ryska folkets fredsönskan. Det var klart, att de revolutionära vågorna icke skulle lägga sig, utan gå vidare i riktning mot freden. Det parti, som satte freden på sitt program, hade den största utsikt till framgång. Och detta parti var bolsjevikpartiet.

De politiska förutsättningar för bolsjevikernas seger förelågo. Men därtill kommo också de psykologiska och ekonomiska.

De psykologiska orsakerna. Sedan århundraden levde det ryska folket under tsarismens herravälde. Autokratien gjorde allt för att upprätthålla auktoritetstron hos folket. Denna auktoritetstro hade trängt så djupt ned i folkets liv, att den till och med hörde tillsammans med böndernas liv och inbördes förhållanden. Symboliskt för detta förhållande är ordet "lille far". En av de starkaste faktorerna för konserverandet av denna tro var religionen. Den grekiska kyrkans ortodoxa katolicism finner ännu i dag sitt starkaste stöd i Ryssland. Revolutionen har väl raserat tilliten till tsaren, men fullkomligt utplånad är den ändå icke. Tron på auktoriteter lever alltjämt i Ryssland och den är i dag långt starkare än till exempel i England eller Amerika. Det var därför naturligt, att det nya politiska systemet måste vara auktoritärt för den massa, som ännu alltjämt är auktoritetstroende. Bolsjevismen är ett auktoritärt system. Teoretiskt vill det självt vara marxistiskt, det vill säga auktoritärt-socialistiskt.

De ekonomiska orsakerna. Redan under Kerenski-perioden växte missnöjet och därmed fordringarna på självständighet bland arbetarna. Arbetarna, som representerades av arbetarråd eller fabrikskommittéer, ville icke längre vara löns-lavar åt fabriksägarna. De ville avlägsna fabriksägarna och själva övertaga fabrikena. Efter en långvarig kamp lyckades de slutligen att nå detta mål. Men då de icke voro beredda på produktionens övertagande och icke heller hade några fackföreningar, som voro i stånd att leda industrien, så betecknade den första perioden av arbetarnas övertagande av produktionen ett allmänt förfall. Arbetarna arbetade för sig själva, men icke för samhället. Egna industriförbund hade de icke och de små ansatser till sådana sammanslutningar, som funnos, voro så föga utvecklade, att i denna period av allmänt förfall endast ett strängt centraliserat parti till en del kunde bekämpa det kaos, som härskade. Man kan till och med säga, att det var en lycka, att bolsjevikpartiet då fanns till och hade kraft nog att ingripa. Annars hade kanske ett icke socialistiskt parti, till exempel kadettpartiet jämnat vägen för reaktionen. Så som det nu blev kan man ju icke säga, att socialismens ideal uppfylldes, men under de givna omständigheterna var det den enda utvägen. En annan ekonomisk faktor var understödandet av böndernas strävanden att tillägna sig storgodsägarnas jord. Både i städerna och på landet voro sålunda de ekonomiska faktorerna gynnsamma för bolsjevikerna.

Det gives i dag många socialister, som fördöma bolsjevikernas herravälde i Ryssland. De äro motståndare till bolsjevikerna, emedan förhållandena i Ryssland under deras herravälde icke äro socialistiska. Och det är sant, att om man anlägger socialistiska eller kommunistiska synpunkter på förhållandena i Ryssland, så är det icke svårt att se, att det icke härskar någon

socialism eller kommunism och då kan man — från detta höga vaktorn — fördöma bolsjevismen.

Bland bolsjevismens motståndare kunna vi urskilja tre olika riktningar.

Den första är kapitalismens och den kapitalistiska samhällsordningens anhängare. Till dessa kunna alla de stater räknas, som under kriget bildade ententen mot Tyskland och Österrike och som nu sammanslutit sig i ett Folkförbund, ett allt för ädelt namn för denna imperialistiska sammanslutning, samt Amerika och det kapitalistiska Tyskland. Dessa bekämpa icke bolsjevismen, emedan de svikits i sina förhoppningar på denna rörelse, — de voro redan från början emot den utan emedan de kända sig hotade, emedan de frukta, att det bolsjevikiska Ryssland ständigt skall vara en revolutions fara för alla andra länder. Men de frukta naturligtvis i första hand en revolution i sina egna länder, emedan de då skulle förlora sina privilegier, framförallt den privata egendomsrätten, varpå hela den nuvarande samhällsordningen vilar. Utom detta allmänna, internationella kapitalistiska intresse finnes det också speciellt nationalistiska. Frankrike hör till exempel till bolsjevismens argaste motståndare, därför att de franska kapitalisterna äro intresserade i Ryssland med större penningssummor än andra länders kapitalister. De vilja under alla omständigheter ha tillbaka de penningar, som de lånat bort till det tsaristiska Ryssland, och trots att bolsjevikerna flera gånger förklarat, att de äro villiga att gälda dem — i början annullerade bolsjevikerna alla tsarismens skulder, — så äro de franska kapitalisterna ändå icke nöjda; de vilja också för framtiden göra affärer i det på naturtillgångar så rika Ryssland. Och detsamma är förhållandet med alla andra kapitalistiska stater. Av dessa anledningar bekämpa de nu bolsjevismen med alla medel, som stå dem till buds: genom öppet och hemligt krig, genom blockaden och genom understödandet av ryska kontrarevolutionärer.

Den andra riktningen bland bolsjevismens motståndare utgöres av de moderata och reformistiska socialdemokraterna. Till en del voro dessa redan från början emot bolsjevismens taktik, till exempel därför att den godkände upplösningen av konstituanten genom anarkisterna (till en del bidrogo bolsjevikerna till denna); en annan del blevo sedermera motståndare till bolsjevikerna på grund av deras antidemokratiska och antihumana medel, exempelvis på grund av förbudet mot tidningar och möten. De voro också principiella motståndare till den omedelbara och absoluta expropriationen av kapitalismens egendom. Enligt deras mening skulle bolsjevikerna ha sökt förbindelse med västerns demokratier. De taga Marx till hjälp och påstå, att socialismen endast kan komma genom kapitalismens egen utveckling. Politiskt måste Ryssland efter tsarismens sammanstörtande först ha genomlevat demokratien och ekonomiskt måste den ha genomlevat den modärna kapitalismen; sedan denna utveckling genomlupits skulle Ryssland vara moget för socialismen. De bekämpa också bolsjevismens frihetsfientliga tendenser, deras utomordentliga kommission för bekämpandet av smuglingen och kontrarevolutionen o. s. v.

Men när dessa människor själva komma till makten, så låta de förvisso icke sitt politiska handlande vägledas av några humanistiska synpunkter. En Noske som försvarsminister och representant för denna riktning har icke använt mindre inhumana medel än bolsjevikerna, men han har kanske hycklat mera än dessa. I det stora hela avböjer denna riktning av socialdemokrater, socialpatrioter, reformister eller vad de nu må kallas bolsjevikernas taktik, emedan den synes dem för radikal. Också denna riktning bekämpar bolsjevikerna hemligt eller öppet — mest hemligt — med alla medel och med allt gewalt. Den hjälper den beväpnade kontrarevolutionen, bidrager till att upprätthålla blockaden mot Ryssland o. s. v. När socialdemokraterna sutto i regeringen i Tyskland, så gjorde de verkligen allt detta emot det bolsjevikiska Ryssland.

Till den tredje riktningen bland bolsjevikernas motståndare höra slutligen de antiauktoritära socialisterna, anarkisterna och syndikalisterna. Medan de två första riktningarna äro

motståndare till revolutionen över huvudtaget, så äro de sistnämnda *alltigenom revolutionära*. De äro heller icke motståndare till bolsjevikerna i samma mening som de två förutnämnda; de äro motståndare till bolsjevismens lära, de äro emot *bolsjevismens auktoritära världsåskådning*. De kämpa mot bolsjevikerna på det andliga området. Medan de reformistiska socialisterna äro emot bolsjevikerna, emedan dessa gingo *för långt*, förebrå anarkister och syndikalister dem för att de *icke ha gått långt nog*. De förebrå bolsjevikerna för att deras metoder icke gjort rent hus med den gamla staten och kapitalismen, att de givit auktoritets-tron, statsfördomarna och löneslaveriets system för många koncessioner och därigenom hämmat revolutionens vidare utveckling. De förebrå bolsjevikerna för att de upprättat en ny stat och därigenom lett revolutionen i falska banor. De visa bolsjevikerna inkonsekvensen i deras ställning, då de å ena sidan påstå, att staten är en förtryckar- och klassinstitution och att ett fritt samhälle endast kan bestå utan stat, men å andra sidan sätta in hela sin kraft på att göra denna klasstat så stark som möjligt, så fruktansvärd som möjligt och att fullkomna densamma genom den strängaste centralism. De revolutionära syndikalisterna och anarkisterna säga vidare, att bolsjevikerna genom införandet av denna stat och denna centralism icke närma sig friheten utan avlägsna sig ifrån den. Som motståndare till den politiska maktens erövring förebrå de bolsjevikerna, att dessa genom erövrandet av den politiska makten blivit makt-politiker och skjutit den viktigaste sidan hos socialismen och kommunismen i bakgrunden; men då de nu en gång slagit in på den politiska vägen, så måste de ju ta konsekvenserna härav. En av dessa konsekvenser är undertryckandet av andra socialistiska partier och riktningar, förbud mot utgivandet av tidningar och avhållande av möten o. s. v. Anarkister och syndikalister äro emot den bolsjevistikiska metoden att erövra den politiska makten, de äro emot centralism och statssocialism. Det behöver väl näppeligen sägas, att de i likhet med bolsjevikerna äro förbittrade motståndare till privatäganderätten, till kapitalismen, den borgerliga demokratin och alltså även till varje slags nationalförsamling.

Som man lätt inser äro kapitalisterna och socialreformisterna starkare politiska motståndare. De revolutionära syndikalisterna och anarkisterna äro väl också motståndare till de bolsjevistikiska metoderna, men om bolsjevikerna verkligen menade ärligt med talet om statens förstörande, så kunde det möjligen ur fiendskapen framväxa en kampgemenskap. Så som sakerna nu stå förhålla sig anarkisterna och syndikalisterna neutrala gentemot bolsjevismen, där de icke stå helt avvisande.

Att gömma sig bakom "objektivitetens" täckmantel är oftast ingenting annat än feghet; ett fritt bedömande, utan varje subjektiv färgläggning är väl icke möjligt, åtminstone icke om det står en personlighet bakom orden. Jag säger därför utan omsvep ifrån, att jag är revolutionär syndikalist och att min världsåskådning är anarkismens. Men om jag, liksom mina idéfränder, icke i allt kan erkänna bolsjevikernas metoder och taktik, så är det i högsta grad smaklöst av bolsjevikerna att stämpla oss såsom kontrarevolutionärer, för att på detta sätt misskreditera den revolutionära syndikalismen och anarkismen i de revolutionära arbetarnas ögon. Före revolutionens utbrott och före kriget skulle det icke fallit en rysk bolsjevik in att beteckna en revolutionär syndikalist och anarkist som kontrarevolutionär, endast därför att denna fördömde staten, proletariatets diktatur och centralismen tillsammans med kapitalismen. Tvärtom hade den gången den revolutionära syndikalisten och anarkisten haft större rätt att beteckna bolsjevikerna på detta sätt. Men han gjorde det icke då det gällde de ryska bolsjevikerna. Nu är saken en annan. Bolsjevikerna äro härskande parti. Deras teorier, deras metoder och deras taktik äro icke blott platoniska; de äro en kall verklighet, som ofta är rätt kännbar för det ryska folket. De teorier och metoder, som tidigare voro mer eller mindre tacksamma diskussionsämnen i tidningarna, äro i dag förordningar, dekret och lagar för det ryska folket. När vi alltså i dag polemiserar mot dessa teorier och denna taktik, så äro vi också nödgade att ta ställning till dekreten. Men göra vi det, så stämpla oss bolsjevikerna, när vår kritik är ogynnsam, såsom kontrarevolutionärer. Och ändå kunna vi i dag, lika litet som tidigare, avhålla oss från denna kritik. I dag ha vi ett verkligt underlag att bygga på, medan vi tidigare nödgades arbeta med

hypoteser. Det är nödvändigt att observera en sak: skillnaden mellan dekret, lagar och förordningar, som framgått ur teorier, och sådana, som äro att föra tillbaka på förhållandena i Ryssland. En kritik av de senare vore, i betraktande av att bolsjevikpartiet är ett revolutionärt parti, en kritik av revolutionen själv. Och en sådan kritik kunna vi icke företaga i dag, i synnerhet icke som revolutionärer. Men en kritik av de förra hålla vi för lika nödvändig som tidigare diskussionerna mellan de olika socialistiska riktningarna. Men dessutom måste vi undersöka verkningarna av båda slagen av dekret, både av dem, som framgått ur teorierna och av dem, som fötts av de verkliga förhållandena. Hur litet vi än tro på lagar och dekret, så måste vi ändå medgiva, att de utlösa en reaktion hos folket. Folket reagerar dels vänskapligt, dels fientligt emot dessa dekret, allt efter deras natur och efter folkets önsknings; det gives också dekret, som utlösa och befordra folkets revolutionära krafter, men det gives även sådana, som hämma och förintä det revolutionära initiativet.

Men en sådan undersökning är ytterst svår. Att klassificera lagarna och dekreten på det sätt, vi tidigare angivit, är icke alltid så lätt i praktiken. En rad av dekret äro också resultaten av en sammansmältning mellan dessa båda element. Om nu verkningarna helt eller delvis äro befordrande för revolutionen eller också helt eller delvis frihetsfientliga, och folket reagerade mot dem på ett motsvarande sätt, så kunde man lätt komma i det märkvärdiga läget att man ville godkänna 60 proc. av dekreten och fördöma 40 proc. av dem. Men en social revolution är intet räkneexperiment; om man accepterar den eller fördömer den, så är den ändå en revolution.

Men för de avsikter vi hysa är det heller icke nödvändigt, att beräkna procenten i de sociala händelserna. Det rör sig här icke i första hand om en kritik av bolsjevismen utan om ett klart erkännande av revolutionen i Ryssland och de resultat den givit. Huvudavsikten är, att giva Tysklands och vest-Europas arbetare, för vilka boken skrivits, en del lärdomar, så att de i en revolutionär situation må kunna tillgodogöra sig den ryska revolutionens erfarenheter. Denna boks syftemål är således *icke kontrarevolutionärt*, utan *revolutionärt*. Om arbetarna vid studiet av dess sakuppgifter beträffande förhållandena i Ryssland komma till det resultatet, att de icke kunna godkänna vissa saker och vissa metoder och för sitt eget lands vidkommande icke önska sådana förhållanden som de ryska, så får detta icke vara liktydigt med ett avböjande av den sociala revolutionen, det får endast vara en lärdom med avseende på de medel och metoder, som *icke* böra brukas, när en revolution utbryter i deras eget land. Detta är det huvudsakliga syftet med denna bok och skildringarna från Ryssland, som äro fullt verklighetstroga och icke försök att vare sig försköna eller svartmåla, skola vara underordnade detta syfte.

Om nu förhållandena i Ryssland icke befinnas vara sådana, som många hoppats och så som man tänkt sig genomförandet av den sociala revolutionen, så må man betänka, att revolutionen i Ryssland inträffade vid en tid, då de ryska arbetarnas och böndernas stora massor icke voro beredda att organisera det ekonomiska och politiska livet enligt frihetens principer, utan att revolutionen fann arbetarna fullkomligt oförberedda. Om man därtill lägger de ryska arbetarnas förhållandevis stora efterblivenhet i tekniskt avseende, så inser man, att revolutionen icke kunde komma på det sätt, som de stora teoretikerna eller de längst avancerade revolutionärerna föreställt sig.

Vi kunna alltså ställa oss den frågan: önska vi, att den ryska revolutionen icke hade inträffat, därför att den icke inbringat det vi hade hoppats och drömt om? Endast en antirevolutionär kan svara ja på denna fråga. Men varje revolutionär måste som en soldat med "gevär för fot" med hela sitt hjärta, hela sin känsla och sympati vara hos revolutionen. Och hur skulle vi kunna annat! Skulle vi, som ständigt strävat efter revolutionen, som hoppats på den och arbetat för den, vi som besjungit den i våra sånger, skulle vi, nu när revolutionen äntligen är här, skjuta den ifrån oss, som en kärlekslös moder sitt missbildade barn? Nej, revolutionen är här; den är icke sådan, som vi hoppades den skulle vara. Det är ett missbildat, delvis

ofullgånget barn. Men det är vårt barn. Vi äro föräldrarna. Det åligger oss, att erkänna barnet, att vårda det, fostra det, omforma det och göra det till ett starkt, fritt, stolt och i möjligaste mån fullkomligt barn.

Berlin i december 1920.

A. S.

Den socialistiska rörelsen i Ryssland

Då det förnämsta syftet med denna bok är att giva en framställning av den ryska revolutionen och de förhållanden, som skapats genom densamma, så skola vi endast sysselsätta oss med de socialistiska partierna och rörelserna i Ryssland i den mån detta är nödvändigt för att man skall förstå revolutionen och ryska förhållanden.

Marxisterna (socialdemokraterna).

Den ryska socialistiska rörelsen var icke socialdemokratisk vid sin uppkomst. Icke heller den socialism, som företrädde av Bakunin hade uppstått ur socialdemokratiska teorier. Det var en slags socialism, som uppstått ur landets egendomliga lantbruksförhållanden. Den rörelse som uppstod kallade sig *Narodniki* och var en speciell rysk skola inom socialismen. Senare uppstod också i Ryssland en särskild socialdemokratisk skola, vars egentliga grundare var *Plechanow*, som företrädde Marx' och Engels' åskådning. År 1883 bildades det socialdemokratiska-marxistiska partiet. Då denna riktning icke hämtade sitt byggnadsmaterial från den ryska arbetar- och bonderörelsen, utan från utlandet, och då den utvecklades med stöd från den tyska arbetarrörelsen, så äro denna riktnings principer och teorier väl kända för vest-Europas och isynnerhet för Tysklands arbetare. De äro marxismens. Självfallet har den under den ryska knutpiskans herravälde bibehållet en revolutionär anda, så som denna bibehållits bland alla ryska revolutionärer, som varit tvungna att uppträda radikalt mot tsarväldet.

Redan mycket tidigt var det ryska socialdemokratiska partiet uppdelat i en höger- och en vänsterflygel. År 1905 kom det till en öppen brytning mellan de båda flyglarna. De radikala voro i majoritet och kallade sig därför majoritetsmän, på ryska *bolsjeviker*. De moderata voro i minoritet och kallade sig minoritetsmän, på ryska *mensjeviker*. Bland mensjevikerna stannade *Plechanow* och till dem sällade sig också *Martow*) och *Abramowitsch*. Bolsjevikernas ledare var *Lenin*. *Plechanow* dog strax efter den ryska revolutionens utbrott. Han betecknas ofta som den ryska socialdemokratiens grundare.

Mensjevikernas program är snarlikt den vänstra flygelns i det tyska socialdemokratiska partiet eller den högra flygelns i oavhängiga partiet. Själva bekänna de sig nu till samma ståndpunkt, som den som intages av det oavhängigas högra flygel.

Bolsjevikernas program har mera intresse, emedan delta parti innehar makten och svingat sig upp till härskande parti i Ryssland. Det är således deras program, som blivit mer eller mindre förverkligat. Och om man också icke kan föra förhållandena i Ryssland tillbaka på deras program, eftersom livet aldrig följer några program, så har det dock övat ett starkt inflytande på utvecklingen sedan bolsjevikerna kommo till makten och på den nuvarande situationen i landet. Om vi ta ut de viktigaste punkterna ur bolsjevikernas program, så ha vi i viss mån ett kriterium på i huru stor grad förhållandena i Ryssland kunna föras tillbaka på bolsjevikernas politik och teorier och i vilken grad de äro att föra tillbaka på revolutionen själv

Till de ryska bolsjevikernas grundprinciper höra proletariats diktatur och erövrandet av den politiska makten genom ett socialdemokratiskt parti, — ehuru det falskeligen säges ske genom "proletariatet" — överförande av fabriker, gruvor, fartyg, hyttor, kort sagt hela industrien och jorden i statens ägo, det ekonomiska livets organiserande genom staten. Det

heter ordagrant i deras program: "Statsmakten upphör att vara en parasiterande institution, som står över produktionsprocessen; den börjar omvandlas i en organisation, som endast och allenast fyller uppgiften, att förvalta landets ekonomiska liv". Upphävandet av den politiska rätten för den utsugande klassen och förövrigt av alla sådana frihetsinskränkningar, som stå i vägen för diktaturens genomförande. Organiserande av förbrukningen genom alla statsmedborgares obligatoriska medlemsskap i konsumtionsföreningar som sedan bliva statsorgan.

Dessa äro i korthet grundsatserna och programmet för det bolsjevikiska partiet, som senare, efter det makten erövrats, kallade sig självt Det kommunistiska partiet. Enligt Lenins förklaring kallade partiet sig kommunistiskt, dels emedan det ville skilja sig från socialdemokraterna och dels emedan det ville draga över till bolsjevikerna de arbetare och bönder, som hittills varit med i den anarkistiska och revolutionära syndikalistiska rörelsen Vi skola senare bli i tillfälle att se, i vilken gradpartiet lyckats överföra sitt program på samhällslivet i Ryssland.

Narodnikerna (Folksocialisterna). (Höger-socialrevolutionärerna).

Medan marxisterna, både mensjevikerna och bolsjevikerna, egentligen äro en främmande växt på rysk jord, så äro däremot narodnikerna av äkta ryskt ursprung. *Narod* betyder folk. Narodnikernas socialism var folkets egen socialism. En av de första och mest betydande männen i denna rörelse var *Lawrow*. *Tschernitschewsky* tillhörde den också. Denna rörelse är av äldre datum än marxisternas. Senare kallade den sig också Socialrevolutionära partiet. Medan marxisterna hade ett stort inflytande på städernas arbetarbefolkning, voro de socialrevolutionära ett övervägande bondeparti. Dess socialism var mera en bondesocialism än en proletärsocialism. Då Ryssland är ett agrarland med en befolkning, som räknar mer än 80 proc. bönder, så var det naturligt att det Socialrevolutionära partiet skulle vara det populäraste. Till detta parti hörde "revolutionens mormor", Breschkowskaja eller "Babuschka", som hon kallades och som genom revolutionen befriades ur fångenskapen i Sibirien. Efter Kerenski-regimens sammanstörtande reste hon till utlandet och gjorde gemensam sak med de amerikanska kapitalisterna.

På samma sätt som hos marxisterna utvecklades även inom detta parti en höger- och en vänsterflygel.

Den högra flygeln var för en konstituerande för-församling, liksom mensjevikerna alltså parlamentarisk. Dennas intellektuella ledare är *Tschernow*. Den hade också mycket annat gemensamt med mensjevikerna, ehuru den icke var marxistisk. Den var för koalitionsregeringen med de konstitutionella demokraterna (kadetterna) och den var med och bildade en koalitionsregering under Kerenski-regimen tillsammans med kadetterna Gutschkow och Miljukow samt mensjevikerna. Kerenski hörde själv till socialrevolutionärernas högra flygel. Enligt höger-socialrevolutionärernas program skulle nationalförsamlingen (konstituanten) äga avgörande inflytande över frågorna om rikets författning, socialiseringen och alla andra viktiga frågor. Det var och är den borgerliga demokratiens program.

Vänster-socialrevolutionärerna.

Helt annorlunda var det med den vänstra flygeln av socialrevolutionära partiet. Dess medlemmar voro de gamla terroristerna mot det tsaristiska systemet. De äro också ännu i dag terrorister, men skilja sig från bolsjevikerna därigenom att de endast erkänna den *personliga* terrorn, men fördöma den systematiska, organiserade terrorn. De äro för mördandet av en despot (tsaren), men de äro emot inrättandet av en särskild avskräckningsinstitution, såsom ochranan under tsarismen eller den utomordentliga kommissionen (Tscheka) under

bolsjevismen.

Revolutionsprocessen påskyndade splittringen inom det Socialrevolutionära partiet. Från revolutionsutbrottet till november 1917 utgjorde den vänstra flygeln oppositionen mot partiets deltagande i koalitionsregeringen; den företrädde huvudsakligen en internationell ståndpunkt, men bröt sig i november 1917 ut och bildade Vänster-socialrevolutionära partiet.

Detta nya parti bildades huvudsakligen genom det livaktiga bondeståndet, och dess ledare lade särskild vikt vid, att undandraga de stora bondemassorna inflytandet från höger-socialrevolutionärerna. Dessutom ville de draga in i revolutionsprocessen sådana element, som stodo främmande för marxismen och som förnämligast hade utvecklats inom den ryska skolan "Narodnitschestwo". Ända till freden i Brest-Litovsk arbetade det vänster-socialrevolutionära partiet solidariskt samman med bolsjevikerna i alla sovjet och i regeringen. De övertogo från sjunde folkskommisariatet det för Ryssland så viktiga lantbruket, för att försöka realisera socialiseringslagen beträffande jorden.

När partiet vid freden i Brest-Litovsk icke kunde vara överens med den tyska imperialismen, så utträdde det ur regeringen. Från den tid, då partiet upphörde att dela regeringsansvar med bolsjevikerna, ha de senare ensamma fört sovjetregeringens politik. Bolsjevikerna började med terrorsystemet, med att tvångsutskriva bröd från bönderna, med att reorganisera polisorganen och att återinföra dödsstraffet. Som alla andra socialistiska partier förklarade sig det vänster-socialrevolutionära partiet vara motsståndare till denna politik. I juli 1918 vid femte sovjetkongressen innehade partiet 40 proc. av mandaten. Men efter denna tidpunkt började partiet allt mera energiskt vända sig emot bolsjevikernas samarbete med den tyska imperialismen. Ett utslag av deras missnöje med denna politik var mordet på greve *Mirbach*, det tyska sändebudet i Moskva.

Detta mord gav bolsjevikerna anledning att göra upp räkningen med det konkurrerande partiet och de begynte med en systematisk förföljelse, som fortgår ännu i dag, och således sträckt sig genom mer än två år. Alla partiets tidningar undertrycktes, ett flertal medlemmar skötos, hundrade och tusende sovjetdelegerade, som tillhörde partiet, blevo uteslutna ur sovjeten. Följden härav blev att partiet blev illegalt, dess bästa medlemmar kommo i fängelse och partiet förlorade möjligheten att öva ett direkt inflytande på massorna. De verksamma bönderna, som icke längre hade några representanter i sovjeten, drevos in på de desperata kuppernas väg. Men böndernas uppror blevo undertryckta med den största våldsamhet och vidgade därför klyftan, som nu ligger mellan bolsjevikernas makt och byarna.

Denna framställning av partiets utveckling har jag återgivit efter en berättelse av en av partiets ledare, som under den första perioden efter Kerenski-regeringens fall var medlem i folkskommisariernas råd som kommissarie för lantbruket, *Isaac Steinberg*. Även beträffande partiets program skall jag följa hans framställning.

För detta parti synes icke den så kallade övergångsperioden såsom en period, principiellt skiljer sig från den socialistiska epoken. Under övergångsperioden skola inga andra principer omsättas än de, som verkligen tänkts för även det socialistiska samhället. När man talar om "statens avdöende" så kan man icke utveckla statsideologien och statstvänet till dess högsta form under övergångsperioden. Man kan icke förlita sig på övergångsskedets provisoriska karaktär, då världshistorien ofta visar, att just det "provisoriska" blivit det bestående.

Det vänster-socialrevolutionära partiet tror icke på genomförandet av den sociala revolutionen genom en oförvägen minoritet eller genom något slags kommunistiskt parti. Det håller före, att om icke den sociala revolutionen endast skall bliva en enkel överföring av produktionsmedlen från en egendomsbesittare till en annan, utan en radikal omvälvning i alla människors sociala och andliga vanor, liksom också en fullständig förändring i produktionsprocessen och konsumtionen, så kan revolutionen endast säkerställas genom massans eget fria och självständiga skapande. Men detta betyder icke att partiet är parlamentariskt. Det är tvärtom

antiparlamentariskt och emot en konstituerande församling.

Detta parti är således icke för proletariatets diktatur, utan för den verksamma och livaktiga majoritetens diktatur. Men i ett agrarland sådant som Ryssland måste den sociala revolutionens grundlag vara ett förbund mellan det verksamma bondeståndet och stadsproletariatet, varvid det visserligen icke är nödvändigt med en aritmetisk bondemajoritet; båda dessa verksamma huvudklasser måste vara likaberättigade.

I motsats till det bolsjevikiska partiet står det vänster-socialrevolutionära partiet på federalistisk grund. Under övergångsskedet måste hela samhällsbyggandet, både i politiskt och i ekonomiskt avseende, ske efter federalistiska principer. Partiet är ett *sovjetparti* och fordrar, att valen till sovjeten, som de under övergångsperioden betrakta som politikens centrum, endast böra äga rum under *full frihet* och att råden i sin verksamhet måste praktisera de längst gående demokratiska principer, efter som rådssystemet under andra förhållanden endast blir ett hån mot arbetarnas vilja. Så är det nu, och som en följd därav skola arbetarna på nytt komma att sträva efter allmän rösträtt och liknande formella principer i den borgerliga demokratien. Råden skola blott politiskt och allmänt kulturellt tjäna uppbyggandet av det socialistiska samhället, och därför måste alla arbetsgrenar och alla arbetargrupper företrädas i dem. De ekonomiska funktionerna, produktion och fördelning av produkterna, skola utslutande ligga i händerna på producenter och konsumenter, d. v. s. hos fackföreningarna och konsumtionsföreningarna. Partiet fordrar således icke en nationalisering av produktionen; det menar att en sådan endast leder till förstatligande av hela den ekonomiska processen och att den leder till den sämsta arten av statskapitalism. Produktionsmedlens socialisering skall icke vara detsamma som att överföra produktionsmedlen i statens "ägo", utan skall betyda detsamma som deras förvandling till alla arbetares gemensamma rikedom. Denna tankegång var också vägledande i den socialiseringslag för jorden och storgodsen, som partiet utarbetade, och som den nuvarande regeringen nära nog helt och hållet upphävt. Partiet propagerar för skapandet av produktionsföreningar bland de verksamma bönderna. Produkternas fördelning skall däremot ligga i händerna på arbetar- och bondekonsumtionsföreningarna. Den federativa sammanslutningen av dessa båda slag av ekonomiska organisationer skapar den samhälls-pyramid, som förhinder byarnas och städernas ekonomiska verksamhet och varigenom statens roll — vore det också rådsstatens — föres tillbaka på alla organiserade medborgares verksamhet.

Det vänster-socialrevolutionära partiet har alltid erkänt den individuella terrorn såsom ett kampmedel, men ansett att det bör användas med den största försiktighet. Gentemot terrorn såsom regeringssystem eller såsom ett system för att förverkliga socialismen står det emellertid avvisande. Därför fördömer partiet också dödsstraffet, som bolsjevikerna återinfört.

På det internationella området vill partiet söka förbindelser med alla organisationer och socialrevolutionära rörelser, som försvara andra än rent marxistiska metoder för det socialistiska samhällets uppbyggande.

Jag har uppehållit mig en smula längre vid detta partis program än vid bolsjevikpartiets, därför att den bolsjevikiska litteraturen ju för närvarande översvämmar hela Europa och det således kan förutsättas, att de flesta politiskt intresserade arbetare känna till bolsjevikernas program förut. Men å andra sidan har det vänster-socialrevolutionära partiet nära nog varit oförmöget att få ut någonting över Rysslands gränser och detta kan därför vara en akt av utjämnande rättvisa.

Maximalisterna.

Ur narodniki eller de socialrevolutionäras rörelse utskilde sig under revolutionen 1905 de så kallade *maximalisterna*. På de socialrevolutionäras kongress 1904 ställde sig en grupp under *Riefkin* på den yttersta vänstern. Den uppställde ett maximiprogram och förkastade det

socialrevolutionära partiets minimiprogram, men också alla andra partiprogram, såsom exempelvis det då ännu förenade marxistiska partiets. Alla andra, till och med de nuvarande bolsjevikerna, voro då minimalister.

Redan på kongressen 1904 ville maximalisterna icke ha någonting att skaffa med de andra partiernas reformprogram. De ville icke vara reformister, utan revolutionärer och de fordrade av en revolution, att den skulle förverkliga maximum av sådant, som en revolution kan genomföra. Redan den gången var det en av deras teoretiker, som företrädde *sovjetidén*. Det var maximalisten *Tagin*, som propagerade för denna idé och tillsammans med anarkisterna fordrade uppfyllandet av vittgående maximikrav.

Då maximalisterna icke kunde komma till enighet med minimalisterna, så bröto de sig lös från de övriga och grundade en självständig organisation. De kallade icke denna för ett *parti*, utan en *union*, emedan de icke trodde på de revolutionära egenskaperna hos ett parti. I ett parti göra sig ständigt makttendenserna gällande och de tillåta aldrig den revolutionära principen en fri utveckling. Därför förkastade de det centralistiska partiet och bildade en federalistisk union.

Redan från starten företrädde maximalisterna en antiparlamentarisk ståndpunkt. De deltog aldrig i valen till duman och voro, tillsammans med anarkister och anarko-syndikalister, lidelsefulla motståndare till konstituanten. Maximalisterna rekryterades av de fattigaste bland bönderna och stadsproletärerna. Deras union har en klasskampsorganisations egenskaper och medlemmarna äro ivriga klasskampsmänniskor. De betona ständigt betydelsen av personlig insats till rörelsens fromma och skilja sig därvid från alla marxister. De voro också terrorister; ännu i dag äro de för personlig terror, men förkasta i likhet med vänster-socialrevolutionärerna regeringsterrorn och den systematiserade terrorn.

Som redan antytts äro de anhängare av *sovjetidén*, ja, de hörde till dem, som först företrädde denna idé. De skilja sig dock från andra sovjetpartier, till exempel från det nu härskande partiet därigenom, att de vända sig mot partisovjeten. En av deras deviser är nu: All makt till *sovjeten*, men icke till partisovjeten, utan till klasssovjeten. De fordra således all makt åt klassen, icke åt partiet, och enligt deras mening använda bolsjevikerna sin makt till förmån för sitt parti. Huvudsakligen på denna grund äro de också motståndare till det bolsjevikiska partiet.

I början av revolutionen och efter Kerenskis störtande hade de tillsammans med anarkisterna ett mycket stort inflytande på många ställen, i Kronstadt, Samara, Kursk, o. s. v. Men de voro icke centralistiskt organiserade, utan decentralistiskt. På många orter voro deras fraktioner de starkaste i sovjeten. Fraktionerna voro heller icke bundna genom direktiv från huvudorganisationen, utan varje fraktion kunde rösta så som den själv ville. Detta hängde tillsammans därmed, att de icke ville erövra makten. Bolsjevikerna, som sedan femton år hade berett sig på att övertaga makten, voro naturligtvis nödgade att hålla på en annan organisationsprincip. Bolsjevikernas järnhårda partidisciplin krävde absolut lydnad inför partiledningens paroller. Denna centralism och disciplin förhjälpste också bolsjevikerna, som långt ifrån voro de starkaste överallt, att erövra makten.

Då maximalisternas program i mycket löper tillsammans med vänster-socialrevolutionärernas, så påkallar detta en särskild upplysning. Sedan 1905 stod det i maximalisternas devis: I förenandet av hammaren, plogen och tänkandet ligger all makt och rätt, och sedan 1919: *All makt åt råden, ingen makt åt partiet*.

Då under bolsjevikpartiets herravälde alla andra partier måste leva illegalt, d. v. s. olagligt, så ha maximalisterna dragit sig tillbaka till Ukraina där de ha den största möjligheten att träffa folket med sina idéer. Så ha till exempel maximalisterna och anarkisterna i Ukraina, isynnerhet under bondegeneralen Machno, de bästa möjligheterna att utbreda sina idéer.

Utom maximalisterna gives det ännu en förening av vänster-socialrevolutionärer, som också utvecklats från narodnikerna och som i dag kalla sig *barbister*. Namnet kommer av barba, som betyder kamp. De äro alltså kampmänniskorna framförallt. Principiellt skilja sig dessa icke från maximalisterna.

Maximalisternas och barbisternas agrarprogram ansluter sig till den gamla mirorganisationen. Så långt möjligt skola bönderna besitta jorden kommunalistiskt. Storgodsägarnas och kulakernas jord skall övergå i kommunens ägo. Bönderna skola sedan gemensamt bruka den. Där bönderna dela jorden mellan sig skall man icke med våld hindra dem därifrån, utan endast se till, att de icke taga för sig mera, än de själva kunna bruka. Bönderna i en by, både de som bruka sin egen jord och de, som bruka jorden gemensamt, bilda en kommun. De träda sedan i förbindelse med andra kommuner och byta till sig sådana produkter, som de behöva. Om de föremål de tillbyta sig äro större åkerbruksredskap, lantbruksmaskiner etc., så gå dessa över i kommunens ägo. Bönderna skola politiskt och ekonomiskt garanteras den största självständighet.

Dessa strömningar äro huvudsakligen utvecklade i Ukraina och även anarkisterna i Ukraina bekänna sig till detta eller liknande program, så att alla dessa rörelser endast äro av skilda schatteringar, men i princip eniga. De äro allesammans decentralistiska och antiparlamentariska, antistatliga och federalistiska.

Anarkister och syndikalister.

Utom de nämnda rörelserna höra också *anarkisterna* till Rysslands socialistiska värld. Även om vi bortse från enskilda personligheter som *Bakunin* och *Krapotkin* och från de ryska anarkisterna i utlandet, så kunna vi i själva Ryssland följa den anarkistiska rörelsen sedan år 1903.

Alldeles som bland socialdemokraterna och narodnikerna, så finnes det också bland anarkisterna många strömningar. De individualistiska anarkisterna ha ingen nämnvärd rörelse. De kommunistiska anarkisterna och anarko-syndikalisterna hade däremot vid revolutionens utbrott 1917 och senare en massrörelse. Men då de icke sträva efter att erövra makten, utan vilja förstöra den, vilket ju även motsvarar deras principer, så ha de åter förlorat sin betydelse. De anarko-syndikalistiska tendenserna äro självfallet starkare bland arbetarna, medan de anarkistiska idéerna däremot ha fast fot bland bönderna i till exempel Ukraina.

Det gavs och gives i Ryssland anarkistiska narodniker, d. v. s. inhemska, folkliga, och emigrantanarkister. Anarkisternas idéer äro de samma som i andra länder. Viktigt är här endast deras ställning till revolutionen. De tolstyanska anarkisterna äro i minoritet. De revolutionära anarkisterna ha aktivt deltagit i revolutionen och ha spelat en framträdande roll. I synnerhet var detta fallet i revolutionens första period, då anloppet gällde tsarismen och Kerenski. Det är självfallet att de voro emot konstituanten och för formeln: All makt åt råden, och detta långt innan bolsjevikerna antogo denna devis. På många platser var det anarkisterna, som började revolutionen. I Jekaterinburg i Ural hade exempelvis anarkisterna genomfört revolutionen innan arbetarna i Petrograd ännu hade börjat. Redan den 5 juli 1917 demonstrerade arbetarna i Petrograd och Moskwa i av anarkisterna anordnade demonstrationer under devisen: All makt till sovjeten.

Konstituanten upplöstes heller icke av bolsjevikerna utan av anarkisterna. Det var anarkisten *Anatol Gregorewitsch Zelesniakoff*, som i spetsen för matrosar från Kronstadt i januari månad trängde in i Konstituanten under plenum och sade till herrar ledamöter, att de nu hade pratat nog och att de kunde utrymma huset. I motsatt fall skulle matroserna hjälpa dem i väg. Anarkisternas direkta aktion ställde således parterna inför ett fullbordat faktum, och Lenin nöjde sig med att efteråt godkänna handlingen. Zelesniakoff föll i striden mot Denikins vitgardister vid Jekaterinoslaw den 26 juli 1919, sedan Denikin hade satt ett pris av 400,000

rubel på hans huvud. Anarkisternas och syndikalisternas ställning framgår häst av deras resolutioner. På Allryska anarkistiska och syndikalistiska konfederationens första kongress efter revolutionen, den 25 augusti 1918, beslöts:

1. att kämpa mot statens och kapitalismens makt;
2. att federalistiskt sammansluta de självständiga sovjeten och att jämna vägen för en förening av arbetarnas och böndernas oavhängiga produktionsorganisationer;
3. att anbefalla åt arbetarna att bilda fria sovjet och att bekämpa folkkommissariernas råd, 31 emedan detta var en organisation, som icke var till arbetarklassens bästa.
4. att upplösa den militära armén och beväpna arbetarna och bönderna; att samtidigt klargöra för dem absurditeten i begreppet ”socialistiskt fosterland”, emedan för arbetarna och bönderna hela världen är deras fosterland;
5. att på det skarpaste bekämpa de kontrarevolutionära tjecko-slovakerna samt alla andra kontrarevolutionära försök, men att heller icke förgäta, att det bolsjevikiska partiet blivit stationärt och reaktionärt;
6. att fördelningen av produkterna och förnödenheterna bör överföras direkt i arbetarnas och böndernas organisationer och att de beväpnade fälttågen mot bönderna böra inställas, emedan bönderna på grund av sådana attacker bliva fiender till arbetarna, och emedan solidariteten mellan arbetarna och bönderna därigenom brytes sönder och den revolutionära fronten spelas över i händerna på de kontrarevolutionära.

Anarkisterna och syndikalisterna ha icke uppställt något fast program. För att få klarhet beträffande deras ståndpunkt måste man vända sig till deras kongressresolutioner och till deras publikationer. Jag har vänt mig till en mycket framstående anarko-syndikalist i Moskwa, A. Schapiro, och bett honom klargöra sin ståndpunkt. Här följa de viktigaste punkterna:

1. Grundregel: Politiken utanför proletariatet är i samhällets nuvarande utvecklingsstadium antirevolutionär och kontrarevolutionär. Parlamentarismen är kontrarevolutionär, därför att den ligger utanför proletariatet. Politiken inom proletariatet är på det intimaste förbunden med det ekonomiska livet. Revolutionär ekonomisk och revolutionär proletärisk politik äro de drivande krafterna i den sociala revolutionen.
2. Om en revolution skall kunna antaga en social karaktär, så måste den läggas på den bredaste grundval. Detta betyder förintandet av det bestående statsmaskineriet, bekämpandet av kapitalismen och alla dennas hjälptrupper: bourgeoisin, liberalismen, reformsocialismen och medelklassen; det nya samhällets organisation måste uppbyggas på grundvalen av *ekonomiskt oberoende*: lönesystemet måste avskaffas.
3. Proletariatets diktatur, som man kallar den, kan icke vara ett verktyg i det revolutionära folkets händer. Karaktäristiskt för varje diktatur är, att den inom sig gömmer på autokratiska tendenser, åtminstone om det är en verklig diktatur. Det kan således icke givas en proletariats diktatur. Om klasskampen fört till en sådan situation, att arbetarklassen ligger ovanpå och de andra klasserna under, så skola de andra klasserna alltid kämpa för att få tillbaka sin egendom. Det blir endast en liten del av proletariatet, som bär ansvaret. Och denna kan icke vara ett *parti*, vore det så ett kommunistiskt eller anarkistiskt parti. Partierna känna den teoretiska basen och de stora idealen, men de ha icke *övergångsskedets anda*. Ett parti måste med nödvändighet alltid vara dogmatiskt.
4. En *social* revolution är en *ekonomisk* revolution; den innebär förintandet av kapitalismen och arbetarnas kontroll över industrien och hela det ekonomiska livet. Den fientligt sinnade klassen bekymrar sig icke så synnerligen om statens form, den bekymrar sig mera om kapitalismen, om det ekonomiska systemet, om fabrikerna etc. Av dessa orsaker måste de

revolutionära arbetarorganisationerna, fackföreningarna, bära upp den sociala revolutionen. Utan deras medverkan kan en social revolution icke vara framgångsrik.

5. Av dessa orsaker kan man på sin höjd tala om de revolutionära arbetarorganisationernas inom proletariatet diktatur. Ju förr de revolutionära partierna och grupperna uppslukas av den revolutionära proletärmassan, ju kortare skall övergångsperioden bliva.

6. Det rör sig icke i första hand om proletariatets diktatur, utan om proletariatets upprättande av en organisation, som kan uppehålla revolutionens vinningar. Ett partis diktatur över proletariatet blir en själlös mekanism, emedan partiet endast känner principerna om disciplin, men icke livets egen taktik.

7. Dogmatisk, mekanisk partidiktatur leder till dogmatisk, mekanisk centralisation, emedan ett parti icke är i stånd att på annat sätt kontrollera ett helt lands ekonomiska liv. Men dogmatisk och mekanisk centralism förstör mera än den bygger upp. Systemet karaktäriseras förr av sitt nedrivande än av sitt uppbyggande.

8. Axiom: Vid en husbyggnad lägger man först grunden och senare taket. I Ryssland var det omvänt, centralen bestämde vad som var att göra. Strukturen föll sönder när den var halvfärdig, emedan grunden hade försummats. Driftsråden kunna icke vara verktyg i händerna på en centralistisk organisation; de kunna endast regleras från centralinstanser.

9. Sovjeten kunna icke vara verktyg i händerna på en centralistisk organisation; de måste vara de verkliga hävstångarna inom sina verksamhetsområden. Ryssland lär oss genom en dyrköpt erfarenhet, 'att vårt fältrop måste vara: "underifrån och uppåt". Centralistisk diktatur är icke nödvändig, åtminstone icke för alla områden av livet; varje område måste självt få avgöra, vad som bör centraliseras.

10. Politik och ekonomi måste förbindas till ett. När politiska och ekonomiska problem gå hand i hand, så bliva de sociala problem. Politik är samhällslivets organiserande. Ekonomi är livsbetingelsernas organiserande. Socialpolitik är förhållandet mellan människa och människa i alla livets skiftningar.

Anarkisterna och syndikalisterna äro för sovjetsystemet, men de äro motståndare till de politiska sovjeten. Man kan av deras resolutioner över sovjeten se skillnaden mellan dem och bolsjevikerna i detta avseende. Det heter däri bland annat:

"I betraktande av den roll, som sovjeten spelat i kampen mot kontrarevolutionen måste det konstateras:

1. att arbetarnas missnöje med bolsjevikerna med avseende på deras taktik och på sovjeten och andra organisationer växer;

2. att bolsjevikernas diktatur över sovjeten och över andra arbetarorganisationer drar över arbetarna till de läger, som äro för konstituenten;

3. att det är nödvändigt för arbetarmassorna att ha en klar förståelse för sovjeten, för att kampen emot kontrarevolutionen skall kunna föras med utsikter till framgång. Anarkisterna och syndikalisterna förklara sig vara för sovjeten, dock för sådana sovjet, som taga som sin uppgift, att förstöra den nuvarande statens centralistiska form. Vi förkasta folkskommisariernas sovjet, då dessa sovjets väsen motverka och paralysera de verkliga arbetar- och bondesovjeten.

Vi äro för sovjet bland befolkningen, när dessa kunna väljas under sådana betingelser, att arbetarna vid fabrikerna och bönderna från byarna kunna bliva direkt representerade; delegerandena få sålunda icke bliva politiker och representanter för partier, varigenom sammanträdena förvandlas till vanliga pratstunder.

Vi äro för fria sovjet, som endast ha att fatta beslut i enlighet med sina väljares önskningsar.

Kongressen beslutar därför uppmana alla anarkister och syndikalister, att delta i de provinciala sovjeten, i vilka det bolsjevikiska partiet ännu icke härskar och varest det ännu är möjligt att verka fritt.”

Utom dessa anarko-syndikalister gives det också universella anarkister och pan-anarkister, som först utvecklats efter revolutionen. Dessa båda riktningar företräddas av bröderna *Gordin*. Dessa riktningar äro ännu så nya och så omogna, att ett refererande av deras idéer knappast kan vara nödvändigt.

”Nabat”-anarkisterna.

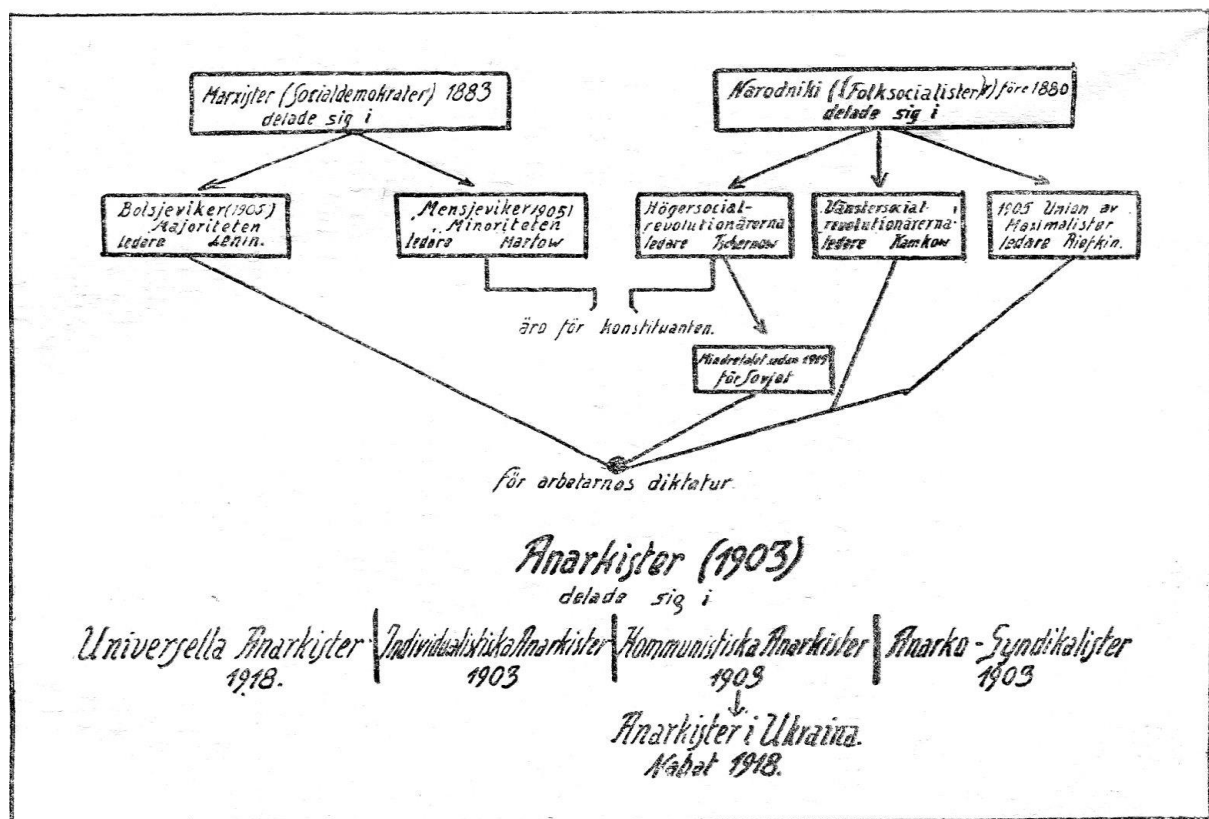
Dessutom gives det i Ukraina en särskild anarkistisk rörelse, som består sedan revolutionen 1918: Nabatfederationen. ”Nabat” betyder alarm, stridssignal. På federationens sista konferens, som hölls i Charkow i början av september 1920, preciserade den sin ståndpunkt på följande sätt:

1. De anarkistiska överlöparnas påstående, att den ryska revolutionen visat svagheten i de anarkistiska teorierna, är fullkomligt ogrundat. Tvärtom: den anarkistiska lärans grundprinciper stå alltjämt orubbade; de ha till och med stärkts genom den ryska revolutionens prövningar. Erfarenheterna styrka oss också däri, att vi måste stå orubbligt fast i kampen mot *varje* form av makt och kapitalism.
2. Anarkisterna hava aldrig bestritt, att det ligger en tidsepok mellan revolutionens första dagar i anarkistisk mening och det anarkistiska slutmålet eller den anarkistiska kommunen, under vilken epok de sista resterna av slaveri allmänt försvinna och det fria samhällets nya former treva sig fram. Denna period, full av fel och misstag, kan betecknas på olika sätt, exempelvis: den herraväldeleslösa socialismens erfarenhetsperiod, perioden för den sociala revolutionens fördjupande eller också den anarkistiska kommunens första utvecklingsskede. Man kan också kalla den för en övergångsperiod, för att beteckna det karaktäristiska i samhällets utveckling mot fullkomlighet. Vi föredraga emellertid, att slippa använda denna beteckning, emedan de sista femtio årens socialistiska historia lagt ett bestämt innehåll i densamma. Vid begreppet ”övergångsperiod” har man bundit föreställningen om något statligt, styvt, känslolöst. Uttrycket ”övergångsperiod” är i den internationella socialdemokratiens program så genomträngt av historisk-marxistisk anda, av uppfattningen om en förutbestämd historisk utveckling, att det icke kan användas av oss anarkister.
3. Vi äro icke av den meningen, att den anarkistisk-kommunistiska ordningen måste föregås av en syndikalistisk såsom ett övergångsskede från ett statligt till ett antistatligt, anarkistisk-kommunistiskt system. I teorin om den syndikalistiska ordningen, som skall träda istället för sovjeten, kan man tydligt märka inflytande från den ortodoxa marxistiska teorin om orubbligheten i samhällsutvecklingens lagar.
4. Vi avböja också uttrycket ”arbetets diktatur”, trots att några kamrater rått oss att använda det. ”Arbetets diktatur” är ingenting annat än ett försök att utvidga formeln ”proletariatets diktatur”, som nu blivit så påtagligt bankrutterad. Diktaturen måste ständigt leda till en del av proletariatets, ett partis eller några ledares, diktatur över massorna. Anarkismen är oförenlig med varje slags diktatur, även med de klassmedvetna arbetarnas diktatur över de andra, till och med när det kunde vara i de ”andras” intresse! Vi kunna hålla med om, att perioden för den sociala revolutionens fördjupande, eller den herraväldeleslösa socialismens erfarenhetsperiod även kan betecknas som arbetets diktatur, emedan de arbetandes intressen under denna tid måste stå högre än de parasiterandes. Men man kunde lika gärna kalla denna period för konsumtionens diktatur, eller rättfärdighetens diktatur, eller fördragets diktatur eller några andra lika dumma uttryck. Vi säga ”dumma”, eftersom det ju är känt, att konsumtionens intressen icke äro mindre än arbetets. På grund därav måste vi avböja ordet ”diktatur”. Med begreppet ”diktatur” är begreppet Ludendorff eller Rennenkampf förbundet, föreställningen

om otyglat, brutalt våld och regeringsmakt. Införandet av begreppet diktatur i det anarkistiska programmet vore liktydigt med att frambesvärja en oförlåtlig tankeoreda.

5. Den revolution, som anarkismen eftersträvar, revolutionen under parollen ”maktens oskadliggörande och kommunism”, finner många hinder i vägen för sin utveckling. Det aktiva motståndet från dem som äro intresserade för uppehållandet av kapitalismen och makten samt trögheten och okunnigheten bland de breda arbetarmassorna kunna väl föra till förhållanden, som avlägsna de anarkistiska kommunerna från deras ideal. Att nu bestämma framtidens sociala förhållanden är omöjligt, emedan man icke känner det kvantitativa och kvalitativa innehållet i de krafter, som skola forma förhållandena. Av dessa orsaker hålla vi det för onödigt, att utarbeta ett program, som skulle användas på förhållanden, som vi icke känna. Vi uppställa intet minimiprogram, men träda på grund av de nuvarande händelserna med full rätt och övertygelse inför arbetarmassorna för att visa dem anarkismens och kommunismens ideal.

Dessa anarkister äro skarpa motståndare till bolsjevikerna och till sovjetregeringen och de förklara, att denna icke längre är revolutionär, utan kontrarevolutionär och reaktionär. Men de höra icke till Machno-rörelsen, de ha tvärtom i en resolution tagit bestämt avstånd från Machno, som de icke vilja betrakta som en *anarkist* utan blott och bart som en *revolutionär*. De bekämpas häftigt av sovjetregeringen och anbefalla därför en illegal verksamhet. Många av dem sitta i fängelse.



Landsbygden

Upphävandet av privateganderätten till jorden är väl den djupaste förändring, som den ryska revolutionen åstadkommit i vår kapitalistiska tidsålders samhällsliv. Just detta gav också den ryska revolutionen karaktären av en social, d. v. s. ekonomisk revolution. Den tyska revolutionen har däremot icke rubbat den kapitalistiska samhällsordningens grundfästen, den kom aldrig att gå ut över sin politiska ram.

Den ryska revolutionen har visat, att de ryska arbetarnas efterblivenhet på det tekniska

området icke medgivit uppfyllandet av de förväntningar, som socialisterna av alla schatteringar hade knutit till privategendomens avskaffande; för den ekonomiska jämlikheten, som gäller som en av kommunismens förutsättningar, är det också nödvändigt att avkoppla kapitalisternas organisatoriska makt och att proletariatet övertager kapitalismens tidigare funktioner. Detta kan dock icke ske inom loppet av ett eller två år. Det kräver en tid, vars längd står i förhållande till proletariatets och landets utveckling. Men den ryska revolutionen har tagit ett stort och mycket betydande steg, då den berövat storgodsägarna jorden.

I ett agrarland som Ryssland, är jordfrågan den viktigaste. Vi vilja därför börja med den. 41

Att beröva storgodsägarna deras jordbesittningar var en sådan elementär fordran från bönderna, att det icke behövdes några socialistiska teorier för att sätta bönderna i rörelse för den sakens skull. Tvärtom, bönderna voro synnerligen lystna på jorden. På många orter väntade de icke på lagen, som skulle tillerkänna dem storgodsägarnas jord, utan gingo utan vidare och konfiskerade den. Redan under Kerenskis regering började bönderna med denna konfiskation.

Före revolutionen var jordens fördelning i Ryssland en helt annan än t. ex. i Tyskland. Till en del hade bönderna fortfarande kvar rester av den gamla mirorganisationen. De hade ännu gemensamma betesmarker och även andra hushållningsintressen gemensamt. De hade också egen jord, men måste betala så många avgifter till staten och så stora arrenden till godsägarna, att de trots detta levde i de fattigaste förhållanden. Men icke dessto mindre hörde 76,3 proc. av åkerjorden till bönderna och 23,7 proc. till godsägarna. I Ukraina hörde endast 55,5 proc. till bönderna och 44,5 proc. till godsägarna. I Ukraina var godsägarnas makt större än annorstädes i Ryssland.

När revolutionen utbröt beslagtogs bönderna större delen av godsägarnas jord och fördelade den sinsemellan. I Ryssland föll ungefär 90 proc av jorden i böndernas händer, medan staten fick nöja sig med 10 proc. 96,7 av åkerjorden ägas nu av bönderna, medan regeringen endast har 3,3 proc. I Ukraina äga bönderna 96,2 proc. av åkerjorden och regeringen 3,8 proc.

Den jord, som staten övertog, förvandlades till statsgods. Där tidigare en godsägare härskade, där härskar nu staten. I många fall är den nuvarande formen mera tilltalande för bönderna. På många ställen ha bönderna tagit de tidigare godsägarnas herresäten i besittning och inrättat mötes- och förlustelokalerna samt skolor. På många ställen ha också dessa herresäten ställts till sovjet tjänstemännens förfogande och dessa bo där under sina sommarferier och sända sina barn dit. Andra åter äro omärande till barnhem och allt efter arten av dessa nya anordningar känna sig bönderna mer eller mindre tillfredsställda med dem. Stå husen till deras eget eller till deras barns förfogande, då känna de sig tillfreds därmed; ha däremot "Sowbur", som bönderna kalla sovjet tjänstemännen, lagt beslag på byggnaderna, så äro bönderna mindre tillfreds.

Som redan nämnts, ha barnkolonier upprättats i en del av dem. Jag har besökt fler av dem. I Saratoffguvernementet blev ett större gods förstatligat. Där bo nu 120 barn. Nästan alla äro föräldralösa genom kriget eller barn till röda soldater. Barnen bliva väl förplägade och, i jämförelse med massan av de tyska barnen, väl skötta.

Formen för förstatligandet av godsen är visserligen icke idealisk ur socialistisk eller kommunistisk synpunkt. Men såsom sakerna stodo — krig, demoralisation, böndernas auktoritetstro etc. hade det varit svårare att genomföra en annan form. Enligt en berättelse av en armenisk sekreterare för lantarbetarnas organisation i Saratoff, gjorde lantarbetarna där i guvernementet ingenting för att hålla driften uppe sedan de hade fördrivit godsägarna. Dels försålde de inventarierna eller togo dem med sig för sina personliga behov, dels producerade de endast för sina egna behov, så att staten såg sig nödgad lägga produktionen under sin centralistiska förvaltning, för att den skulle vara tillförsäkrad de varor den behövde för armen och för städerna. Det är därför naturligt, att lantarbetarna icke ha det bättre än förut; enda

skillnaden är att de tidigare blevo avlönade av godsägare, medan de nu avlönas av staten, slöt armeniern sin berättelse. Härtill kan anmärkas, att denna man icke tillhörde något parti, och att han alltså icke kan misstänkas för att bedöma företeelserna med hänsyn till partiintressen.

Alla lantarbetare, som arbeta på dessa gods, äro organiserade i Lantarbetarförbundet. I guvernementet Saratoff har detta förbund 7,000 medlemmar. Av dessa äro endast 70 stycken kommunister och 50 av dessa höra till de anställda, varför det inte finnes mer än 20 kommunister bland de egentliga lantarbetarna. Genom denna organisation tilldelas arbetarna verktyg och sådant, som de kunna behöva. Arbetarna på sovjetgodsen äro de enda lantarbetare eller bönder, som äro fackligt organiserade. Alla bönder äro oorganiserade.

I hela guvernementet finnes det 102 sovjetgoods. De sysselsätta 100-300 arbetare. Jag besökte godset nummer 6. Där arbetade 100 man. Därav sutto 7 på kontoret. Godset var 500 desjatiner stort, men endast 200 desjatiner brukades. De fasta arbetarna avlönades med 2,000 rubel per månad. Genom ett premiesystem kunde de dock förtjäna 4,000 rubel per månad. Dagsverkare erhöilo 100 rubel per dag. Arbetstiden var 8 timmar. På sommaren arbetade de 2 timmar i övertid, varför de gottgjordes med 3 timmars lön. Pengarnas köpkraft i denna trakt kan illustreras av följande: Ett par nya skor kostar 16,000 rubel, ett par begagnade skor kostar 8,000 rubel, en tekopp med fat av oäkta porslin kostar 750 rubel.

Böndernas ekonomiska läge

Jorden kan icke säljas. Var och en erhåller så mycket jord, som han kan sköta. Men ändå förekommer det jobberier. I distriktet Seelmann i den tyska Wolgakolonien gävo de fattiga bönderna exempelvis en desjatin jord för 6 skålpund smör och 10 ägg. De ville ha livsmedel. Jord kunde de alltid få på nytt, om de bara ville sköta den.

Den tyska kolonien vid Wolga existerar sedan 163 år. Huvudstaden är Katrinenstadt, som nu blivit omdöpt till Marxstadt. Där gjorde sig bolsjevikrevolutionen gällande först tre månader efter sedan den brutit ut i det övriga Ryssland. Även där hade bönderna lagt sig till med godsägarnas jord innan dekretet utkom, som gav dem rätt att taga hand om jorden. De erövrade jorden redan under Kerenski-perioden.

Utom statsgodsen gives det två andra former för jordbesittning och bearbetning av jorden. Det finnes för det första personlig egendom; rikare och fattigare bönder, och för det andra de så kallade artellerna. En artell är en rysk arbetarkooperation. Bönderna äro på detta sätt organiserade i föreningar inom en kommun eller en by. Dessutom gives det en tredje form för kollektivt arbete i jordbruket. Under hösten och våren hjälpa bönderna varandra med plöjningsarbetet, med att så och skörda.

Bolsjevik-kommunisterna äro motståndare till denna form för besittning och bearbetning av jorden. På sin åttonde kongress preciserade de sin ställning till bondefrågan på följande sätt:

”Med avseende på att smådriften inom jordbruket kommer att bestå under lång tid framåt, förbereder Rysslands kommunistiska parti en rad reformer, som kunna höja produktiviteten inom bondehushållningen. Till sådana åtgärder höra reglerandet av böndernas skötsel av jorden (avskaffandet av trefältshushållningen, de smala jordlotterna o. s. v.).”

Olikheterna i böndernas förmögenhetsförhållanden och sociala ställning äro långt ifrån utjämnade. Väl delade bönderna jorden mellan sig. Men enligt vad jag erfarit, gjorde sig vid denna jorddelning de individualistiska tendenserna starkare gällande än de kommunistiska. I byn *Riliensko* i guvernementet Nischni-Nowgorod fanns det en del statsjord när revolutionen bröt ut. Bönderna delade denna jord sinsemellan, så att var och en erhöil en desjatin. De föredrogo sålunda privat besittande framför kommunal. I byn *Wuskristiansk* i guvernementet Samara ha bönderna nu mera jord per huvud än tidigare. En familj på fem personer har exempelvis erhöilit fyra desjatiner jord. I byn finnas 10,000 innevånare. Av dessa äro 270

kommunister. Vänstersocialrevolutionärerna äro förhållandevis flera.

Att det ännu finnes rikare och fattigare bönder beror därpå, att de förra lyckats rädda sitt större kreatursbestånd från den förrevolutionära tiden. Boskapen blev icke konfiskerad; visserligen utfärdade regeringen vissa bestämmelser för det högsta beståndet och rekvirerade vad som övergick detta, men handeln med hästar och boskap fortsattes ändå. En bonde, som jag kände, köpte i Tombowska guvernementet en häst för 300,000 rubel, i guvernementet Moskwa skulle han nödgats betala över 500,000 rubel. I den ovan nämnda byn Riliensko kunde bönderna allt efter sina familjers storlek ha tre till fem får, en till två hästar och en del kor. Det finnes bönder, som ännu ha fem kor.

I byn *Mowo Djewitsch* i guvernementet Samara, som hade 5,000 innevånare fanns det 7,000 boskapsdjur och 120 hästar.

En annan orsak till, att en del bönder ha det bättre än de andra är, att de som tidigare voro välbärgade fortfarande ha tillräckligt med åkerbruksredskap. De fattiga bönderna, som ingenting ha och som heller icke kunna få någonting från staten, äro hänvisade till de rika bönderna. De rika låna väl bort sina redskap, men fordra arbete eller någon annan slags gottgörelse av de fattiga. 1 denna by finnes det icke en enda kommunist.

Den sociala olikheten bland bönderna, som skapats genom olikheten i besittningar, skärpes genom bristen på manufakturvaror och industriprodukter: de fattiga böndernas elände tilltager. Plogar, harvar etc. bliva när några sådana komma till en by, vilket sällan händer, på grund av bristen icke fördelade bland bönderna personligen, utan de lämnas till kommunalförvaltningen. Om det nu förekommer, att en svindlare givit sig ut som kommunist och är kommissarie, så behåller han av två plogar som bestämts för byn, den ena för sig själv. Jag har faktiskt bevittnat sådana fall. Det var i byn *Strokino* i guvernementet Moskwa. Det förekom för övrigt också andra oegentligheter genom kommissarieväsendet. I kretsen Marxstadt i den tyska Wolgakolonien finnes det till och med kommissarier, som rekvirera kor från bönderna och ställa dem i sina egna stall. De manufakturvaror, som regeringen kan ge bönderna äro så otillräckliga, att icke ens det nödvändigaste behovet kan täckas. I *Mowo Djewitsch* erhöles bönderna på tre månader icke mera än ett pund (ryske pund = 400 gram) salt. En gång erhöles de också 4 archiner tyg (1 archin = 0,71 meter).

De ryska böndernas hunger efter manufakturvaror och industriprodukter är mycket stor. Därtill äro bönderna tvungna att lämna spannmål till staten. I byn *Nowo Djewitsch* måste bönderna årligen leverera 32 pud mjöl. För egna behov kunde de som minimum behålla 20 pud. Dessutom måste bönderna betala skatter. Dessa äro dock mycket låga; man betalar 50 rubel pr månad i en del byar. I andra byar måste man däremot betala skatter i naturalier. Wolgatyskarnas kommunistiska partitidning skrev den 12 maj 1920 över en "Förordning om indragande av naturalieskatten i distriktet Marxstadt": "Enligt beslut av Marxstadtsdistriktets verkställande kommitté skall naturalieskatten för år 1919 indragas för byarna Strassenfeld, Otrogowska, Morgentau-Sujedino", (det följer ytterligare 19 byar).

Utom dessa skatter måste bönderna också leverera produkter. I nummer 83, den 9 maj, av samma tidning finnes ett dekret infört, undertecknat av *Lenin*, som ordförande i Folkkommissariernas råd, av förvaltaren *Bonsch-Brujewitsch* och sekreteraren *Fotijewa*, om den obligatoriska leveransen av smör och ägg. Artikel 3 i detta dekret lyder:

"De av folkkommissarien för förplignadsväsendet för alla rayoner i det europeiska Ryssland (som icke ha mjölkhushållning) föreskrivna smörleveranserna, skola utgå med i genomsnitt 3 pund per ko. Det levererade smöret betalas vid inlämningen enligt fastställda priser".

Artikel 9 lyder: "Om icke de föreskrivna förpliktelseerna uppfyllas regelbundet och i rätt tid, kommer att tillgripas de strängaste straff gentemot de försumliga leverantörerna, såsom indragande av dem tillkommande varor, plikt för dem att leverera dubbel smöransett,

rekvisition av deras kor, vilka i stället givas till dem, som punktligt fullgöra sina skyldigheter, arrest för den skyldige och överlämnande av hans sak till folkdomstolen”.

Man har talat så mycket om de missförhållanden som finnas mellan regeringen och bönderna på grund av regeringens rekvisitionspolitik. Jag har också hört synnerligen mycket berättas därom i Moskva. Icke av kontrarevolutionärer, utan dels av vänster-socialrevolutionära maximalister, dels av anarkister och av kommunisterna själva. Men jag ville icke föra sådana saker vidare, som jag icke själv erfarit genom förstahandsupplysningar. För de missförhållanden jag anført, kan jag endast hänvisa till böndernas egna vittnesmål.

För städerna och för armen har staten isynnerhet behov av spannmål. Men bönderna behöva framförallt manufakturvaror, textilvaror, industriprodukter, korta varor o. s. v. Staten kan dock icke giva dem sådana saker, efter som den själv är utan eller så gott som utan för de stora behoven. Men staten kan ju icke låta soldaterna svälta. Den är därför tvungen att avfordra bönderna spannmål. Den betalar dem med ett fastställt maximipris. Detta maximipris står i förhållande till regeringens maximipris på industriprodukter. 49

Kunde bönderna bara få de industriprodukter från staten, som de behövde, så skulle de säkerligen utan varje tvekan leverera vad som fordras i spannmål. Men nu är detta icke fallet. Nu måste bonden köpa sina industriprodukter till ockrarpriser i smyghandeln, i öppen smyghandel på öppna marknader. För ett pud mjöl får han av regeringen 100 rubel. Men han måste exempelvis betala 3,000 till 5,000 rubel för en garnrulle och 800 till 1,200 rubel för ett pund såpa. För att vara i stånd att köpa dessa nödvändighetsvaror, så är han i sin tur tvungen att sälja sin spannmål eller sitt mjöl till ockrarpris på torget. Då kan han för ett pud mjöl få ända till 20,000 rubel. Och därigenom är han istånd att hålla sig med nödvändighetsvarorna.

Bonden vill sålunda icke leverera spannmål till staten. Och vi förstå efter ovanstående upplysningar, varför han icke vill det. Då staten ovillkorligen behöver mjöl, så skickar den sina soldater till byarna, och dessa rekvirera utan vidare bondens spannmål. Då gömma bönderna i allmänhet undan vad de ha. Ertappas de, så nåde dem Gud! Vi ha redan sett ett dekret, som talar om böndernas bestraffning. Och det är självklart, att det ofta förekommer, att de rekvirerande soldaterna taga sig större rättigheter än dekreten medgiva. Det är också lätt att förstå att dessa rekvisitionskompanier icke rekryteras av de bästa bland proletärerna, de äro ofta sammansatta av dåliga och genom det långvariga kriget förrådde element. Bönderna själva äro ju heller inga estetiserande filosofer och pacifister, utan även de äro råa, varför det ofta kommer till sammanstötningar, i vilka bönderna, som sakna vapen eller äro illa beväpnade, mestadels draga det kortaste strået.

Man kan ju draga fram enskilda tilldragelser som bevis härför; ehuru dessa icke kunna sägas giva en helhetsbild av läget, så kunna de dock tjäna som illustrationsmaterial för sådant, som förekommer. I slutet av maj månad kommo 2,000 soldater till distriktet *Seelmann* i den tyska Wolgakolonien för att i byarna indriva böndernas sista spannmålsförråd för den nya skörden. I hyn Nova Djewitsch kom det tre gånger till bondeuppror, som alltid blevo undertryckta. Och jag har hört liknande fall från Ukraina.

En annan orsak till böndernas resningar eller till missnöje med regeringen ligger i arbetstvånget. Bönderna kunna tvingas att för statens räkning hugga ved i skogen. Ofta vilja bönderna icke gå till skogarna; de vilja hellre stanna i sina egna arbeten hemma i byarna. Jag var i en by samtidigt med att en regeringsdeputation kom för att förmå bönderna att gå till skogarna. Även kvinnorna skulle med. De ville icke och de började gråta. Till slut gävo de sig dock i väg. Enligt vad bönderna sade, ville de gå till skogarna vid en annan tid, men icke nu. Man kunde dock förstå, att de helst skulle stannat hemma även vid en senare tidpunkt. Och varför icke? 1) de hade ju ingen fördel av arbetet. Den betalning, som de erhöilo för arbetet var så minimal, att de icke ville arbeta för den.

Genom energiska, ofta drakoniska åtgärder, har det dock lyckats regeringen att avsevärt

förbättra bränslefrågan. I Moskwa och Petrograd var det vintern 1920-21 mycket bättre i detta avseende än det var under den föregående vintern. Alla stadsinnevånare, alla proletärer, således icke bara bolsjevikerna, ha nytta av denna bättre ordning, och det erkändes i allmänhet att frågan blivit bättre realiserad än tidigare. Men trots detta fördöma många icke-bolsjeviker, mensjeviker, socialrevolutionärer och anarkister den taktik, genom vilken bolsjevikerna tvingat bönderna till vedleveranser.

Städernas prekära läge och deras beroende av landet med avseende på näringsmedel och delvis också bränsle skapar ett motsatsförhållande mellan stad och land. Bönderna äro fientligt stämnda mot städerna. De hata visserligen framför allt de rekvirerande soldaterna och äro inga vänner till staten, emedan de icke erhålla någonting eller så gott som ingenting från staten, ehuru de behöva så mycket. Motsatsförhållandet och i viss mening fiendskapen mellan bönderna och staten komma från böndernas sida endast till uttryck gentemot. staden. Häri ligger en fara ; men denna kommer att försvinna, så snart staten (för bönderna staden) får möjlighet att förse dem med de industriprodukter, de önska.

Genom alla dessa omständigheter och genom bondens nödläge har lusten att bruka jorden gått förlorad. Bönderna odla icke jorden så intensivt som förut. Produktiviteten har gått tillbaka. När man i Tysklands laggivande regeringskretsar talar om, att endast arbete och större arbetsintensitet är nödvändigt för att rädda landets ekonomiska liv, så är det självfallet riktigt. Nu mena kapitalisterna naturligtvis lönslavarnas arbete, medan socialisterna, som kunna acceptera formeln, mena befolkningens gemensamma arbete och med uteslutande av den kapitalistiska kupongklippningen och profitjakten. Men detta har i ännu större grad anpassning på Ryssland. Rysslands ekonomiska liv är utan tvivel i hundra gånger så svårt läge som det tyska. Men på samma sätt som de tyska arbetarna icke fästa avseende vid regeringens rop på en större arbetsintensitet, utan tvärtom om möjligt sätta ned den, så faller det heller icke de ryska bönderna in, att tänka på produktionens stegring. De säga sig detsamma som de tyska proletärerna: för vem? Jag får ju ändå icke frukterna därav. I själva verket har nyodlingen gått tillbaka. Enligt sovjetregeringens berättelse har den gått tillbaka under 1920 med 65 proc. i guvernementet Charkow; i guvernementet Jekaterinoslaw med 40 proc.; i guvernementen Cherson och Poltawa och Odessa med 15 proc. Man måste vid bedömandet härav komma ihåg, att både Jekaterinoslaw och Poltawa höra till de krigshärjade områdena. Och ändock har nyodlingen därstädes icke gått så starkt tillbaka som i Charkow, som varit fritt från invasionsarméer och krigshärjningar sedan Denikin slogs på flykten. Dessa siffror, som äro av stor betydelse, har jag tyvärr icke lyckats komplettera med liknande uppgifter för de andra guvernementen och för central-Ryssland.

Tillbakagången på landet på detta område motsvaras av den förminskade produktiviteten bland stadsarbetarna. Men medan man hos stadsproletariatet har att söka orsaken till arbetsintensitetens nedsättning i de dåliga näringsförhållandena och i fysisk överansträngning under de många krigsåren och endast till ringa del i en medveten ovillighet, så är förhållandet ett helt annat när det gäller bönderna, hos vilka de nyssnämnda orsakerna säkerligen spela mindre roll. Hos dem ligger huvudorsaken i de enkla orden: Vi ha ändå ingenting för det!

Till allt detta kommer ännu en omständighet: bristen på utsäde. I många byar förbruka bönderna utsädet både för säden och för potatisen till andra ändamål. Ofta är regeringen ävenledes tvungen att rekvirera sättpotatis, för att fördela en i andra guvernement, som sakna sådan.

Fördelningen är också ordnad efter det sämsta ryska mönster; den kunde inte ens vara sämre under tsarismen. Byråkratien i Ryssland är visserligen ett kapitel för sig, men fördelningen av utsädet intresserar oss i detta sammanhang. Den bolsjevikiska tidningen "Uralarbetaren" ger i en artikel för den 19 maj 1920, nummer 119, följande bild av förhållandena, under rubriken: "Det är omöjligt att dröja längre".

"Enligt distriktskommitténs meddelanden behövas för utsädet 2,910,457 pud, grönsaker och

potatis häri icke inberäknat. Men guvernementskommittén har endast levererat 26,25 proc. utsädesspannmål, alltså något mera än en fjärdedel av behovet. Därav har kretsen Schadrinsky erhållit 9,5 proc., kretsarna Irbitzky och Krasnoufinsky 17,5 proc., men kretsen Kamischlowsky 51 proc. Hur skall man förklara en sådan oregelbunden och orättfärdig fördelning av utsädet?" Artikelförfattaren söker förklaringen härför i det förhållande att det dels finnes odugliga och dels liknöjda personer i fördelningskommittén.

I själva verket härskar inom guvernementets livsmedelskommitté — man kallar den "Gubprodkom" — en förfärande byråkrati, som på det intimaste hör samman med centralismens system.

Tidningen berättar vidare, att man i guvernementet Jekaterinburg i Ural allt i allt behövde 461,136 pud potatis. "Till den 9 maj hade man endast lyckats få 10,000 pud och 35 pund, alltså ungefär 2,2 proc. Men inte ens detta otillräckliga kvantum fördelades rättvist, utan allt utom 2,600 pud och 35 pund sändes till fyra kretsar, medan sex kretsar icke erhöles någonting alls. Av de 2,600 pud och 35 punden togo kommunernas konsumtionsföreningar (efter bolsjevikernas seger hava konsumtionsföreningarna förstatligats) 1,000 pud för egen del. De anförda siffrorna visa tydligt i vilket läge guvernementet befinner sig med avseende på leveransmöjligheten och fördelningen av utsäde. Jag vill icke forska efter orsakerna till denna bankrutt, men jag måste påpeka, att det inom "Gubprodkom" i dess nuvarande sammansättning finnes personer, som betrakta det som en huvudsak att göra "effekt", istället för att organisera arbetet på ett planmässigt sätt. De åtgärder, som företagas av "Gubprodkoms" ledare stå långt tillbaka för de verkliga behov, som förefinnas å ort och ställe". (Ur rapporten för livsmedelskommissariatets befullmäktigade vid första arbetsarméns råd. 12 maj 1920). Artikelförfattaren söker en utväg ur detta dilemma däri, att kollektivhushållningen, produktionsföreningarna och kommunerna samt andra organisationer, borde ha tillåtelse, att skaffa sig utsäde i den fria handeln. Han pekar på guvernementet Petrograd, där man funnit på denna utväg. I guvernementet Petrograd har man tillåtit grönsaksträdgårdarna och sovjetorganisationerna fritt inköp av utsäde och det har därvid visat sig att ett bättre resultat kunde uppnås. Mer än 10,000 desjatiner jord kunde besås.

Av dessa berättelser synes framgå, att man i bristen på utsäde har att söka en väsentlig anledning till, att nyodlingen icke får önskvärd omfattning.

Det åligger icke mig, att kritisera sovjet-Ryssland, det måste i den närvarande perioden överlåtas till de ryska kamraterna själva. Jag vill här endast giva en bild av böndernas ställning i ekonomiskt avseende. Och att denna icke är allt för god torde väl denna framställning ha visat. De ryska bönderna lida nöd, stor nöd. Mindre i fråga om livsmedel, än då det gäller industriprodukter. Lyckas revolutionen eller det nu härskande partiet att stilla hungern efter industriprodukter, så skall den ryska revolutionen kunna utveckla sig till friare former, då skall reaktionen icke mera förmå hindra dess utveckling; om det icke lyckas, så är det oviss hur det kan komma att sluta.

Jag nedskriver icke mina erfarenheter för att de skola bliva dödt material i ett arkiv eller för att giva de kontrarevolutionära vatten på sin kvarn, jag gör det heller icke för att andra länders arbetare skola förmås till en själlös efterrapning av den ryska bolsjevikrevolutionens politik, jag gör det för att möjligen giva dem en del lärdomar av den ryska revolutionen. Arbetarna i andra länder måste akta sig för att överlåta organiserandet av fördelningen till en själlöst och livlöst arbetande statsbyråkrati, -- vore det också till en kommunistisk. Arbetarna se av exemplen från Ryssland, att staten genom sina organ icke var i stånd till att skaffa bönderna det nödiga utsädet. Men bönderna skulle, om de hade fria händer, såsom i guvernementet Petrograd, själva skaffa sig utsäde och bättre och enklare lösa hela frågan. Måtte detta vara en maning till andra länders arbetare, att icke lita allt för blint på staten och dess allmakt. Inte ens en proletärisk stat utgör härvidlag något undantag; ja, i en sådan kan det vara ännu svårare,

emedan arbetarna icke äro övade och uppfostrade för det organiserade statsarbetet, och emedan de gamla byråkraterna skola sabotera så långt det står i deras förmåga. Detta gjorde de ju också i Ryssland. Den invändningen, att även de saboterande byråkraterna skola stå under arbetarnas uppsikt är icke mycket värd; man försökte det i Ryssland, men det tjänade icke sitt ändamål. Till slut blir man dock tvungen, att i tvingande fall giva organisationer eller privata personer fria händer, emedan det visar sig, att det då går bättre att realisera en sak, än genom statens förmedling. Men därmed skall naturligtvis icke kapitalisternas privata initiativ ånyo givas fria händer; detta senare gör man visserligen i Ryssland, där man vid viktigare leveranser till armén eller i andra vitala affärer överlåter saken till privata företagare. Vi önska endast påpeka, att del icke finnes en apparat, som är odugligare att organisera det ekonomiska livet än staten. Bolsjevikerna må aldrig så många gånger bedyra, att de icke kunnat organisera allt detta på ett tillfredsställande sätt på grund av kriget, som tagit alla krafter i anspråk och att de nu, sedan kriget i det närmaste slutförts, skola börja med det ekonomiska livets uppbyggande. Det faktum, att staten under krigstiden, då den ändå gjorde de största ansträngningar för att lösa de föreliggande uppgifterna, då den så att säga hade kniven på strupen och säkerligen icke ryggade tillbaka för användandet av något medel, icke lyckades lösa problemen, utan lade dem i händerna på fria organisationer eller på enskilda personer, är ett slående bevis för statens maktlöshet. Om staten icke är i stånd att lösa de viktiga problemen under en tid av de största faror, då idealiteten helt säkert är starkt utvecklad, så måste den i lugna tider vara ännu mindre i stånd att giva dem sin lösning.

Böndernas politiska läge

Att det ekonomiska livet är av den största betydelse för de politiska formerna, kan man gott medgiva utan att vara marxist. Böndernas besittningstagande av jorden var i mera än ett avseende samtidigt en ekonomisk och en politisk akt. De nya formerna för det politiska livet, sovjeten, råden, hänga på det intimaste samman med den ekonomiska omvandlingen. På många platser delade bönderna godsägarnas jord emellan sig. För att dela denna rättvist mellan sig och för att ordna de nya förbindelserna med grannbyarna och hela landet, valde de råd. Här ha vi själva sovjetsystemets grund. Uppbyggandet av detta sovjetsystem kunde naturligtvis icke försiggå på samma sätt bland bönderna som bland stadsproletariatet. Bönderna kunde icke välja sina råd i fabrikerna; de valde dem kommun- och kretsvis; de valde icke med avseende på den lokala arbetsplatsen utan i vissa territorier. Naturligtvis valde de statliga sovjetkommunerna även inom sina arbetsplatser.

Om vi bortse från en del uppfostrings- och skolfrågor, så ha böndernas lokal-, krets- och guvernementssovjet överbärande ekonomiska funktioner att fylla. Det rör sig naturligtvis i första hand om att ordna samfärdsmedlen, vägar, transporter etc., att ordna handelsförbindelserna eller, socialistiskt talat, bytesförbindelserna med städerna. Det ekonomiska och det politiska livet är här mycket intimt sammanknutet. Men allt detta har ju icke med partipolitik att göra. Ehuru de flesta bönderna äro partilösa, så ha de ändå valt sina sovjet efter partilinjer. Men detta ordnas naturligtvis i partiernas intresse och icke i böndernas och har sina historiska orsaker. Men bönderna välja också ofta partilösa sovjet.

Det var klart, att partierna vid revolutionens utbrott skulle söka sin lycka hos bönderna. Den som i Ryssland kan stödja sig på bönderna, den har en stark faktor att bygga på. När bolsjevikerna slöto freden i Brest-Litovsk, så kunde de räkna med den största sympati från böndernas sida. Men senare ha de åter förlorat dessa sympatier, förnämligast emedan de sände soldater till byarna för att rekvirera spannmål.

I dag äro bönderna icke så starkt engagerade av partierna som i början av revolutionen. Bönderna äro fortfarande för sovjeten och skola väl alltid bli det, men partierna äro icke av samma stabila natur som sovjetidén. Det har nu ofta visat sig, att bönderna äro motståndare till alla

partier. Socialismen eller rättare sagt en kommunistisk hushållning synes icke bönderna som en partisak. Sovjeten äro ju heller icke identiska med kommunismen, så som många arbetare tro, ehuru den frihetliga kommunismen alltid är förbunden med ett visst slags rådssystem. När arbetarna eller bönderna på en ort själva skola förvalta sina egna angelägenheter, så skola de välja råd, som ha att fylla alla de funktioner, som icke kunna fyllas av varje enskild. Men för närvarande gives det i Ryssland många bönder, som icke äro kommunister, men dock försvara rådssystemet. Rådssystemet är då för dem en direkt form för politisk representation, med förbigående av alla ingrepp från en centralinstitution; det är lokal självförvaltning.

När partierna i det givna historiska skede då revolutionen bröt ut ännu hade dragningskraft på bönderna, så var det klart, att det slutligen skulle lyckas för ett parti att tillkämpa sig makten inom råden. Men i samma mån som ett bestämt parti kommit till makt och inflytande inom råden, så ha de fria sovjeten förlorat sin makt. Följaktligen förekomma dessa alltmera sparsamt, ju större partiets utbredning blir. Det förekommer dock ofta, att bönderna icke vilja gå fram till sovjetvalen med partilistor. Jag har i synnerhet funnit bevis därför i Ukraina.

Jag har varit närvarande vid flera sammanträden i distrikts- och guvernementssovjets exekutivkommittéer och en gång vid guvernementssovjets kongress i Samara. Rådsslagen rörde sig omkring hushållningsfrågans läge. Jag märkte därvid, att denna fråga ordnades efter det bolsjevikiska programmet. De högre instanserna, till exempel Folkkommisariernas råd, utställa dekret genom de olika folkkommisariaterna och deras avdelningar för lantbruk, upplysningsväsen, samfärds- och transportväsen, som det åligger sovjeten att genomföra i det praktiska livet. Då tvångshushållningen genomförts, så ha de kommunala råden endast att försöka realisera de bestämmelser och förordningar, som utgivits av de högre instanserna.

Vid ett sammanträde, som distriktssovjets exekutivkommitté i guvernementet Charkoliv avhöll den 13 september 1920, blevo två punkter behandlade:

1. härens förplägnad; 2. anskaffandet av vinterbränsle. Enligt ett dekret från Folkkommisariernas råd, så hade varje distrikt att leverera ett bestämt, mot deras möjligheter svarande kvantum ved och livsmedel. En av representanterna talade därvid om, att bönderna i hans distrikt icke ville vara med om att hugga någon ved, därför att de icke erhöilo någonting i utbyte. Man borde åtminstone lova bönderna varuleveranser, om man skulle få dem att delta i arbetet. Utan böndernas hjälp kunde man icke sända de fordrade leveranserna. En annan sade, att det opererade en del band i skogarna, som försvårade skogshuggarnas arbete. Man måste resa bönderna för att få dessa band upprivna; men detta ville icke bönderna. Anledningen till, att bönderna icke ville vara med härom var, att många bland dem själva hörde till dessa "band". Sedan talade en delegerad för "avdelningen för förplägnad åt sårade från polska och Wrangelska fronten". Han beskrev de sårades elände i grella färger och hoppades att detta skulle röra representanterna i exekutivkommittén att leverera mera livsmedel än hittills.

Man kan av detta se, att sovjetens uppgifter och politiska funktioner äro begränsade till ett visst område, utöver vilket de icke kunna gå. Till större delen äro sovjeten i dag *icke längre* organisationer, som hämta sina initiativ *nedifrån*, de hämta dem tvärtom *ovanifrån* — och någon annan organisation torde väl näppeligen kunna genomföras av en stat under krigstider.

Att denna organisation från ovan ofta nog kan vara betungande för bönderna är tydligt. Detta visade sig särskilt i sovjetkommuner, där förvaltningen icke handhades av ett folkvalt sovjet eller av en förvaltare, utan låg i händerna på någon, som anförtratts uppgiften av högsta ekonomiska rådet eller av lantbrukskommisariatet. Bönderna känna sig där allt annat än fria. För det första ligger godset i statens händer, så som vi tidigare sett. Bönderna känna sig således icke såsom besittare av den jord de bruka. För det andra för den nya förvaltaren ofta ingen annan regim än den förra godsägaren förde. Så kunde t. ex. den bekanta bolsjevik-tidningen "Prawda" skriva i sitt nummer av den 1 juli 1919:

”Förvaltaren (Sowchos) är ofta som hunden på höet, som han icke själv äter och icke unnar andra. Hela hushållningen är i förfall. (Det rör sig om sovjetförvaltningen i guvernementet Twer. Förvaltaren är en före detta godsägare, en gammal smutsig gubbe med melankoliskt utseende, som redan synes höra till en annan värld.) Gentemot sådana ”sowchos” eller ”spec” (specialister) känna bönderna ingenting annat än hat. I varje krets- eller guvernementsförvaltning kan man höra om hotande angrepp mot en sådan förvaltning. Följden av en sådan ”gemensam” agrarpolitik är bara att förhållandet mellan bönderna och sovjetmakten tillspetsas.”

Det är klart, att det förelåg orsak att göra regeringen uppmärksam på detta förhållande, när ”Prawda” tar till orda. Regeringen kan naturligtvis icke ha något intresse av att sådana förhållanden skärpas, den måste tvärtom vara intresserad av att de avlägsnas. Men trots att många försök gjorts, synes detta ändå vara mycket svårt. I själva verket kan man nog icke heller skriva dessa förhållanden på regeringens ovilja, den goda viljan saknas sannolikt icke hos sovjetrepublikens ledare, orsaken ligger i *förstatligandets system*.

Bondens ideal är att känna sig fri och att få sköta sin jord på fri grund. Och detta är också alla socialisters ideal. Förhållandena sådana som de här påpekade visa dock, att den ryska revolutionen ännu icke lyckats förverkliga detta ideal.

Ryska revolutionärer framkasta ofta frågan, om man icke skulle ha varit närmare detta ideal, om man använt sig av en annan taktik. Vänster-socialrevolutionärerna, anarkisterna, anarkosyndikalisterna och maximalisterna bejaka denna fråga. De äro allesammans emot regeringens rekvisitionspolitik och vända sig i sina agrarprogram mot förstatligandet av jorden; de propagera för en mera kommunal form, för en form, som ger bönderna den största självständighet, för en sådan form för besittandet och brukandet av jorden, att bönderna kunna förvalta och sköta sina angelägenheter genom självständiga och av dem själva valda sovjet.

Gentemot detta förklara bolsjevikerna, att även de varit för denna grundsats, men att det praktiska förverkligandet stötte på så stora svårigheter — bönderna levererade ingenting till regeringens armé eller städerna, — att man såg sig nödgad, att vidtaga stränga bestämmelser om leveransplikt. Dekretpolitiken betraktas av dem som den enda möjliga. I ett tal, som Lenin höll i Moskwa i mars 1919 om ”bolsjevikernas ställning till böndernas medelklass”, sade han bland annat:

”I sina grunddrag äro våra dekret beträffande bondehushållningen fullkomligt riktiga. Vi ha ingen anledning att förneka eller fördröja någonting. Men trots att dessa dekret äro riktiga i och för sig, så är det absolut falskt att påtvinga bönderna dem med våld. Det är heller icke tal därom i ett enda av dekreten. De ha tänkts såsom vägvisare, som uppmaningar till politiska åtgärder.”

Men dessa Lenins ord kunna icke hindra, att dekretens praktiska genomförande är liktydigt med ett våldförande av bönderna, emedan det betyder skillnaden mellan polerade teorier och den rena verkligheten. Trots att bolsjevikerna ägna bondefrågan den största uppmärksamhet emedan de veta, att denna är en livsfråga för dem, så betacka sig bönderna för regeringens uppmärksamhet. Det skall icke förnekas, att icke Lenin hade rätt, när han sade att dekreten voro riktiga i sina grunddrag. Han skulle bara ha tillagt: *för oss men icke för bönderna*. Dekretpolitiken står nämligen i *statens intresse*. Det är därför endast de så kallade *antistatliga partierna*, som principiellt förkasta dekretpolitiken.

Endast genom förverkligandet av socialismen, kommunismen och friheten, som blott är möjligt genom statens avskaffande — och som icke låter förvisa sig ur folkets strävanden och önskningar ens av Trotskys och Radeks artiklar, vari arbetarna undervisas om, att *det fria arbetet endast är en bourgeoisifördom* — endast därigenom skall det vara möjligt att åvåga-bringa en förändring till det bättre i böndernas läge. Utvecklingen mot detta mål kännetecknas av *indragandet av alla dekret*. Genom böndernas strävan efter självbestämmanderätt och

självständighet, skall sovjetregeringen trängas in på denna väg. Dessa strävanden stå också i överensstämmelse med de antistatliga tendenserna hos maximalisterna, anarkisterna och anarko-syndikalisterna, men även hos vänster-socialrevolutionärerna. När böndernas strävanden efter frihet och självständighet samt antistatssocialisternas idéer börja få fast fot och slutligen tränga igenom – då först kan den sociala revolutionen genomföras. Bönderna vilja ingen *statskommunism*, där allting kommenderas ovanifrån, de sträva efter *kommunal självbestämning*, *kommunalisera*, om man så vill, det vill säga friheten, att ordna sina egna förhållanden och sina egna önskningar efter eget huvud. Men denna frihet ha de icke under bolsjevismens system, trots alla välmenande dekret. Så länge bondefrågan, den viktigaste av alla frågor, icke blivit löst till böndernas belåtenhet genom att dessa givas fri självbestämmanderätt, kunna vi icke ens säga, att den sociala revolutionen genomkämpat sin första epok. Först när bönderna äro verkligt fria skall man ha lagt grunden för en *fredlig vidareutveckling* av samhällslivet. Under de nuvarande av bolsjevikerna skapade förhållandena, förtryckes ännu alltjämt en grupp eller en klass av en annan och därmed är frågan om beväpnade, våldsamma uppror alltjämt aktuell. Under bolsjevikernas herravälde i den ryska revolutionen har bondefrågan icke lösts, utan bara blivit mera invecklad. Men man kan egentligen icke förundras däröver, då man vet att bolsjevikerna framställa ett marxistiskt parti, det vill säga ett statsproletäriskt parti och det är naturligt, att erövrandet av staten genom en del av statsproletariatet — utan böndernas medverkan — icke kan medföra dessas befrielse. Böndernas befrielse måste komma genom bönderna själva. Utan tvivel hade vänster-socialrevolutionärerna eller maximalisterna såsom bondepartier större förståelse för bondefrågan än bolsjevikpartiet. Det senare är icke skickat att lösa bondefrågan i socialismens anda.

Fackföreningarnas utveckling

Om besittningstagandet av jorden var huvudsaken för bönderna, så var besittningstagandet av fabrikerna, gruvorna och samfärdsmedlen målet för stads- och industriproletariatet. Beträffande jorden kunde uppgiften lösas tämligen lätt, emedan jordens bearbetning i Ryssland icke skedde efter vetenskapliga metoder, varför bönderna icke behövde några särskilda kunskaper för att odla densamma. Då det gällde industrien ställde sig denna sak annorlunda.

På landet var produktionssammanhanget enkelt; i industrien var det komplicerat. Beträffande jorden fanns det inga mellanstadier; böndernas besittningstagande av jorden var det direkta målet. I industricentra ägnade man sig däremot åt en annan strävan, vars lösning man försökte genomföra under revolutionens första period, nämligen genomförandet av arbetarnas kontroll över industrien. Denna fråga trängde sig fram redan under Kerenski-regimen. Arbetarna ville störta arbetsgivarnas allenavälde i fabrikerna, på samma sätt som tsarens allenavälde inom politiken hade störtats. Man ville införa demokrati i det ekonomiska livet. Arbetarna kände, att en revolution på det politiska området icke var nog för att befria dem; de måste göra revolution även på det ekonomiska området. Att arbetarna icke genast fordrade att få övertaga fabrikerna utan kapitalistiska mellanhänder, hade flera orsaker. Deras krav i sådan riktning skulle ha lett till Kerenski-regeringens störtande. Men arbetarna kände sig heller icke säkra på att de skulle kunna sköta industrien med förbigående av kapitalisterna, efter som många av dessa förenade sitt ägande med sitt tekniska ledareskap. Utan att ha sammanhanget klart för sig, måste arbetarna också ha känt, att tsaren icke behärskade folket på grund av att folket var hans privata egendom; han rådde självständigt över staten, men staten var icke hans privata egendom. En general är heller icke ägare av soldaterna, och ändå kan han behärska dem. Förtrycket är således icke alltid baserat på egendom. Det kunde därför tänkas, att arbetarna fortfarande skulle behärskas, trots att privatägarerätten till fabriker och gruvor avskaffades. I själva verket var denna arbetarnas instinkt fullkomligt riktig; för närvarande är ju privategendomen i det närmaste avskaffad i Ryssland, utan att arbetarna därför kunna känna sig som herrar över vare sig produktionen eller fabrikerna. Dekretet om en individuell ledning av

fabrikerna är en orsak härtill. Kontrollen över industrien är således en viktig beståndsdel i den proletära demokratin. Arbetarna måste därför tillkämpa sig denna kontroll.

Arbetarnas krav på kontroll över industrien blev under oktoberdagarna 1917 så starkt, att det slutligen ledde till erövrandet av herraväldet över företagen. Därmed kunde arbetarnas besittningstagande av fabrikerna begynna. Man måste emellertid observera, att arbetarnas besittningstagande av fabrikerna endast är den negativa sidan av saken, den positiva ligger i förvaltningen. Det är förvaltningen, som måste göras kommunistisk eller socialistisk.

Den fråga, som då var den mest aktuella, och som också ligger i socialiseringens brännpunkt, var frågan om beskaffenheten av de organisationer, som skulle leverera råmateriel till fabrikerna samt vilka organ, som skulle förse arbetarna med de för livsuppehållet nödvändiga varorna. Endast om arbetarna skapat sig organ för dessa funktioner, kunna de övertaga industrien med utsikt till att lyckas. Olyckan för de ryska arbetarna var, att de icke förfogade över sådana organ; under tsarismens dagar hade de icke varit i tillfälle att skapa sådana organisationer, att de stodo rustade för denna viktiga uppgift.

Tyvärr gäller detsamma beträffande Tyskland, där man heller icke organiserat sig med hänsyn till produktionens övertagande; på grund därav misslyckades man också med socialiseringens förverkligande under novemberdagarna 1918. De tyska fackföreningarnas teoretiska grundval var icke ens utformad. I detta hänseende ha endast de franska syndikalistiska organisationerna genomträngts av en klar förståelse för klasskamporganisationernas roll vid den sociala revolutionens genomförande. Även de tyska syndikalisterna ha företrätt en sådan uppfattning, men utformade först sitt program vid kongressen under julen 1919. Men de äro också för närvarande de enda arbetarorganisationerna i Tyskland, som uppställt ett klart program för tillvägagångendet vid arbetarnas övertagande av produktion och konsumtion.

Frånvaron av klara begrepp över samfärdseln mellan de olika industrigrenarna, liksom också bristen på lämpliga organisationer för detta ändamål, förde med sig att arbetarna, som endast kände den kapitalistiska hushållningens princip, bibehöll denna och fortsatte att arbeta i kapitalismens egen anda. När de hade övertagit fabrikerna, så hade de endast trätt istället för en fabriksidkare eller fabrikant eller istället för det kapitalistiska bolaget. Det betydde bara, att de delade fabrikanternas profit emellan sig. Men därmed var ju icke kapitalismen avskaffad, utan endast förvandlad i en kollektiv form. Den kapitalistiska konkurrensen bestod alltså och sådana konsument, som i sin egenskap av producenter framställde eftersökta varor, kunde fortfarande stå i en privilegierad ställning.

Arbetarna i Tyskland och vest-Europa måste göra detta klart för sig.

Att den tyska arbetarrörelsen icke haft någon förståelse för att arbetarna icke endast utsugas i sin egenskap av konsument, kan väl huvudsakligen tillskrivas Marx' inflytande. Hela den del av arbetarrörelsen, som kallar sig marxistisk, har aldrig inriktat sin kamp mot utsugandet av arbetaren som konsument; ja, man uraktlät att i sin propaganda göra arbetarna tillräckligt uppmärksamma på detta förhållande. Arbetarna äro icke endast utsugna i den fabrik, i vilken de arbeta, de utsugas även när de tillfredsställa sina behov.

Hushållningen sönderfaller egentligen i två delar: produktion och konsumtion. Under kapitalismens överinseende utsugas arbetarna på båda dessa områden. Därför borde arbetarna när de vilja förintä kapitalismens hushållning för att ersätta den med en socialistisk eller kommunistisk, bekämpa kapitalismen på både produktions- och konsumtionsområdet. Detta gjorde man icke, gör det icke ens i dag. Man riktar huvudsakligen sin kamp mot utsugningen på produktionens område. Arbetarna ha endast upprättat klasskamporganisationer i sin egenskap av producenter och föra sin strid mot kapitalismen endast såsom producenter.

De kooperativa föreningar, som funnos i Ryssland voro inga klasskamporganisationer. Den tyska kooperativa rörelsen har heller icke kamporganisationens karaktär. Även om det gives

kooperativa föreningar, som endast ha arbetare som medlemmar, så äro dessa inga *klass-kampsorganisationer*, utan bara *klassorganisationer*. Under senare tid ha de börjat så smått; de ha hjälpt arbetarna under sträjker. Lika tydligt som detta faktum är, lika beklagligt måste det sägas vara, att arbetarna icke hade eller ha en klasskampsorganisation på konsumtionens område. Men det är också förklarligt, emedan arbetarna omedelbart utsugas som producenter, under det att den utsugning de äro föremål för som konsumenter icke är lika omedelbar. Den omedelbara utsugningen i fabriken se arbetarna lätt; den medelbara på konsumtionsområdet ha de svårare för att observera. Dessa omständigheter ha utnyttjats av socialisterna, som visat arbetarna producenternas utsugning och manat dem att organisera sig till kamp. Men denna ensidighet har ovillkorligen varit lättsinnig, emedan den glömde den sida av utsugningen, som arbetarna icke voro i stånd att genast upptäcka. Det var naturligtvis mycket lätt att få arbetarna till kamp för högre löner. Men vad nyttade dem denna ensidiga producentkamp? Knappast något, även då de segrade och erhöilo en högre lön. Kapitalismen hade obesuren möjlighet att taga igen sin förlust på det andra området för utsugning, vilket arbetarna icke tillräckligt beaktade. Kapitalisten höjde bara priset på de varor han sålde och välte sålunda över prisförhöjningen på konsumenterna. Utsugningen blev således icke förminskad genom producenternas ensidiga lönekamp.

De ryska arbetarna kämpade med alla krafter för att avskaffa kapitalisterna som privat-besittare till företagen. Och de lyckades också. De skulle bara ha fört en lika oförskräckt kamp mot den andra formen för utsugning: konsumtionens. Men detta mäktade de inte; kapitalismens avskaffande var för dem liktydigt med avlägsnandet av deras egna företagare, avskaffandet av kapitalismen var detsamma som att avlägsna kapitalisterna. Men utsugningen genom konsumtionen företrädde icke på samma sätt av en person, den var ett system. Och ett system låter sig icke avlägsnas genom att man avlägsnar personer! Detta skulle också besannas beträffande produktionen. *Ett ekonomiskt system, som i det mänskliga samhället är inriktat på att förse befolkningen med alla för livets nödortv nödvändiga medel, kan icke avlägsnas genom något annat än ett nytt ekonomiskt system samt endast i samma mån, som det nya systemet är färdigt att fylla det gamlas funktioner.*

Den ryska revolutionen vittnar tydligt därom. Andra länders arbetare måste lära något av detta; de måste uppbygga ett socialistiskt hushållningssystem, som kan träda i stället för det kapitalistiska. Om en politisk revolution bryter ut och de icke ens ha cellerna för denna organisation färdiga, så skall denna revolution aldrig kunna gå utanför ramen av en politisk revolution. Därför gäller det för arbetarna, att redan nu gripa sig verket an. De måste organisera sig i konsumtionsföreningar eller i sådana organisationer, som kunna vara lämpade att övertaga konsumtionen "dagen efter revolutionen". Vi anse, att Bourses du Travail eller arbetarbörserna kunna vara dugliga för detta ändamål. Utan att arbetarna skapa sig sådana organisationer skall man hemfalla till samma misstag som den ryska revolutionen gjort. Kapitalismen, som kastas på dörren och som man tror vara besegrad, emedan dess politiska representanter gjorts maktlösa, skall stiga in på nytt genom alla fogarna i den sociala byggnaden. Arbetarnas ekonomiska organisationer måste därför vara i stånd att överflödiggöra kapitalismens system. Men det är ett ödesdigert misstag, när man tror, att detta nya ekonomiska eller sociala system kan ligga i händerna på staten.

De ryska arbetarna satte sig i besittning av fabrikerna och fortsatte att producera på eget ansvar och utan att röra vid det kapitalistiska konsumtionssystemet. Detta tillvägagående betecknas av några tyska socialdemokratiska teoretiker, bland andra Kautsky, som syndikalism. Ingenting kan vara mera vilseledande, det må nu förkunns på grund av okunnighet eller i avsikt att vilseleda. Blotta studiet av syndikalismens principförklaring är nog för att vederlägga dessa påståenden.

Att de ryska arbetarna icke företogo sig något annat måste föras tillbaka på den omständligheten, att de icke hade organisationer, som voro lämpade för ett annat tillvägagående. De hade

inga fackföreningar, som kunde betraktas såsom den nya socialistiska hushållningens urceller; de hade icke organiserat sig med den uppgiften för ögonen, att det gällde att sätta arbetarna i stånd att undantränga den kapitalistiska hushållningen genom en socialistisk.

De ryska fackföreningarna uppkommo först under år 1905. Efter reaktionens seger blevo de åter undertryckta och kunde senare endast existera såsom underjordiska föreningar. Efter 1910 började de åter utvecklas, men under krigsåren förföljdes och bekämpades de på det skarpaste av tsarens regering.

Sedan tsarismen störtats i mars månad 1917 utvecklades fackföreningarna i rask takt, så att deras tredje konferens i Petrograd 1917 räknade 220 ombud, som tillsammans representerade 1,475,425 medlemmar. På denna konferens visade sig de ryska fackföreningarnas karaktär. Två meningsriktningar voro företrädade; en vänster- och en högerriktning. Den vänstra flygeln hävdade, att fackföreningarna skulle tillbakavisa varje tanke på försoning mellan klasserna, liksom varje art av samarbete med bourgeoisin. Denna flygel representerade minoriteten och kunde icke få sina förslag genomförda. Högerflygeln räknade 1520 rösters övertikt. Konferensen antog dock resolutioner för en högre beskattning av de besittande klasserna, för införande av maximipris på de viktigaste produkterna, för kontroll av produktionen, för de viktigare produktionsgrenarnas representation i statsledningen, för en strängt genomförd bankkontroll, för en tvångsmässig syndikalisering och förtrustning, för en reorganisation av de statliga regleringsorganen. Samtidigt antogs en förklaring, att denna regleringsprocess var allt för svår för att proletariatet självt eller med i det närmaste egna krafter skulle kunna övertaga densamma.

Av detta fackföreningarnas ställningstagande kan man se, att fackföreningarna på grund av den revolutionära situationen kom att syssla med problem, som på samma sätt gjorde sig påminta vid den tyska revolutionen: arbetarkontroll över produktionen och rätt för arbetarna att öva inflytande på arbetares intagande och avskedande o. s. v. Även i Tyskland har man ju sysslat med dessa demokratiska fordringar, med att införa demokratin i industrin, ehuru man bekämpats av kapitalisterna under lösenordet: "Arbetsgivaren måste vara herre i sitt hus!" Denna arbetarkontroll betyder naturligtvis ett framsteg; den betyder demokrati i det industriella livet, men den betyder ej en social revolution. Det kan nämligen finnas organisationer, som biträda yrkandet på medbestämmanderätt i företagen, men icke äro för den sociala revolutionen, till exempel de "fria fackföreningarna" i Tyskland, som ju också äro "fria" i den meningen att de icke stå i tjänst hos någon socialistisk idé.

När nu oktoberrevolutionen bröt ut och ändade med bolsjevikernas seger, så ville bolsjevikerna såsom ett revolutionärt socialdemokratiskt parti också föra ut revolutionen till arbetsplatserna. Men även arbetarna själva ville, som naturligt var, göra revolutionen socialistisk, det vill säga, de ville helt och hållet ställa kapitalisterna utanför produktionsprocessen.

Det visade sig emellertid, att detta var lättare sagt än gjort. Och varför? Därför att arbetarna i Ryssland icke voro i stånd att avskaffa kapitalismen, i vars händer hela samhällsekonomin dittills hade legat, utan att utsätta det ekonomiska livet för en svår kris. Den sociala revolutionen ställde arbetarna inför uppgifter, som de icke voro vuxna vid den första revolutionära framstötten. Men då ett parti, som endast kunde stödja sig på arbetar- och bondeklassen hade övertagit statens makt, så måste detta parti också övertaga ansvaret för det ekonomiska livet, om det icke ville antingen låta kapitalismen stå kvar i sin gamla maktposition eller avstå från sin politiska makt. Partiet kunde icke företaga sig något arbetarna förutan, eftersom det icke fanns några statsorgan, som lämpade sig för de uppgifter det här gällde.

Man vände sig alltså till fackföreningarna. Arbetarna strävade efter ekonomisk frihet, efter att avskaffa utsugningen genom företagen. I många fall jagade arbetarna bort arbetsgivaren, i många fall lämnade han själv sin fabrik eller sin verkstad i sticket, dels av förtvivlan, dels i förhoppning att därigenom kunna sabotera produktionen, så att arbetarna skulle kalla honom

åter, när de lärt sig inse sin egen oförmåga. I många fall har det också gått på det sättet, så att många gamla företagare nu stå i spetsen för företagen. De ha visserligen icke kvar sin gamla egendomsrätt, men de äro så kallade "specialister" och stå i en betydligt bättre ställning än arbetarna.

När arbetarna nu övertogo förvaltningen av produktionen, så valde de för detta ändamål de så kallade fabrikskommittéerna. Dessa fabrikskommittéer övertogo fabrikerna. När staten behövde något av det producerade, vände den sig icke till fabrikskommittéerna direkt — därtill skulle den ha behövt en alltför stor apparat —, den vände sig indirekt till dem genom fackföreningarna. Fackföreningarna tilldelades sålunda en slags förmedlareroll åt staten. Det härskande partiet erkände snart den viktiga uppgift, som fackföreningarna hade sig ålagd på produktionens och ekonomiens område, och då många av partiets medlemmar voro medlemmar i fackföreningarna partiet rekryterade allttjämt flertalet av sina medlemmar från arbetarnas läger —, sökte det att genom fackföreningsmedlemmarna ställa fackföreningarna under partiets inflytande eller att underordna fackföreningarna under partiet. För det härskande partiet var detta en utmärkt metod, då det gällde att försäkra sig om arbetarnas produktion och att ställa hela produktionen i sin tjänst. Det bolsjevikiska partiet förklarade också i sitt program, att "den socialiserade (vergesellshaftliche) industriens organisationsapparat framförallt måste stödja sig på fackföreningarna".

Fabrikskommittéerna voro således barn av revolutionen, framvuxna ur arbetarnas behov av organ för fabrikernas ledning. Men arbetarna måste snart komma underfund med, att ingenting egentligt uppnåddes genom detta. Ville de icke förbliva i ett kapitalistiskt system, så måste de också ställa konsumtionen på en kooperativ, gemensam grundval. För dessa uppgifter voro de icke beredda. Allt detta var så nytt, att de självfallet först måste pröva sina krafter genom försök och experiment. De hade inga fackföreningar med revolutionära uppgifter, -- som icke endast hade varit försäkringsföreningar under kapitalismens period, utan även inom sig buro cellerna till en ny, socialistisk organisation. Men både instinktivt och ur näraliggande orsaker vände sig arbetarna till sina fackföreningar. De sågo i dessa sina naturliga underhandlare och företrädare. Och de stärktes ytterligare i sin tillit till fackföreningarna genom den omständigheten, att det nya härskande partiet eller — tydligare uttryckt — staten, vände sig till fackföreningarna och ville begagna sig av dem. Men då fackföreningarna voro relativt nya organisationer och ovana vid de funktioner de erhöilo, så är det förklarligt, att de i större eller mindre grad tryggade sig till staten och erkände det parti, som satt vid statsrodret och som ju även var ett proletäriskt parti med många medlemmar i deras leder, såsom det ledande. Partiet som var utrustat med alla statens maktmedel, började ett intensivt värvningsarbete i fackföreningarna för att försäkra sig om ett större inflytande över dessa. Detta lyckades också. Men i samma grad som partiets inflytande växte, i samma grad förlorade fackföreningarna sin självständighet, i det de råkade in under partiets herravälde. I takt med denna utveckling blev också driftsrådets eller fabrikskommittéernas rätt kringskuren.

Partiet, som genom fackföreningarna ville försäkra sig om produktionen — vilket också lyckades —, ville och måste förhöja produktionens avkastning. Men produktiviteten steg icke, den gick tillbaka, emedan tillförseln på livsmedel blev allt mindre och mindre. Partiets politik med avseende på bönderna var bestämd genom spannmålsmonopolet. Bönderna skulle leverera all spannmål till staten. Men detta ville icke bönderna. Det kom till motsättningar i intressena. Staten började rekvirera spannmål. Men därigenom blevo icke leveranserna större, och arbetarna kunde till slut icke erhålla tillräckligt med bröd. Detta återverkade på deras produktivitet, som blev mindre och mindre. Fabrikskommittéerna voro icke tillräckligt energiska och staten tillgrep ett nytt medel: den tog ledningen av företagen från råden och lade denna i händerna på enskilda. Därmed hade driftsråden spelat ut sin roll såsom ledare av produktionen.

Under tsarismens och kapitalismens epok voro de ryska fackföreningarna ungefär likadana

organisationer som de fria tyska fackföreningarna, ehuru de voro radikalare. Deras radikalism var en följd av den förföljelse, för vilken tsarismen utsatte dem. De tvingades att icke endast vara understöds- utan även kamporganisationer. I vilken grad de voro det kan man få en föreställning om genom den "tredje konferensen", som sammanträdde under oktoberrevolutionens stormdagar 1917. Där erkändes driftsråden såsom nödvändiga organisationer för utövandet av arbetarkontroll över företagen. Under denna period voro fackföreningarna ännu klasskamporganisationer. Senare omvandlades de *från klasskamporganisationer till produktionsorganisationer*.

Förändringen i fackföreningarnas karaktär betydde också en förändring i deras organisationsformer. Medan fackföreningarna tidigare voro organiserade efter yrken, blevo de nu omvandlade till *industriorganisationer*. Otvivelaktigt motsvarade industriorganisationens form fackföreningarnas uppgifter såsom produktionsorgan. När arbetarna äro organiserade industrivis, äro de bättre i stånd att leda produktionsprocessen, än när de äro organiserade efter yrken. De revolutionära industriarbetarnas organisation i Amerika är också uppbyggd efter dessa linjer och denna organisation räknar ju med att övertaga produktionen. I. W. W. är där representanten för denna fackföreningsform. Det ryska kommunistiska partiet (bolsjevikpartiet) bidrog till att påskynda de ryska fackföreningarnas utveckling i denna riktning. Genom den förut antydda processen hade partiet erhållit ett allt större och större inflytande över fackföreningarna, så att partiets resolutioner alltid genomvoterades vid kongresserna. Genom regeringspartiets allt starkare inflytande blevo fackföreningarna undan för undan verktyg för staten, de blevo *förstatligade*.

Detta förstatligande av fackföreningarna blev beslutat av fackföreningarna själva på deras andra kongress i januari 1919. Det hette i beslutet, "att socialiseringen av alla produktionsmedel och samhällets organiserande på socialistisk grundval, fordrade ett långvarigt och hårt arbete för ombyggandet av hela statsmaskineriet, liksom också skapandet av organ för kontroll och reglering av produktion och fördelning. Detta påkallar en aktiv medverkan från fackföreningarnas sida genom omedelbart medarbete i alla sovjetmaktens statsorgan. Fackföreningarnas sammansmältning med statsmaktens organ, det så kallade förstatligandet, måste försiggå som en omedelbar följd av deras ömsesidiga och harmoniska samverkan".

Detta skulle alltså betyda, att fackföreningarna hade inflytande på statens politik, liksom att statsorganen i sin tur hade inflytande över fackföreningarna. I Moskva sade man mig också, att detta var förhållandet och att fackföreningarna hade representanter i de olika kommissariatet. Så är till exempel ordföranden i centralrådet för allryska fackföreningarna M. Tomski även medlem i krigskommissariatet. Andra medlemmar av fackföreningarnas centralråd äro delegerade i andra kommissariat, varigenom fackföreningskongressens beslut om en sammansmältning av fackföreningarna och statsorganen tillmötesgåtts. Men detta är icke så att förstå, att varje fackföreningsmedlem kan', bli medlem av ett kommissariat. För att ha en möjlighet i den vägen måste fackföreningsmedlemmen först inväljas i fackföreningarnas centralråd. Och i detta fackföreningarnas centralråd kunna endast medlemmar av det kommunistiska (bolsjevikiska) partiet inväljas. Jag känner gamla revolutionärer, som voro kommunister innan det bolsjevikiska partiet började kalla sig kommunistiskt; de äro organiserade i fackföreningarna och intelligenta människor, så att de besitta sådana egenskaper, som kunna göra dem skickade för inval i fackföreningarnas centralråd. De kunna emellertid icke väljas, så länge de icke äro medlemmar i det kommunistiska partiet. Av skilda anledningar vilja de icke söka inträde i detta parti och äro därför berövade möjligheten att delta i sovjets arbete. Arbetarnas medarbete i statsorganen genom fackföreningarna är sålunda möjligt endast för medlemmar av det härskande partiet. Fackföreningarna ha icke som sådana rätt till medinflytande i statsorganen, utan endast fackföreningarnas kommunistiska-bolsjevikiska medlemmar.

Det måste medgivas, att det revolutionära partiet icke kunde släppa fram alla arbetare och anställda, som äro organiserade i fackföreningarna, till inflytande på allvarliga frågor. Det

fanns och finnes i fackföreningarna många, som äro motståndare till revolutionen överhuvudtaget och som, om de kunnat göra sitt inflytande gällande, utan tvivel skulle ha gjort allt för att hindra det revolutionära framåtskridandet. Men för dessas skull borde man icke förhindra revolutionärer att göra sin mening gällande, endast därför att de tillhöra ett annat parti eller en annan rörelse. Detta betyder, att man vill monopolisera revolutionen; att man tillskriver ett enda parti rätten till revolutionen i Ryssland, trots att det finnes en hel del andra revolutionära partier i landet.

I jämförelse med yrkesorganisationen är industriförbundet ett obestridligt framsteg. De ryska industriförbunden blevo organiserade efter centralistiska linjer. Detta satte sovjetregeringen bättre i stånd att utnyttja fackföreningsrörelsen för sina syften. Under den ryska revolutionens rasande utvecklingstempo voro fackföreningarna alltför omogna för att kunna besluta sig för den organisationsform, som var den lämpligaste. För att kunna skapa en ordning i den allmänna förvirringen (man försökte en tid att alldeles desavuera fackföreningarna och endast skapa driftsråd och centralråd för dessa, ehuru detta försök icke ledde till resultat sedan fackföreningarna på sin kongress i januari 1918 likviderat driftsrådets centralråd, därför att man icke ville ha några konkurrensorgan, som endast skulle leda till inre stridigheter) lade man allt i händerna på en central och utrustade denna med stor maktfullkomlighet. Genom denna central kunde staten sedan komma i förbindelse med den minsta organisation längst ut i periferien. De ryska fackföreningarnas organisationsform hade fötts av stundens krav och buro också vittne därom. Fackföreningarna ha förlorat sin självständighet. De äro statsorgan, verktyg för staten. Trotzky har icke så orätt, när han i sin bok mot Kautsky säger: ”Har man en gång gripit makten, så kan man icke antaga den ena konsekvensen och tillbakavisa den andra”. Då man satte sig i besittning av statsmakten och till varje pris vill och måste behålla den, så utvecklades det ena ur det andra —: *arbetarna äro alltjämt behärskade!*

Centralismen i de ryska industriförbunden, som möjliggjorde fackföreningarnas subordination under partiet och sovjetregeringen, var en följd av särskilda omständigheter. Men om de ryska bolsjevikerna tro, att de kunna överföra sina egna organisationsformer på andra länder, så skatta de åt ett ödesdigert misstag. Så som i Frankrike uppstått en särskild form för arbetarbörserna och i Amerika särskilda industriorganisationer, så uppkom under de egenartade ryska förhållandena fackföreningarnas avhängighet av partiet. Om det nu vore en förfelad metod att försöka överföra de franska formerna på de amerikanska förhållandena, så måste det också vara förfelat att försöka påföra andra länder de ryska formerna, så som det säges i Tredje internationalens statuter. Industriförbundsformen är säkerligen en lämplig organisationsform, men icke sådan den är i Ryssland. I Sverge äro till exempel de lokala samorganisationernas organisationsform långt bättre för detta land, icke blott såsom kamporganisationer mot kapitalismen, utan även såsom framtida bärare av den socialistiska produktionen. Vid en sådan form skulle det visserligen falla sig svårt med en centralistisk ledning från ett parti, för att nu icke säga att den är otänkbar.

De ryska fackföreningarnas organisation

De ryska fackföreningarna äro dels byggda ovanifrån och nedåt, dels nedifrån och uppåt. Men funktionerna gå nu *uteslutande ovanifrån och nedåt*. Av denna anledning kunna vi erhålla en bättre helhetsbild av fackföreningarnas funktioner, vilka också tjäna till produktionens reglering, genom att betrakta dem från centrum, som giver direktiven. Rysslands samtliga industriarbetare äro obligatoriskt medlemmar i fackföreningarna. Medlemsantalet är för närvarande 4 1/2 miljoner.

Varje organisation måste vara ändamålsenlig, det vill säga, dess form måste motsvara de funktioner, den har att fylla. Då de ryska fackföreningarnas funktion för närvarande är att leda industrien och att fylla de uppgifter, som högsta ekonomiska rådet, vilket har produktionen i

sina händer, ålägger, så måste fackföreningarna vara organiserade så, att de kunna fylla dessa uppgifter. Företagen (fabriker, hyttor, gruvor, samfärdsmedel och fördelningsinstitutioner), ligga icke längre i händerna på enskilda företagare, utan handhavas av staten. När företagen ännu befunno sig i privata företagares ägo, var den fackföreningstyp som i dag består i Ryssland icke nödvändig för produktionen. När produktionsmedlen sedermera blevo förstatligade och kommo i händerna på en enda egendomsägare, staten, så måste denna egendomsägare även vara i stånd att organisera och leda alltsammans från en enda punkt. Systemet åskådliggöres bäst, om vi tänka oss ett stort kapitalistiskt konsortium, som icke heller tillhör en enda person, men som ändå knyter tillsammans alla trådar vid en central punkt. Från denna centrala punkt ledes allt. Allt måste återgå till denna punkt.

Produktionens förvaltare är högsta ekonomiska rådet. Till produktion höra två betingelser: människor och material. Organisationen av människorna: producenterna, arbetare och anställda, äro fackföreningarna. Högsta ekonomiska rådet måste därför verka genom fackföreningarna. Detta sker på det sättet, att rådet utser fabrikernas ledare på förslag av fackföreningarna. Representanter för högsta ekonomiska rådet sitta också i fackföreningarnas provinsråd. Dessutom ha fackföreningarna en representant i arbetskommisariatet. Kommisariaten i arbetskommisariatet, som samtidigt är medlem av folkkommisariernas råd, har genom fackföreningarnas medbestämmande placerats på denna post.

Allryska fackföreningarnas centralråd består av 120 medlemmar, som valts av en kongress av krets- och guvernementskommittéer, av krets- och guvernementssovjet. Ordförande i allryska fackföreningarnas centralråd är *Michael Tomski*. Till centralkommittén höra elva personer. Utom Tomski äro de A. Andrejeff, W. Kossior, E. Holzman, A. Losowsky, H. Zipperowitsch, N. Iwanoff, N. Bucharin, P. Rutz utak, I. I Lutowinow och W. Schmidt.

Av dessa sitta två i folkkommisariernas råd (Sownarkom), varav den ena, Schmidt, arbetskommisariaten, har beslutande röst och Tomski en rådgivande funktion. Dessutom är Tomski medlem av sovjetrepublikens försvarskommité, där han äger rösträtt. Båda äro medlemmar av det kommunistiska partiet, liksom även de andra här nämnda.

Centralrådets funktioner äro:

1. Reglerandet av arbete och lön (fastställande av lönetariffer). Arbetarnas uppdelning på 3 huvudgrupper, varigenom de kvalificerade arbetarna uttagas, premier och ransoner bestämmas. Inrättandet av ett vetenskapligt institut för utrönandet av arbetarnas energiförbrukning.
2. Upprättandet av ett arbetssekretariat för sammanförandet av alla fackföreningar. För genomförandet av denna uppgift sändes 25 instruktörer till olika guvernement. Att fixera medlemsavgifterna. För närvarande är bidraget 2 proc. på arbetslönen. Det avdrages obligatoriskt av lönen.
3. Kulturavdelningen : Till kommisariatet för folkbildningen sändas representanter för att organisera fortsättningsskolor för de unga arbetarna och för att inrätta aftonkurser för alla arbetare.
4. Medarbete i högsta ekonomiska rådet.

Utom den nämnda centralkommittén på 11 personer finnes det också en representation av medlemmar från industriförbundens centralkommittéer. Denna räknar 40 personer.

Guvernements- och provinssovjet. För att få det hela att fungera sänder centralrådet dels de beslut det självt fattat, dels förordningarna från folkkommisariernas råd eller från arbetskommisariatet vidare till dels fackföreningarnas guvernementseller provinsråd och dels till industriförbundens centralkommittéer.

Guvernementssovjeten bestå av 7-15 personer. Dessa väljas av fackföreningarnas kretssovjet.

Guvernementssovjeten utgöra en sammanhållande länk mellan arbetarna inom ett yrke och inom ett guvernement. Guvernementssovjetens funktioner äro att genomföra centralrådets beslut och att lösa uppgifter, som centralrådet kan påföra dem med stöd av i punkt 4 påpekade funktion.

Kretssovjeten. Dessa väljas av alla organiserade arbetare inom en krets. De bestå av 5-9 medlemmar. De ha till uppgift att realisera beslut, som fattas av guvernementssovjeten.

Industriförbundets centralkommitté. Utom de nämnda organen finnes det också industriförbund. Dessa industriförbunds centralkommittéer ha ett medlemsantal på 15-20 personer. Centralkommittéerna väljas av respektive förbunds, krets- och provinskommittéer. Centralkommittéernas funktioner äro ungefär av samma art som centralrådets för de allryska fackföreningarnas, bara med den skillnaden att de äro hänvisade till en viss industri, t. ex. metall-, textil- eller näringsmedelsindustrien. De syssla särskilt med att utarbета tariffer samt äro informationsbyråer och liknande för propagandan, ha hand om utdelningen av arbetskläder till arbetarna och kunna sända instruktörer till lägre subkommittéer. Dessa centralkommittéer kunna också i samråd med högsta ekonomiska rådet välja särskilda kollegier. Kollegierna syssla med arbeten inom förbunden som motsvara departementen inom högsta ekonomiska rådet, (livsmedelsindustrien, maskinindustrien, elektriska industrien), vilka ha att sörja för landets försörjning. Dessa kollegier skola således hjälpa departementen. I januari 1920 fanns det 32 industriförbund och lika många centralkommittéer. På den tredje kongressen beslöt man dock att sammanslå en del, så att antalet skulle nedbringas till 23.

Provinskommittén är nästa organ, som centralkommittén har direkt förbindelse med: Den består av 5-9 medlemmar. Varje förbund har en sådan kommitté. Den väljes av kretskommittéerna och driftsråden. Den har till uppgift att försöka realisera de beslut, som centralkommittén meddelar densamma. Högsta ekonomiska rådet sänder representanter till kommittén.

Kretskommittén är en dotterkommitté till provinskommittén. Varje förbund har en sådan kommitté. Kretskommittén väljes av driftsråden eller fabrikskommittéerna.

Fabrikskommittén. Fackföreningarnas mindre organ, som man också kallar celler, äro fabrikskommittéerna eller driftsråden. De väljas av arbetarna. I mitten av 1918 utarbetade fackföreningarnas centralråd, som består av uteslutande kommunister, bestämmelser angående dessa organs uppgifter. De äro:

1. I enlighet med beslut av fackföreningarnas centralråd samorganiserar driftsrådet alla arbetare och anställda vid ett företag till en produktionsorganisation;
2. rådet genomför bland arbetarna en av förbundet fastställd sträng proletärisk disciplin;
3. rådet övervakar noggrant uppfyllandet av alla bestämmelser från arbetskommissariatet, som äro inriktade på arbetarskydd, samt försöker komma under fund med åtgärder till arbetsvillkorens underlättande;
4. rådet efterser att högsta rådets bestämmelser med avseende på produktionens höjande och med avseende på underhållet av normala förbindelser fyllas av företaget;
5. rådet övervakar det ömsesidiga noggranna uppfyllandet av tariffördragen samt tillser att produktiviteten blir normal;
6. rådet genomför arbetarkontrollen i dess fulla omfattning;
7. rådet övertager omsorgen för arbetarnas och de anställdas förseende med behovsartiklar inom de bestämmelser, som livsmedelsinstitutionerna bestämt; för detta ändamål träda de i förbindelse med motsvarande organisationer och grunda folkkök, konsumtionsföreningar, o. s. v.;

8. rådet omsätter arbetsdomstolens (Genossengerichts) beslut och av denna ålagda straff i enlighet med tariffördragets bestämmelser;

9. rådet har inflytande på intagande och avskedande av arbetare och anställda enligt dekretet om arbetarbörserna och instruktionerna för fackföreningarna.

Dessa funktioner tillerkännas driftsråden. Härtill måste dock anmärkas, att arbetarna icke längre ha rätt att förvalta företaget eller till inflytande på produktionsprocessen. På tredje kongressen i mars 1920 har man till och med uttalat sig däremot med den motiveringen, att denna rätt numera tillkomme fackföreningsrörelsen såsom en helhet och icke enskilda grupper inom densamma. Men det är icke ens fackföreningarna som ha att utnämna driftsledare, utan det är högsta ekonomiska rådet som utnämner dem på fackföreningarnas rekommendation. En ledare av ett företag kan således endast utses av högsta ekonomiska rådet. 1 beslutet från mars 1920 heter det:

”Driftsråden skola slutgiltigt fastställas såsom lokala enheter för fackföreningarna, med samma uppgifter som fackföreningarna och under ansvarighet inför fackföreningarnas högre instans; *de skola fullständigt avhålla sig från varje inblandning i företagets ledning*; för att förekomma parallellarbeten i fackföreningarnas verksamhet vid ett företag *skola alla driftsrådets produktionskommissioner upphävas.*”

Här uttalas det således fullkomligt öppet, att det för närvarande icke tillkommer arbetarna någon rätt till inflytande på produktionsprocessen på arbetsplatsen; ja, t. o. m. kontrollen är upphävd, ehuru den under revolutionens första skede var en synnerligen populär fordran. Det heter dock uttryckligen, *att arbetarna skola avhålla sig från varje inblandning i företagets ledning.*

Den i artikel 9 härovan anförda rätten för driftsrådet, att göra sitt inflytande gällande vid arbetares och anställdas intagande och avskedande, tillkommer icke längre arbetarna. Genom lagen om mobilisering av arbetskraften äro arbetarna tvungna att gå till de arbetsplatser, till vilka de skickas. Lämna de dessa arbetsplatser utan tillstånd från tjänstemännen, så kunna de bestraffas. Och sådant förekommer ofta. Genom denna åtgärd vill man träffa bourgeoisin, i det man inregistrerar alla arbetsföra. Men enligt berättelser i Moskwa-tidningarna våren 1920 gavs det i Moskwa 312,000 personer, som icke registrerats och som alltså icke träffats av detta dekret. Bland dessa 312,000 personer är endast en ringa del arbetare; de flesta äro bourgeoisielement. Detta exempel visar, hur svårt det är att med ett dekret nå de rätta och att få bourgeoisin till nyttigt arbete. Vi må hoppas, att det skall lyckas bättre i framtiden, så att de verkliga arbetarna måtte bli mindre betungade.

Om vi betrakta organisationsformen i och för sig och jämföra denna med andra fackföreningsformer, så finna vi att de tyska syndikalisternas äger stora likheter med den. Även här ha vi de två polerna industri- eller yrkesförbund med sina sammanslutningar och arbetarbörser. Skillnaden består endast däri, att de ryska fackföreningarna icke helt ha genomfört arbetarbörsernas princip. Vi ha i Ryssland blott kretssovjet (som motsvara arbetarbörserna hos de tyska syndikalisterna) och guvernements- eller provinsssovjet. I Ryssland har man ingen federation av alla arbetarbörser i hela landet. Federationens roll spelas där av centralrådet för allryska fackföreningarna, som samtidigt är och skall vara en centralistisk sammanfattning av industriförbunden.

En annan skillnad ligger i de båda organisationernas väsen. De ryska fackföreningsrörelsen är centralistisk; de enskilda avdelningarna ha *ingen självbestämmanderätt. De ha att genomföra centralrådets förordningar och beslut. I Freien Arbeiter-Union Deutschlands* (syndikalisterna) ha lokalorganisationerna, arbetarna och de enskilda industri- och yrkesfederationerna *fullständig självbestämmanderätt.* Den idé som ligger till grund för de ryska fackföreningarna är den samma eller mycket lik de tyska syndikalisternas; båda rörelserna vilja vara organisationer, som ha att lösa produktionens- och konsumtionsuppgifterna i ett socialistiskt samhälle.

Dessa uppgifter, som den tyska syndikalistiska arbetarrörelsen uppställt teoretiskt, ha de ryska fackföreningarna tillfälle att praktiskt omsätta; naturligtvis under andra förhållanden och med användande av sina egna medel. Man har ännu icke medels fackföreningarna varit i stånd att övertaga hela det ekonomiska livet. Losowsky, en av medlemmarna i allryska fackföreningarnas centralråd, säger i en broschyr om de ryska fackföreningarna, att detta är deras ideal, vilket man otvivelaktigt skall närma sig i framtiden, men som för närvarande icke låter sig praktiskt omsättas.

Försörjningen med livsmedel försiggår till största delen genom den förstatligade kooperativa rörelsen (Centrosojus), som samarbetar med kommissariatet för folkförsörjningen och har en avdelning på varje större plats. Dessa avdelningar förse genom driftsråden eller fabrikskommittéerna arbetarna med livsmedel. För övrigt ligger icke livsmedelsförsörjningen i händerna på någon enskild organisation. Då livsmedelstillgången är så knapp, så fuskas det rätt mycket med livsmedlen.

Losowsky talar också om, att i samma grad som fackföreningarna utveckla sig så att de kunna fylla alla funktioner i det ekonomiska livet, skola även råden försvinna. För bolsjevismens teoritiker äro alltså råden en övergångsform, under proletärdiktaturen äro de ett vapen för att hålla kapitalismen tillbaka.

Oppositionen i fackföreningarna

Vi ha sett var de ryska fackföreningarna för närvarande stå och vi ha lärt känna deras former och funktioner. Jag har bemödat mig uttröna, om det bland det ryska fackföreningsfolket rådde enighet inom fackföreningarna eller om det också fanns tendenser till en opposition. Jag kunde därvid konstatera, att det finnes en opposition, som hämtar styrka från två olika läger: från mensjevikerna och anarko-syndikalisterna.

Mensjevikernas opposition är särskilt stark bland typograferna. Dessa stå på demokratiens ståndpunkt. De äro av den meningen, att arbetarklassen skall samarbeta med andra partier och klasser och att man endast därigenom kan tänka sig en utveckling av de ekonomiska förhållandena. Förr stod denna riktning på den sida, som erkände konstituanten, men nu, då denna ståndpunkt är överlevad, räkna de med faktum. Icke destomindre sträva de efter att fackföreningarna skola erhålla strejkrätt såsom i kapitalistiska stater och efter att befria dem från statens tvång.

Anarko-syndikalisternas opposition gör sig gällande i flera fackföreningar. Bland dessa kunna nämnas bageriarbetarfackföreningen i Moskwa, liksom flera anarko-syndikalistiska klubbar, som existera inom fackföreningarna som propagandaorganisationer. Sådana klubbar finnas inom nära nog alla yrkesorganisationer och äro till sin organisatoriska form i det närmaste att jämställa med den danska fagoppositionen.

Denna fackoppositionens ställning till de centrala förbunden är icke densamma som mensjevikoppositionens; den är av radikalare natur. Oppositionens ledande idéer härröra från den anarko-syndikalistiska världsåskådningen, som ställer den *marxistiska bolsjevismens teorier emot den frihetliga socialismens, statskommunismen emot den antistatliga kommunismen*.

Av teoretiska skäl bekämpar den fackföreningarnas subordination under politiska partier över huvudtaget men isynnerhet deras beroende av staten. De peka på att arbetarnas intresse för fackföreningarna försvunnit, sedan dessa förstatligades och att detta verkat fördärvligt på arbetarnas fria utveckling, samt att det är en fara för den sociala revolutionen. Enligt deras mening ha arbetarna genom fackföreningarnas förstatligande blivit *objekt för ett härskande politiskt parti*, medan den sociala revolutionens egen mening måste vara, att arbetarna bliva *sociologiska subjekt*. Kort sagt: mot *fackföreningarnas förstatligande* uppställa de teorien om *statens syndikalisering*, det vill säga, statsfunktionernas upplösning och överförande på en

ändamålsenlig organisation. (Bolsjevikerna äro på denna punkt principiellt eniga med syndikalisterna, t. ex. Losowsky i sin broschyr om de ryska fackföreningarna ; de mena dock, att frågan måste anstå till en senare tidpunkt; under diktaturperioden kan man i vart fall icke tänka på den.)

Enligt bolsjevikernas mening skulle en mera allmän uppslutning kring dessa teorier försvaga proletärdiktaturens parti och därför bekämpas den anarko-syndikalistiska riktningen. Syndikalisterna se alltså en *fara i fackföreningarnas förstatligande* och kommunisterna-bolsjevikerna se en *fara i statens syndikalisering*. Bolsjevikerna medgiva dock, som sagt, att utvecklingen måste gå i den riktning, i vilken syndikalisterna nu försöka driva den.

Anarko-syndikalisternas idéer beträffande denna sak understödjas även av de så kallade industrialisterna. Industrialisterna vända sig också mot statens herravälde över fackföreningarna och fordra självbestämning och autonomi, oavhängighet av staten. Denna riktning var synnerligen starkt företrädd i Petrograd under sommaren 1920 och den bekämpades ivrigt av ordföranden för Petrograds sovjet *Sinowjeff*, vilken som bekant också är ordförande för tredje internationalens exekutivkommitté.

Kravet på fackföreningarnas oberoende av partiet och således av staten börjar nu också göra sig gällande bland kommunisterna i fackföreningarna. Vid järnvägsmännens kongress, sommaren 1920, valdes en centralkommitté på 20 personer för förbundet, av dessa voro hälften för fackföreningarnas självständighet, det vill säga för, att fackföreningarna själva skulle ha sista ordet i alla fackföreningsangelägenheter och icke partiet. Samtliga valda voro partimedlemmar; som redan påpekats kunna endast medlemmar av det bolsjevikiska partiet inväjas i förbundens centralkommittéer.

När den valda kommittén nu skulle välja sig en ordförande kunde den icke komma överens om ett namn, emedan 10 representerade den ena riktningen och 10 den andra och båda riktningarna naturligtvis ville besätta ordförandeposten.

Som man kan se av detta exempel växer oviljan mot att fackföreningarna skola regeras av partiet. Och i samma grad som denna ovilja växer, vinna de syndikalistiska och industriella idéerna, som kräva fackföreningarnas absoluta oberoende av partiet allt större inflytande.

Till följd av partiets överhöghet över fackföreningarna tillåtas dessa heller icke några åtgärder, som rikta sig mot partiet. Då partiet nu sitter vid statsrodret, så riktar sig varje angrepp från fackföreningarna mot partiet även mot staten, eller omvänt.

I Moskwa var det t. ex. en strejk bland bagarna. Bagarna fordrade en större brödranson. De hade lika stor ranson som den övriga befolkningen i Moskwa, ett pund (400 gram) dagligen. Men "militärbagarna" hade 4 pund per dag, emedan de erhöilo soldatranson. De civila bagarna fordrade nu att få lika mycket. Deras krav hade varit mera sympatiskt, om det hade utmynnat i att "militärbagarna" icke heller skulle ha mera än ett pund pr dag. Denna strejk bar i vart fall icke vittne om en högre moralisk nivå. Regeringen beviljade icke bagarnas fordringar och bagarna strejkade. Härtill kan anmärkas, att bagarförbundets sekreterare var en anarko-syndikalist vid namn *N. Pawlow*. Regeringens åtgärder med anledning av strejken refereras i *Prawda* för den 19 juli 1920. "Vid fackföreningarnas sammanträde behandlades saken av dessa i deras egenskap av regeringsorgan. Kamrat *Melnitschansky*, ordförande för Moskwas fackföreningssovjet, föredrog berättelsen över fallet och sade, att undersökningen hade givit vid handen, att hos bagarna kunde märkas en stark påverkan av anarko-syndikalisterna. En fullständig berättelse meddelas i *Prawda*, nummer 126. Vid sammanträdet antogs följande resolution Till följd av de systematiska missbruken av och uppresningarna mot fackföreningarnas disciplin genom medlemmarna av kommittén för bagarfackföreningen i Moskwa beslutas att upplösa bagarnas sektion i Moskwa och att intaga medlemmarna i förbundet för livsmedelsindustrien. De hittillsvarande medlemmarna av bagarförbundets sektionskommitté, *N. Pawlow*, *Kameschow*, *Nuschenkow*, *Wurgow* och *Konznitsow* uteslutas

ur fackföreningsrörelsen och ställas dessutom inför en domstol. *De förlora rätten att uppträda i någon församling* och kunna icke mera väljas till någon som helst förtroendepost inom fackföreningarna.”

Det förekommer naturligtvis andra konflikter inom fackföreningsrörelsen, strejker, insubordinationer o. dyl. Påpekandet av en konflikt är tillräckligt för att man skall se, att det förekommer mellan enskilda fackförbund och regeringen, liksom i andra, kapitalistiska stater.

Det kan icke vara svårt att säga, vilken av de nämnda tendenserna som kommer att segra till slut. Det är ganska visst, att den riktningen till slut kommer att vinna gehör, som företräder den meningen att all makt över fackföreningarna skall ligga i fackföreningarna själva. Den meningen, att *staten skall uppgå i fackföreningarna* skall säkerligen också tränga fram till seger, emedan arbetarna då komma att känna sig friare.

Om också de ryska anarko-syndikalisterna, industrialisterna och anarkisterna, liksom alla andra revolutionärer ha all anledning att arbeta inom fackföreningarna tills hela systemet svarar mot kommunismens fordringar, så kan man ändå icke för ett ögonblick förgäta det framsteg, som ligger däri att arbetarna överhuvudtaget kommit så långt, att de genom sina egna organisationer kunna organisera arbetet och industrien. Framsteget ligger här i *idéns seger*; ty om idén ännu icke blivit helt förverkligad, så har man icke som framstegsmänniska rätt, att fördöma idéns första, trevande praktiska försök. I jämförelse med tsarismens idé är företaget att förvandla arbetarorganisationerna, fackföreningarna, till gemensamma produktionsorganisationer ett väldigt framsteg, vars betydelse vi i dag icke kunna rätt uppskatta. Att rätt värdesätta detta framsteg måste vi överlämna till en senare generation.

På samma sätt som vi i dag betrakta den franska revolutionen i slutet på adertonhundratalet som ett jätteframsteg, trots Napoleons despoti som icke stod Ludvig XVI:s efter, på samma sätt betrakta vi den ryska revolutionen, trots bolsjevikernas herravälde. Bolsjevikerna äro dock icke för den ryska revolutionen vad Napoleon var för den franska. Skulle man göra en jämförelse kunde man väl närmast likna dem vid de franska jakobinerna, ehuru de ha ett starkt inslag av proletäriska element. Men framstegets ande lever i förverkligandet av idén om att arbetarna själva genom sina organisationer kunna skapa ett nytt samhälle, som grundas på arbete.

Som revolutionärer och frihetsmän hälsa vi den ryska revolutionen; vi hälsa idén om att fackföreningarna ha till uppgift att leda och organisera det ekonomiska livet och vilja verka för att denna idé i allt högre grad skall bli förverkligad. Därigenom skola vi se vårt ideal om ett på arbete grundat samhälle uppfyllt.

Förstatligande eller socialisering?

Skillnaden mellan förstatligande och socialisering är ofta mycket liten, isynnerhet när det rör sig om industriella företag. När det gäller jorden är det enklare.

Ryssland kunna vi på sin höjd tala om en socialisering av jorden. Denna kännetecknas av, att jorden tillhör bönderna personligen, men den kan icke lagligen avyttras. Att jorden här och där försäljes trots förbudet däremot visar endast, att nya ekonomiska livsformer icke låta sig införas blott och bart genom dekret. Arrende och ränta betalas icke längre, utan endast en del skatter, huvudsakligen i naturalier. En del av de gamla, stora godsena ha övergått till statsegenhet och beträffande dessa bör man väl hellre tala om förstatligande än om socialisering.

Detsamma som sagts beträffande statsgodsen gäller även för de förstatligade industri-företagen. Staten har monopoliserat gruvorna och samfärdsmedlen samt större delen av fabrikerna, handels-och affärshusen. Dessa företag, som tidigare tillhörde ett otal mindre företagare samt en del stora industririddare (som Stinnes i Tyskland), ägas nu av *en enda* institution: *staten*. Men det föreligger här något annat än ett enkelt förstatligande. Redan

under Wilhelms regim i Tyskland hade vi förstatligade järnvägar och ett förstatligt postverk. Under kriget blevo järnvägarna i Amerika förstatligade i stor utsträckning.

Denna form för förstatligande skiljer sig emellertid från den ryska formen; privata personer draga ekonomisk fördel av dessa förstatligade företag. Staten utfärdar skuldförbindelser eller obligationer och ägarna av dessa papper kunna därigenom tillgodogöra sig en arbetsfri inkomst, en ränta eller profit. Staten har så att säga övertagit rollen av ett kapitalistiskt aktiebolag. På samma sätt är det ofta med kommunaliseringen; då spela kommunalförvaltningarna statens roll.

Detta gäller dock icke för Ryssland. Den ryska sovjetregeringen utskriver inga skuldförbindelser; den har annulerat alla kapitalistiska anspråk. Gentemot utländska kapitalister har den visserligen icke gått tillväga på samma konsekventa sätt. Genom koncessionspolitiken med kapitalistiska stater har sovjetregeringen — det må vara nödvändigt eller ej — tillgripit en primitiv form för privat exploatering.

Skillnaden mellan förstatligan det i kapitalistiska stater och i sovjet-Ryssland är klar. Men är denna skillnad så stor, att man bör beteckna det ryska *förstatligandet* såsom *socialisering*?

För att kunna giva ett svar på denna fråga måste vi först göra reda för oss, vad vi mena med begreppet ”socialisering”. Om det ekonomiska livet är fullkomligt oberoende av staten såsom en maktorganisation, då kan man tala om en socialisering. Men även en annan problemställning är möjlig. För några engelska gillesocialister är t. ex. staten en konsumenternas organisation, under industriens självstyrelse och fullkomliga demokrati. För andra gillesocialister såsom *S. G. Hobson* är staten en institution, som icke har det ringaste med det ekonomiska livet att skaffa, lika litet som den har något med konsumtionen att göra. Men man kan icke säga, att gillesocialisterna vilja ett förstatligande, de vilja en socialisering, det vill säga produktionens och konsumtionens överförande i händerna på produktions- och konsumtionsorganisationer.

Om vi anlägga denna synpunkt, så kunna vi icke tala om en socialisering i Ryssland, utan endast om ett förstatligande. Om gruvorna, fabrikerna, samfärdsmedlen etc., alltså det, som man kallar industrien, icke ligger i händerna på produktionsorganisationer, utan tillhör staten, så måste man tala om ett förstatligande, även om det till arten skiljer sig från förstatligandet i de kapitalistiska staterna.

Men även från en annan synpunkt måste man avstå från att betrakta det ekonomiska systemet i Ryssland såsom ett socialistiskt system. Förstatligandet ändrar ingenting i lönesystemet. Med tanken på en socialisering eller ett samhälleligt ägande (*Vergesellschaftung*) förbinder man också tanken på lönesystemets avskaffande. Men i Ryssland ha vi ännu lönesystemet kvar; den omständigheten att man till en del betalar med naturalier och att man försöker att vidare utbygga detta system, måste föras tillbaka på penningens oerhörda värdeminskning. Man gör en dygd av nödvändigheten. Med lönesystemets avskaffande eftersträvas en social jämlikhet. Denna sociala eller, bättre uttryckt, ekonomiska jämlikhet finner man icke i Ryssland. Vi kunna således icke tala om en *socialisering*, utan vi måste tala om ett *förstatligande* eller om en *nationalisering*.

Bolsjevikerna begagna sig själva av det sistnämnda uttrycket. Men icke heller detta uttryck är fullt korrekt. Liksom det finnes *national*-stater och *nationalitets*-stater, så gives det också här en skillnad. I det stora Ryssland finnes det icke bara en nation, utan många. Jorden och industrien, som bearbetas av många nationer, står under en stats överhöghet, sovjetregeringens. Även av denna anledning torde det vara mera exakt att tala om ett *förstatligande*.

En fråga, som torde intressera är, om samtliga företagen, fabriker, gruvor, samfärdsmedel, affärshus etc. berörts av förstatligandet. Enligt min personliga erfarenhet, men även enligt sovjetregeringens statistik, är detta icke fallet. Enligt en statistik, som utgivits av *Miljutin*,

medlem av högsta ekonomiska rådet, ställa sig siffrorna över förstatligade företag intill februari månad 1920 på följande sätt:

I stenindustrien äro 437 företag med ett arbetarantal av 106,109 förstatligade. Icke förstatligade äro 561 företag med 1,206 arbetare. Bergverken och hyttorna äro mera rationellt förstatligade. Där återstå endast 6 företag, som tillsammans sysselsätta 480 arbetare. De förstatligade företagens antal är 81 med ett sammanräknat arbetarantal av 39,880 arbetare.

I metall- och maskinindustrien är antalet av de företag, som alltjämt befinna sig i privat besittning mycket stort. Det är inalles 601 företag med 29,417 arbetare. Denna statistik kan ändå icke göra anspråk på att vara fullständig. Jag känner t. ex. ett gjuteri i Moskwa, som tillhör en privat man *Pirwitz*, och som jag icke kunnat återfinna i statistiken. Och ändå finnas där 106 arbetare och anställda. Mot dessa privata företag stå de förstatligade företagen med ett antal av 553, sysselsättande 156,146 arbetare.

I näringsmedelsindustrien gives det 883 företag med 3,532 arbetare, som ännu befinna sig i privata händer. Förstatligade äro 1,799 företag med 151,699 arbetare. I slakteri-, garveri- och mejeribranschen stå mer än en tredjedel av arbetarna i privat tjänst. 10,711 äro sysselsatta i 2,225 privata företag, medan 32,979 arbetare sysselsättas i 195 förstatligade företag. I textilindustrien, som före kriget hörde till Rysslands högst utvecklade industrier, befinna sig 232 företag med 36,664 arbetare i privat ägo, medan 615 företag med 337,348 arbetare ha förstatligats. Häri är då konfektionsbranschen inräknad.

Enligt samma statistik finnes det *i hela Ryssland 4,237 förstatligade företag, som sysselsätta 985,413 arbetare; i privat besittning befinna sig 4,604 företag som sysselsätta 84,853 arbetare.*

Av denna statistik kan man se, att de större företagen blivit förstatligade, medan de mindre ännu befinna sig i privat besittning. Denna statistik gäller endast för industrien eller för produktionsområdet, men den nämner ingenting om affärshusen. Dessa ha nästan utan undantag blivit stängda. Ännu i dag kan man i Moskwa och Petrograd se stängda och förseglade affärslokaler, i vilkas skyltfönster allting ligger på samma sätt, som det låg när beslaget inträffade. Beslaget blev också så illa organiserat att man icke vet, *vad* man har lagt under beslag.

Ofta äro tyger upptagna såsom korta varor och köksattiraljer som möbler. Men vad som är ännu värre är, att befolkningen icke kan erhålla någonting ens när de största behov föreligga. En kamrat i Petrograd bad mig t. ex. att från Tyskland sända honom en gumminapp för en mjölkflaska till hans lilla dotter. Han sade: ”Vi ha sådana saker i våra beslaglagda affärer, men det är omöjligt att få ut någonting”.

Mensjevikerna förebrå också bolsjevikerna, att de icke förberett nationaliseringen på ett grundligare sätt. De säga, att affärerna blevo stängda, innan man hade skapat andra organ, som kunde övertaga affärernas funktion. Mensjevikerna mena, att beslagen kunnat företagas så småningom. De äro ju icke så radikala, utan tämligen moderata.

Ett litet undantag i bolsjevikernas beslagspolitik utgöra grönsaks- och delikatessaffärerna. De senare träffar man visserligen endast sällan på. Men grönsaksaffärer hittar man däremot i varje kvarter.

Förtrustningen

Industriens monopolisering och förstatligande upphäver den konkurrens, som härskar i den av småkapitalister ledda industrien. Industrierna bli koncentrerade och centraliserade. Det uppstår stora statstruster.

Gentemot den privatkapitalistiska ordningen, då produktionen drives på ett meningslöst och oregelbundet sätt till förmån för enskilda personers eller bolags profitintresse, är produktio-

nens överförande i händerna på en enda organisation, vore denna också kapitalistisk, att beteckna som ett framsteg, efter som driften då kan bli mera rationell; utsikten att lyckas i detta uppsåt är naturligtvis större, när produktionens motiv icke är att skapa profit, utan att säkerställa nationens behov. Härvid måste man dock se till, att individens frihet som producent icke går förlorad; ty i samma grad som friheten kringskäres, begränsas framsteget. Ja, det kan t. o. m. gå så långt, att den olika värdesättningen av producenternas arbete vid ett fullständigt genomfört förstatligande av den gemensamma nationalindustrien icke för arbetarmassorna till ett bättre läge än under privatkapitalismen. Eller på annat sätt uttryckt: När statsocialismen inför ett premiesystem, som skett i Ryssland, så råka arbetarna i samma miserabla läge som genom kapitalismen.

Man kan nämna detta system statskapitalism; med stöd av historien kan man även söka bevisa, att det innebär en utveckling. Men för arbetarna, som träla i fabrikerna måste den sociala revolutionen betyda en förbättring i deras förhållanden, emedan den sociala revolutionens mål är arbetarklassens befrielse.

Arbetarna, som genom den sociala revolutionen ville skapa sin frihet, kände instinktivt, att de måste övertaga produktionen och förvalta denna efter sina egna principer. De valde ju också driftsråd för att förvalta företagen. De ryska arbetarna föreställde sig att börja med problemet om socialiseringen av industrien eller genomförandet av den sociala revolutionen så, att företagen skulle självständigt förvaltas av arbetarna inom företagen själva.

Rysslands bolsjevikiska parti betraktade denna arbetarnas taktik som en första, lägre form. Den 5 december 1917 grundades högsta ekonomiska rådet. Fabrikernas ledning togs sedan från arbetarna undan för undan. Högsta ekonomiska rådet övertog denna uppgift. Egentligen skulle högsta ekonomiska rådet bara vara en sammanfattning av de enskilda företagen nedifrån och uppåt och arbetarna skulle få behålla självförvaltningen av sina respektive företag. Nu är högsta ekonomiska rådet en institution, som *ovanifrån och nedåt* förvaltar hela landets industri.

Högsta ekonomiska rådet består av elva personer.

Rådets ordförande heter *Rykoff*. Denne är vald av folkkommissariernas råd. De övriga medlemmarna föreslås av fackföreningarnas centralråd, men väljas av folkkommissariernas råd. Folkkommissariernas råd kan när som helst upphäva beslut, som fattats av högsta ekonomiska rådet, så att folkkommissariernas råd, som är en politisk institution, uteslutande med medlemmar av det bolsjevikiska partiet, alltid kan ha sista ordet.

Miljutin, medlem av högsta ekonomiska rådet, berättade i en intervju, att alla viktiga frågor måste föreläggas folkkommissariernas råd. Den uppfattningen var förhärskande, att rådet skulle bli mera centralistiskt sedan kriget förts till slut, emedan staten då skulle komma att råda över hela det ekonomiska livet.

Högsta ekonomiska rådet har en avdelning för varje industri. Det finnes redan 50. Varje sådan avdelning leder en särskild industrigren. *Miljutin* angav deras verksamhet på följande sätt: De genomföra produktionsplanerna, fördela råmaterialen, föra böcker över det som producerats och finansiera företagen. *Dessutom bestämma eller tillsätta de företagens förvaltning.* Ledningen för en sådan industriavdelning består av 1 eller 3 till 5 personer, vilka väljas av högsta ekonomiska rådet efter rekommendation från fackföreningarna.

Det skulle leda för långt att följa de enskilda funktionerna till guvernements- och kretsförvaltningarna. Överallt har man byggt upp organisationen efter samma mönster och det är nog att lära känna detta. Uppbyggandet har skett från ovan och nedåt och denna byggnadsprincip är konsekvent genomförd. Organisationen nedifrån och uppåt existerar icke inom industrien och därför kan det heller icke bli tal om någon slags självförvaltning. Arbetarna ha intet direkt inflytande, ja i praxis intet inflytande alls, på förvaltningen av den

industri eller den verkstad eller fabrik, i vilken de arbeta.

Arbetarna avlönas genom högsta ekonomiska rådets finansdepartement. Även varupriserna bli fastställda av högsta ekonomiska rådet.

Högsta ekonomiska rådets tjänstemannastab i Moskwa, som är hela Rysslands centrum, är 20,000 personer. Enligt Miljutins uppgifter gives det dessutom 35 lokala råd och vart och ett av dessa har 2,000 anställda. Inalles finnas sålunda 90,000 tjänstemän. Enligt de förut refererade siffrorna finnas i samtliga förstatligade företag 985,413 arbetare, i runt tal således 1 miljon arbetare. Det skulle därför komma en tjänsteman på var 10:de arbetare.

Denna apparat är med sin nuvarande organisation mera tungrodd än lämplig. I många avseenden är den absolut oduglig. Och däröver kan man egentligen icke förvåna sig. En politisk organisation, som i sista hand är beroende av folkkommissariernas råd, kan icke funktionera på samma sätt som rent ekonomiska sammanslutningar av arbetare, vilka sammanslutningar arbeta med och för varandra.

Detta har man också kommit till insikt om i Ryssland. När det gäller arbeten, som måste utföras snabbt och punktligt, så vänder man sig till privata. I det jag påpekar detta, konstaterar jag endast ett faktum, som icke kan gälla som ett bevis för kapitalismens outhållighet. Det bevisar istället, att den art av statssocialism, som införts i Ryssland under så ogynnsamma förhållanden, icke är livskraftig. Men däremot kan det ju givas andra socialistiska system, som äro mera rationella.

Att de få privatföretagen i Ryssland äro mera leveranskraftiga än statsföretagen, har sin orsak däri, att dessa företag betala sina arbetare bättre än statsföretagen. I det redan omnämnda Pirwitzgjuteriet i Moskwa, ha arbetarna det mycket bättre än i sovjetfabrikerna. En kommersiell och teknisk anställd, en fröken Wegener hade t. ex. fritt vivre, pajok (livsmedelsransonen) som alla Moskwainnevånare erhålla, fri bostad och 15,000 rubel. Enligt egna uppgifter har hon det mycket bättre än om hon skulle vara i sovjets tjänst, där hon tidigare varit anställd. Och det är samma förhållande med arbetarna.

Ett annat fall kan också bidra till att illustrera det sagda. När man under föregående år icke hade utsikt att anskaffa tillräckligt med bränsle, så gav man en tjänsteman fria händer att ordna förhållandena så som han fann lämpligast. Han engagerade privatpersoner och arbetare under bättre betingelser än vanligt och dessa iordningställde de erforderliga järnvägsvagnarna på mycket kort tid, varigenom transporterna kunde verkställas mycket snabbt.

Många liknande exempel kunde anföras. Bolsjevikerna klaga ofta själva över sin apparats tungroddhet, och dessa klagomål voro särskilt starka på deras senaste partikongress, liksom också på sovjetkongressen.

Inför det sorgliga läge, i vilket industrien befinner sig, är de regerande bolsjevikernas missnöje ganska självklart. När de nu giva allt mera på hand åt syndikalismens idéer och när högsta ekonomiska rådets ordförande Rykoff företräder den åsikten, (han är för övrigt icke den enda) att fackföreningarna i framtiden själva måste leda det ekonomiska livet, så måste man söka det avgörande skälet därför i den bankrutt, som deras egna statssocialistiska idéer lidit och vilken så markant kommit till synes vid organiserandet av industrien.

År 1918 då bolsjevikerna suttit vid makten ett år, skrev Mnogin, kommissarie för textilavdelningen inom högsta ekonomiska rådet, i n:r 40 av "Isvestia", att den ryska sovjetrepubliken över huvudtaget *icke hade behov av några fackföreningar, utan blott av mindre fabrikskommittéer, som hade att utföra regeringens order*. Nu, sedan man sett att "regerandet" av industrien icke kunnat upphjälpa dennas ställning, har man funnit vägen till fackföreningarna. Så glädjande detta i och för sig är, så beklagligt är det, att bolsjevikerna genom statstendensernas inflytande först skulle komma att beträda förstatligandets fördärvbringande väg, vilken man i praktiken alltjämt följer.

Om icke industrien skall gå mot ännu större förfall, så måste bolsjevikerna snarast möjligt försöka realisera de teorier, som de sent omsider erkänt. De måste överlämna produktionen till arbetarnas produktionsorganisationer och medgiva arbetarna rätten till självförvaltning av företagen genom de i företagen anställda och icke längre yrka på en förvaltning genom av högsta rådet tillsatta ledare.

Den som vill bedöma förhållandena i Ryssland efter kommunistiska synpunkter, blir icke så synnerligen glad. De nuvarande makthavarna skylla det närvarande tillståndet på världskriget, borgarkriget och Rysslands egna krig och stridigheter. Otvivelaktigt är kriget en av huvudorsakerna. Men lika otvivelaktigt ha *andra, principiella, taktiska och organisatoriska faktorer* också spelat en viss roll.

En av dessa faktorer är den av bolsjevikerna så gränslöst förhärligade principen om centralism. Denna princip, som av *Trotsky, Radek*, ja, av alla som bestämma över politiken i Ryssland, prisats såsom den mognaste frukten på den socialistiska utvecklingens träd, har haft en *förödande inverkan* på det ekonomiska livet, liksom den ännu i dag har det.

Alla bolsjevikernas lovsånger över centralismens system måste i belysning av det ekonomiska förfallets faktum förklinga som jämmerliga jeremiader. Och Radeks och Trotskys glänsande dialektik kan icke dölja sin karaktär av ihålig demagogi. Jag kan icke återhålla orden ”ihålig demagogi”, när jag ser hur Radek på ett simpelt, äkta Marx-Engels manér angriper Bertrand Russel under rubriken : ”Mr Bertrand Russels sentimentala resa till Ryssland”. Man kan verkligen icke finna någonting annat i detta aktstycke än rena rama demagogien. Mot Russels allvarliga skildring förebringar Radek icke ett enda sakligt argument, utan skriver om Russels tofflor vid en varm kakelugn, etc. Det är möjligt, att han genom dylikt kan imponera på sina ryska tillbedjare, men på tänkande människor och på Europas arbetarklass imponerar han icke. Jag har här pekat på den bolsjevikiska teoretikerns taktik, för att man skall kunna se vad argumenten äro värda.

Man behöver icke teoretiskt gå in på centralismens princip. Det är nog, när man i detta sammanhang uppvisar att centralismens knäsättande såsom organisationsprincip *icke befördrat* det ekonomiska livets utveckling; att det fria initiativet hos de enskilda fullständigt undertryckts och att samhällsekonomin därigenom tillfogats kännbara skador.

Vi ha redan sett, att den situation, som uppkommit genom bolsjevikpartiets politik bland annat lett till att odlingen på landsbygden förminskats. På åttonde allryska sovjetkongressen framfördes också talande belägg härför. Men det är icke mycket bättre ställt beträffande industrien. Det finnes i Ryssland 1,191 metallverk; av dessa äro endast 300 i verksamhet. Järnhanteringen är inskränkt till 20 proc. av verksamheten före kriget.

Inom livsmedelsindustrien är tillbakagången påtaglig. I en ångkvarn i Samara maldes före kriget *18,000 pud mjöl* per dag; nu males bara 5-6,000 pud. Före kriget producerades i hela Samaraguvernementet 60 miljoner pud spannmål; nu endast 20 miljoner pud. Dessa siffror visa — orsaken må sedan sökas var som helst — en utomordentlig tillbakagång i produktionen.

Hemindustrien och artellerna

Utom de förstatligade företagen, som ledas av högsta ekonomiska rådet och vilkas organisation vi redan sett, finnes det en annan art av samhällelig produktion. De ryska bönderna och självständiga hemarbetarna ha en slags arbetskooperation, som man kallar artell. En hemarbetare eller en fattig bonde eller en mindre hantverkare kallas kustar. Sådana arbetare sammansluta sig i en produktionsförening, försälja sina produkter gemensamt eller leverera sina färdiga produkter till artellen. Denna förening eller artell försäljer så produkterna och förser arbetarna med råmaterial och arbetsverktyg.

Då dessa föreningar icke kunna betraktas såsom kapitalistiska sammanslutningar, utan som frivilliga föreningar av producenter, så har sovjetregeringen icke kunnat ingripa för att upplösa dem. Jag vet, att *Peter Krapotkin* stod mycket sympatisk till dessa arbetarsammanslutningar; han skrev några artiklar och brev i deras tidning.

Dessa föreningar äro inga utsugarorganisationer — under tsarismens tid voro de utsatta för storkapitalismens tryck alldeles som fabriksarbetarna — men nu träffas de ändå av sovjetregeringens tvång. Artellernas central i Moskwa blev t. ex. upplöst. När jag besökte den höll den på att likvidera.

Men det finnes ännu sammanslutningar av flera arteller. Till Moskwa-artellen äro 98 verkstäder anslutna. Anslutningen till en artell sker familjevis. Inalles äro omkring 9,000 familjer anslutna till artellerna. Bland dessa finnas omkring 24,000 produktiva arbetare. De förfoga över 7-800 större verkstäder. Alla yrken äro representerade i artellerna. De framställa lädervaror, sadlar, stövlar, möbler, kammar, borstar, leksaker, prydnadssaker, textilvaror, metallvaror, papperskramvaror, vagnar, slädar, reskoffertar, skolutensilier, böcker och liknande saker.

För närvarande levererar sovjetregeringen också en del råmaterial till artellerna. Föreningen uppköper t. ex. trä för snickarna och fördelar detta i enlighet med de enskilda verkstädernas behov.

Betalningen till de olika verkstäderna sker på olika sätt. En del överlåta åt föreningen att försälja deras färdiga varor, andra låta föreningen betala sig en viss lön och överlåta sedan åt föreningen att förfoga över produkterna. De större verkstäderna begagna den senare metoden. Medlemmarna erhålla en daglön av 150-1,000 rubel. Vid avlönandet tages hänsyn till om en medlem äger något förut eller om han är fattig. En medlem, som innehar ett mindre lantbruk blir mindre avlönad än en annan, som icke har något alls. Man vill därigenom försöka att utjämna olikheten i förmögenhetsförhållandena. I guvernementet Moskwa finnas många bönder, som äro medlemmar av artellerna.

1 Moskwa uppstod den första artellen för 20 år sedan. 1 andra guvernement har man haft arteller ända sedan 1890. Nu finnas arteller i guvernementen Moskwa, Jaroslaw, Nischni-Nowgorod, Wladimir, Thula och Kostroma.

Sovjetregeringen försökte på sin tid att förstatliga artellerna. Men hantverkarna och bönderna i artellerna voro emot förstatligandet, de voro emot att deras centralsammanslutning skulle bli ett organ för staten och då endast de fattigaste bland bönderna hörde till dessa arteller, så använde regeringen icke våld för att genomföra ett förstatligande.

Artellmedlemmarnas produktionsresultat uppgår till 50 järnvägsvagnar pr månad; värdet är omkring 250 miljoner rubel.

Hemarbetarnas produktionsföreningar, ”kustarartellerna”, framställa ett stycke socialistisk verksamhet. De äro arbetsförbund, människor, som förenats för arbete. Självfallet kunna dessa icke syssla med storproduktion. Men vi behöva ju heller icke med socialistisk verksamhet förstå en tekniskt högt utvecklad storindustri. Socialistisk verksamhet är icke bunden vid storindustrialismens form och det är ett misstag att i socialismens namn försöka tvinga människorna till denna produktionsform, därför att man anser den vara bäst ägnad för statskontroll.

1 sin nuvarande form betyder socialismen teknisk utveckling, lönesystemets avskaffande, ekonomisk jämlikhet och en utjämning i intressena. Men produktionssättets utveckling till rationellare former kan icke få forceras på bekostnad av arbetarnas frihet. Detta är kapitalismens metod. Socialistisk verksamhet är fria sammanslutningar av producenter.

De ryska artellerna äro sådana fria sammanslutningar. Även om de icke äro fullkomliga, så

beteckna de dock en början till en sammanslutning mellan de arbetande, de fattiga, som vilja arbeta för en bättre ordning.

Konsumtionen

Det är en nationalekonomisk lärosats, att kvantiteten av de varor, som förbrukas, är beroende av det kvantum varor, som produceras. I överensstämmelse därmed ha Marx och ekonomerna fäst huvudvikten vid produktionens erövring genom arbetarna. När producenterna genom sina organisationer kommit i besittning av produkterna, så ha de också möjlighet att rättvist fördela dem, förutsatt att organisationerna äro i verklig mening socialistiska.

Men det finnes också en annan väg till socialismen.

Som helhet tagen kan arbetarklassen naturligtvis icke erhålla en större mängd produkter, än den som överlåtes till den från den klass, som råder över produktionen. Om kapitalismen försvagar arbetarklassens köpkraft genom lägre löner och högre priser, så förminskar den arbetarklassens konsumtionsmöjligheter. Om nu arbetarna organisera sig som konsumenter och äro i stånd att finna medel för att hålla priserna nere, så äro de samtidigt i stånd att höja sin konsumtion. Arbetarnas organiserande som konsumenter medför också en annan fördel. Även om mängden av de produkter, som arbetarklassen som sådan erhåller, är beroende av monopolherrarnas taktik, så kunna dock arbetarna genom konsumtionsföreningarna uppnå en rättvis fördelning av produkterna sig emellan. Och redan detta är ett stycke socialistisk verksamhet.

I själva verket måste arbetarna organisera sig både som producenter och konsumenter. De måste skapa både fackföreningar och konsumtionsföreningar. Och detta gäller även för Ryssland.

Men det är icke bara arbetarna och de fattiga bönderna, som insett nödvändigheten av att organisera konsumtionen i allas intresse; genom stundens krav blev också staten nödgad därtill.

När livsmedelstillgången på grund av kriget blev allt mindre, så kunde staten, som skulle föra nationerna i kriget, icke stå likgiltig för, att de nödvändigastelivsmedlen blevo spekulationsobjekt. Följden härav blev en ännu större hungersnöd än det redan var och denna försämrade försvarsutsikterna. Av denna anledning begynte tvångshushållningen.

Regeringarna i alla kapitalistiska stater, som befunno sig i detta läge, använde sig av tvångshushållningen.

Av samma anledning såg sig den ryska sovjetregeringen tvingad till denna åtgärd. Men då regeringen, för att vara i stånd att genomföra en konsekvent tvångshushållning, hade behövt en stor apparat, som den icke i hast kunde stampa fram ur jorden, så använde den sig för detta ändamål av de redan färdigorganiserade konsumtionsföreningarna. *Den kooperativa rörelsen blev förstatligad.*

Förhållandena i Ryssland äro i många avseenden annorlunda än i vest-Europa. Så var t. ex. den kooperativa rörelsen i Ryssland *starkare och högre utvecklad* än den fackliga arbetarrörelsen. Detta har sin orsak däri, att de kooperativa föreningarna i första hand varit sammanslutningar för konsumenterna. Och bönderna hade intet behov av produktionsorganisationer men väl av konsumtionsorganisationer. Och då mer än 80 proc. av Rysslands befolkning äro bönder, så voro i god överensstämmelse därmed 80 proc. av de kooperativa föreningarnas medlemsantal bönder.

Ingen politisk sammanslutning och ingen fackförening var vid tiden före kriget så mäktig som den kooperativa rörelsen.

De sibiriska smörproducenterna förenade sig för att gemensamt sälja sitt smör till Ryssland och utlandet. Där hade vi redan en större kooperativ förening av bönder, som, när den fick

växa ut, också försörjde bönderna med sådant som de behövde. Det var en sammanslutning av de ovan nämnda artellerna. Denna sibiriska förening levererade 1913 957,000 pud smör, till ett värde av *160 miljoner rubel*.

Alla dessa kooperativa föreningar och fördelningsarteller voro sammanslutna i en centralorganisation, som är bekant under namnet *Centrosojus*. 1914 hade Centrosojus 13,500 anslutna föreningar, som hade ett sammanlagt medlemsantal på *1,500,000* och en omsättning av *300 miljoner rubel*.

När kriget utbröt utvecklade sig de kooperativa föreningarna i Ryssland såsom i intet annat land. Det var i synnerhet två omständigheter, som bidrog till Centrosojus mäktiga utveckling. För det första ha tsarens regeringar bekymrat sig mycket litet om befolkningens livsmedelsbehov, så att arbetarna och bönderna måst hjälpa sig själva och för det andra begynte livsmedelspriserna stiga så våldsamt att den arbetande stadsbefolkningen massvis anslöt sig till konsumtionsföreningarna för att därigenom kunna erhålla billigare livsmedel.

År 1917 stego föreningarnas antal till 20,000, 1918 till 25,000 och 1919 till 50,000. Samtidigt steg medlemssiffran till 7 miljoner 1917, till 10 miljoner 1918 och till 15 miljoner 1919. År 1919 hade de en omsättning på icke mindre än *15 miljarder rubel*.

Föreningarna voro politiskt neutrala i större eller mindre grad. Men varefter de tillväxte i makt, visade sig också deras inflytande i politiken.

Efter rörelsens mäktiga tillväxt tillkom en uppdelning: i en lantförening för bönderna och en fördelningsförening för städernas arbetarbefolkning. Sedan revolutionen utbrutit, inträdde representanter för båda riktningarna i den provisoriska regeringen. Men därmed hade de också uppgivit sin politiska neutralitet. Då ekonomin har ett avgjort inflytande på politiken, så hade de kooperativa föreningarna genom sin ekonomiska makt blivit en viktig faktor, som regeringen måste räkna med.

Under rörelsens utveckling uppstod inom Centrosojus även produktionsföreningar, som producerade, vad bönderna icke kunde leverera. Konsumtionsföreningarna försålde icke endast livsmedel, utan även kläder, tyger och andra nödvändighetsvaror.

Efter oktoberrevolutionens utbrott utvecklade sig rörelsen, som de anförda siffrorna också tydligt visa, betydligt raskare än förut. En av de verksamaste männen från denna tid var *Tugon Baranowsky*.

Men alla dessa nyuppståndna arbetarkonsumtionsföreningar fingo en mycket kort livslängd. Genom ett *dekret från sovjetregeringen den 28 mars 1918 blev den kooperativa rörelsen förstatligad*, och alla av arbetarna själva grundade konsumtionsföreningar berövades sin självständighet och drogos in under statsorganen.

P. L. Woikoff, vice ordförande i exekutivkommittéen för den nu förstatligade Centrosojus, berättade i en intervju, som jag hade med honom den 22 juli 1920, att bolsjevikerna efter oktoberrevolutionen ville utnyttja konsumtionsföreningarna såsom fördelningsorgan för den nya staten. Detta mötte svårigheter, eftersom föreningarna och deras ledare satte sig till motvärn. Regeringen, som ville leda in rörelsen i nya banor, avlägsnade då de personer, som stodo den i vägen och tillsatte en ny exekutivkommitté, bestående av män, som ville utföra regeringens befallningar. Denna nya exekutivkommitté består av 9 personer, vilka samtliga tillhöra det bolsjevikiska partiet.

Enligt de avsatta ledarnas för Centrosojus mening voro de kooperativa föreningarna sammanlutningar av fria medborgare; förstatligandets tendens gick därför emot organisationens karaktär. Regeringen ville demokratisera föreningarna, som den sade. För detta ändamål skulle hela befolkningen inträda i konsumtionsföreningarna. Regeringen utfärdade ett dekret, enligt vilket varje medborgare måste vara medlem i konsumentrörelsen. I enlighet med

dekretet av den 18 mars blev den gamla kommittén tvungen att inkalla en kongress; på denna kongress valdes en ny kommitté. Vid valen till denna kommitté kunde hela befolkningen delta, oavsett om man tidigare tillhört den kooperativa rörelsen eller ej; envar hade valrätt. Detta kallade man demokratisering. Kommittéerna på varje plats och i varje kommun valde en representant till en distriktskommitté och dessa distriktskommittéer valde sedan medlemmarna till Centrosojus exekutivkommitté.

På detta sätt förhåller det sig emellertid endast i teorin. I själva verket blev exekutivkommittén icke vald — vilket dess vice ordförande själv upplyst om —, *utan tillsatt av regeringen* och med iakttagande av att endast bolsjeviker kommo med.

En av representanterna för denna Centrosojus är Krassin. Men han är icke bara representant för Centrosojus, utan, då Centrosojus är statsorgan, officiell representant för sovjetregeringen. Som sådan har han ju också behandlats av den engelska regeringen. Krassin företräder sovjetregeringens handelsintressen och sovjetregeringen betjänar sig i brist på annan organisation av Centrosojus. Genom Centrosojus sköter sovjetregeringen sin import och export.

Även om Centrosojus för utlandet är regeringens officiella organ, så är den det icke för inlandet. Där är regeringens officiella organ näringsmedelskommissariatet. Då detta visar sig odugligt att förse befolkningen med livsmedel, så betjänar sig sovjetregeringen av konsumentorganisationen.

En konsumtionsförenings uppgifter äro ju kända för varje vesteuropeisk arbetare. Och de äro inrättade på samma sätt i Ryssland som i Europa. De små föreningarna samla pengar för varuinköp. Om de icke kunna skaffa tillräckligt med pengar, så få de låna den nödvändiga summan av en större till Centrosojus ansluten förening. De inköpta varorna fördelas sedan bland medlemmarna.

Böndernas sammanslutningar omfatta konsumtionen, men icke produktionen. Bönderna måste leverera allt som de icke behöva för eget behov till staten. Statens organ för detta ändamål äro näringsmedelskommissariatet och konsumentföreningarna.

Med den kooperativa rörelsens förstatligande ville regeringen uppnå två ändamål: 1. ville den upphäva de kooperativa föreningarna som "kapitalistiska företag", som hade sina egna privatbanker (detta hade ju redan skett därigenom, att man beslagtagit deras större produktionsföretag); 2. ville den avskaffa privathandeln; folkförsörjningen skulle ske uteslutande genom statens organ.

De för oss viktigaste frågorna äro: har förstatligandet visat sig välgörande, ha konsumentföreningarna genom förstatligandet blivit mera arbetsdugliga och manar tillvägagåendet till efterföljd?

En rond på "sucherewkatorget" i Moskwa, på fisktorget i Charkow och på torgen i Rysslands alla städer giver ett första svar, nämligen, att det icke lyckats regeringen att lösa befolkningens livsmedelsfråga genom dylika åtgärder. Om det i en stad, som t. ex. Petrograd, finnes en mycket liten marknad, så talar detta endast för, att befolkningen skaffar sig de nödvändiga livsmedlen på andra, men hemliga vägar.

Konsumentföreningarna äro i dag icke längre så leveransdugliga som före förstatligandet. Och varför? Föreningarna äro i dag icke mera sammanslutningar av bondearteller, i vilka bönderna avlämna sina produkter till försäljning; regeringen uppsamlar nu böndernas lantbruksprodukter. På vilket sätt detta sker, ha vi redan sett. Bönderna äro tvungna att avlämna sin spannmål för 100 rubel per pud. Även om en avdelning av näringsmedelskommissariatet och en avdelning av Centrosojus äro de organ, som skola ombesörja detta, så kommer det ändå på ett ut : om bönderna vägra att lämna ifrån sig något till fastställt pris, så tvingas de genom militärt ingripande. Säg vad de vilja, så rekvireras spannmålen av soldaterna.

Konsumentföreningarna erhålla alltså sina produkter genom regeringen och kunna icke fördela mera än de erhålla. Och då detta av nämnda orsaker icke är tillräckligt, så äro konsumentföreningarna i dag mycket mindre leveransdugliga än före förstatligandet. Föreningarna äro icke längre fria sammanslutningar, utan, som vice ordföranden Woikoff sade, medborgarna äro tvångsanslutna. Men det är ganska klart, att en tvångsorganisation icke kan arbeta på samma sätt som en fri. Föreningarna äro i dag i mindre grad än tidigare i stånd att förse befolkningen med nödvändiga livsmedel ; därför försöker också envar att på egna, privata vägar anskaffa det som felar.

Vid fabrikerna har regeringen i samband med fackföreningarna upprättat avdelningar av konsumentorganisationen och överlåtit åt dessa att fördela produkterna. På detta sätt erhålla arbetarna sitt pund bröd direkt i fabriken. Ofta är fabrikskommittén icke vald för någon annan uppgift än denna. Jag måste här påpeka, att arbetarna i alla fabriker, som jag besökte — ett 20-tal i Ryssland och Ukraina — beklagade sig över, att de icke erhöilo en tillräcklig livsmedelsranson. I en chokladfabrik gräto flickorna och klagade över, att de på tre dagar icke hade erhållit en bit bröd. I en textilfabrik erhöilo kvinnorna sin ranson just vid vårt besök. De började skrika och sade, att de icke erhöilo full vikt.

Produktionsledaren, som visade oss fabriken, påstod att de misstogo sig och gick till en våg för att bevisa detta. Och det felade i själva verket 25 gram i ett pund. Soldaterna erhålla däremot tillräckligt med bröd. På en Wolgaångare visade matroserna leende, hur rikligt med bröd och socker de erhållit.

Man kan anföra bristen på livsmedel såsom en orsak till att arbetarna icke kunna tillhanda-hållas ordentligt med livsmedel genom konsumentföreningarna; men då skulle det också råda samma brist, när arbetarna försöka att på andra vägar skaffa sig vad de absolut behöva; det skulle då också vara brist på marknaden. Men så är det icke. Medan arbetarna icke kunna erhålla vad de behöva genom regeringens organ, emedan det ögonskenligen icke finnes mera, så kan man på torgen köpa vad man behagar.

Vid fabrikerna organisera arbetarna små cirklar, i vilka de sammanskjuta pengar och sända en man ut till bönderna på landsbygden för att inköpa livsmedel. Dessa livsmedel fördelas sedan bland cirkelns medlemmar. På detta sätt ha arbetarna på nytt skapat frivilliga, små kooperativa föreningar eller konsumentorganisationer av provisorisk karaktär, sedan de förstatligade konsumentorganisationerna icke längre äro i stånd att tillfredsställa deras behov.

Lika litet som staten kunnat tillvälla sig kontrollen över hela produktionen, lika litet har det varit möjligt att tvinga in konsumtionen under statsorganisationen. Det ekonomiska livet kan icke svängas in i statens tvångsram; när man försöker att göra det, så stöter man på stora svårigheter. Centralismen är alltid stor under en krigsperiod, och detta gäller även för Ryssland. Om det sålunda under kriget icke varit möjligt att intvinga hela det ekonomiska livet i statens tvångsschabloner, så skall det heller icke efter kriget vara möjligt att göra det. Vill man undvika en katastrof, så måste man släppa efter på strafftyglarna.

Samhället och det ekonomiska livet är dock icke en maskin, en apparat. Bolsjevikerna tyckas dock vara av den uppfattningen — till deras dagliga språkskatt hör ordet ”apparat”. Man bör dock icke glömma att de enskilda delarna i en maskin eller i en apparat äro *döda delar*, medan de enskilda ”delarna” i det mänskliga samhället äro *viljebegåvade väsen*.

Men detta är ett sakförhållande, som bolsjevikernas teoretiker och de övertygade bolsjevikerna alltid förbise. Och detta är väl en av orsakerna till att allt deras organiserande och ”apparatskapande” hittills varit så bristfälligt, vilket de själva erkänna. Ut från sin auktoritära världsåskådning ha de intet annat ord för organisationerna, än det mekaniska ”apparat”.

Men i framtiden skall det bliva mindre möjligt än under den gångna fyraårsperioden, att organisera allting på ett ”apparatmässigt” sätt genom bolsjevikernas statsorgan. Bortsett

därifrån, att bolsjevikerna degradera en enskild människa till ett viljelöst verktyg i hävstångarna till en död apparat, kunna de aldrig genom sitt apparatbyggande uppnå, vad de eftersträva.

Vi ha redan sett, att arbetarna vid sidan om statens organ för produktion och konsumtion försöka skaffa sig det nödvändigaste och att en stor del av lantbruksekonomin ligger utanför statens gränser.

Jobberiet i Ryssland hör egentligen till ett särskilt kapitel. För att få en uppfattning om denna företeelse är det icke nödvändigt att gå utanför bolsjevikernas egna berättelser. I andra hälften av juni 1920 skrev t. ex. tidningen "Kommunistiskt arbete" i Moskwa en artikel om mängden av de varor, som påträffats i skilda rayonier av Moskwa och som kunnat fastställas vara jobbarvaror, d. v. s. sådana varor, som icke antecknats, utan skjutits åt sidan av ansvarsfulla sovjetstjänstemän.

I Rogoschewski-Simenowski rayonen fann man 1,546 okontrollerade lager med jobbarvaror. I dessa lager fann man bland annat 59,149 pud nickel, 30,135 pud aluminium, 25,071 pud tenn, 237,076 pud zink, 18,323 pud blyplattor, 921,857 pud mesring, 535,979 pud stål, en ofantlig mängd tråd, 18,000 tvåhandssågar, 20,610 yxor, 32,330 par stövlar, 5 miljoner archiner bomullstyg, 110,566 archiner linnetyg, 20,426 pud kaffe och té och många andra saker, som tidningen meddelar, men som det kan vara överflödigt att här återgiva. Det anförda bevisar dock, att just det centralistiska systemet yppar de största möjligheter för jobberier. Det kan tilläggas, att man i en annan rayon bland annat hittade en halv miljon par strumpor och 47 järnvägsagnar med lantbruksmaskiner.

Det är ganska visst, att sådana spekulationer vore omöjliga i ett federalistiskt system, där arbetarna inom varje rayon hade omedelbar kontroll över produkterna. Så som det centralistiska systemet här verkar, är det endast nödvändigt att en central känner till var varorna höra hemma, underavdelningarna ha endast att följa centralens order.

Under sådana förhållanden är ingenting mera naturligt än att jobberier förekomma. Det behövs bara att det finnes en jobbare i centralen — och värden för miljoner rubels värde kunna försvinna. Arbetarna, som syssla med varornas transport, äro ju endast dragdjur framför vagnen.

Sinowjew själv giver ett annat exempel på hur underbart den centralistiska "apparaten" fungerar. På bolsjevikpartiets senaste konferens i Moskwa i oktober 1920, talade Sinowjew om partiets och den av partiet skapade organisationens bristfällighet och svaghet. Han anförde bland annat "att man vid Murmankusten, bedriver ett omfångsrikt och lönande fiske, isynnerhet de senaste veckorna ha betecknat en högsäsong. Kamraterna berätta, att det finnes så mycket fisk där, att man endast behöver sticka ned en hullingförsedd stake i vattnet tre gånger för att fånga en fisk. Trots detta kunna järnvägsmännen vid murmanskanan samt de andra arbetarna *icke få ett enda pund färsk fisk*, i bästa fall få de torkad fisk att leva av. Hur kommer detta sig? Vi ha en fiskcentral "Glawryba", som säger: först måste vi fånga fisken, inregistrera den, strö salt på stjärten på den, och först sedan kunna arbetarna få något av den!"

Sinowjew berättade också ett annat exempel: Jag vill berätta er ett annat fall. I Ussolje voro väldiga saltförråd upplagda. Bönderna anhöllo om tillåtelse, att på egnaagnar och under uppsikt av tjänstemännen få hämta en del salt. Kanslihästen började sin lunk genom de olika avdelningarna, men under tiden strömmade vattnet i floden över sina bräddar och sköljde bort saltet! Vad skall bönderna säga om sådant? 50 verst från Baku sitta arbetarna och bönderna utan petroleum och Baku är vår egentliga petroleumkälla! Sådant beror på bristfälligheten i vår organisation."

Så långt Sinowjew. Jag har själv hört många olika berättelser om dylik hushållning, men om jag skulle återgiva berättelser efter sådana bekanta motståndare till centralismens system som

Krapotkin, Spiridonowa eller Emma Goldmann, vilka samlat ett överväldigande stort material på berörda område, så kunde man lätt få den misstanken att framställningen färglagts. En sådan misstanke kan dock icke vinna insteg, när jag återgiver berättelser, som härröra från centralisterna själva.

Så som det gick bönderna i Ussolje, så har det också gått med oräkneliga andra bönder, då det gällt ved, så har det även gått arbetarna i Petrograd — och så måste det gå så länge centralismen skall härska i de ekonomiska organisationerna. Det är icke endast *en bristfällighet i organisationen*, som Sinowjew sade, utan det är *centralismens egen princip*, som bär skulden.

Jag kan ytterligare belysa detta genom att anföra ett exempel ur min personliga erfarenhet. En väninna i Moskwa bad mig skaffa henne några antikvariska böcker. Sedan jag länge sökt efter dem, fick jag tillfälligtvis se dem i en sovjetbokhandel och gick in för att köpa dem. Men då råkade jag just vackert ut. Ja, visst kunde jag få köpa böckerna, men först måste jag ha tillstånd från ”Centropitschatsch”, bokcentralen. Jag fick adressen och gick dit. Den låg i andra ändan av Moskwa. När jag kom dit efter en lång fotvandring — man har inga bilar att resa i, som utländska delegationer —, var det redan stängt. Nästa dag gick jag dit igen. Då sade man mig, att det icke längre var på detta ställe, utan på ett annat. Jag gick åter till uppgiven adress. Jag kom först till en kvinna, som satt vid en pulpet. Hon lät mig fylla i en blankett och skickade in mig i ett närbeläget rum. Där ifylldes en ny blankett med böckernas titlar och med denna blev jag skickad till ett annat rum. Där blev den inregistrerad och så blev jag åter sänd tillbaka till det andra rummet med beställningsblanketten. Här blev nu blanketten undertecknad och först då kunde jag gå tillbaka till bokhandeln för att hämta de tre böckerna.

I bokhandeln såg jag en tysk bok, som jag gärna skulle vilja köpa. För att kunna detta skulle jag på nytt upprepa samma rundvandring. Men jag hade fått nog och lät boken ligga. För att få köpa ett par tre antikvariska böcker behövde man således förstöra ett par dagar. Det är intet under, att livet stockar sig och att missnöjet därmed griper omkring sig. Och orsaken ligger icke i ”någon brist i organisationen”, utan i *hela systemet*.

Att byråkratien frodas i ett sådant centralistiskt system, är utan vidare klart. I Moskwa finnes det dubbelt så många byråkrater som arbetare. Enligt ett meddelande på väggen till Rostabyrån hade man följande befolkningssiffror för 1919-1920 :

400,000	barn under 16 år.
250,000	gifta kvinnor.
105,000	fackligt organiserade arbetare.
233,000	sovjetanställda och tjänstemän.
312,000	bourgeoisielement.
1,300,000	innevånare i Moskwa.

Då alla arbetare i Ryssland obligatoriskt anslutas till fackföreningarna, så kan det icke finnas flera arbetare än de här upptagna. Det finnes alltså *105,000 arbetare och 233,000 sovjetanställda*. Men också de 312,000 parasitelementen ”samarbeta” med sovjetjänstemännen, d. v. s. de leva på ett eller annat jobberi. Det är naturligt att det icke blir mycket produktivt arbete utfört under sådana förhållanden, och det är även ganska klart, att dessa förhållanden måste återverka på landets försörjningsfråga.

Arbetarnas ställning i städerna

Arbetarna kunna icke leva av de livsmedel, som de erhålla och äro tvingade att ”jobba”.

Spårvagnarna gå mycket sparsamt i Petrograd, i Moskwa gå de ännu sparsammare och i slutet av oktober blev spårvägstrafiken alldeles inställd. En del arbetare måste gå en mer än timslång

väg till fots, när de skulle till sitt arbete eller till sovjetkansliet (ifall de voro tjänstemän). Under middagsrasten stannade de naturligtvis kvar i fabriken eller i byrån. I de flesta sovjetkanslier och fabriker erhålla arbetarna eller de anställda sin middagsmat på platsen. Den består nästan alltid av soppa och "kascha" (gröt).

I Moskwa är maten genomgående dålig, i Charkow är den däremot förhållandevis bra på en del platser. För en arbetare måste man beteckna även kvantiteten av det som erhålles såsom alldeles otillräcklig.

När på hösten äpplen eller ved utdelas, så måste envar själv släpa det genom gatorna på ryggen. När han då kommer hem, är han naturligtvis icke hågad för att göra någonting. Och ändå saknas alla bekvämligheter i hemmet, så att han själv måste göra allting; hans verksamhet tages i anspråk av så många småsaker, att han i själva verket icke kan hinna med så mycket produktivt arbete.

Arbetarnas prestationer i fabrikerna äro, som man lätt kan förstå när man känner kosthållet, ytterst små. Detta betraktas ofta på regeringshåll såsom sabotage och de kommunistiska "cellerna", som i fabrikerna vaka över detta, angiva ofta arbetarna för sabotage. Dessa bliva då bestraffade.

I en lokomotivreparationsverkstad, som jag besökte, skulle arbetarna erhålla följande ransoner per månad: 24 pund (1 ryskt pund 400 gr.) mjöl, 1 pund olja, 8 pund fisk, 5 pund gryn, 11/2 pund tobak, 2 pund socker, 1/4 pund kaffe, 11/2 pund salt. Men de erhöilo icke ens dessa ransoner regelbundet: när jag besökte dem hade fabrikskommittén just sammanträdde för att besvära sig över att ar-arbetarna under den gångna månaden icke hade erhållit någon olja och icke tillräckligt med mjöl.

När arbetarna icke erhålla tillräckligt, så försöka de att på andra vägar skaffa sig vad de behöva. Bagarna bära med sig deg hem i sina stora fickor. Sedan baka deras hustrur ut degen till små kakor, som de sälja på torget.

Brödbärarna stjäla av det färdigbakade brödet; jag talade med en brödbärare, som öppet sade, att om han icke gjorde det, så skulle det helt enkelt vara omöjligt för honom att existera. Och på liknande sätt göra arbetarna inom andra industrigrenar. Man försöker att slå sig fram på både tillåtna och otillåtna vägar.

Måhända någon skall fråga, varför arbetarna icke köpa sig vad de behöva på torgen. Men detta är omöjligt, emedan priserna på varorna i den fria handeln äro så höga, att arbetarna icke kunna betala dem. Arbetarna erhålla en lön av 3-10,000 rubel pr månad. Maten i fabrikerna är icke dyr, den kostar endast omkring 20 rubel; priserna på ransonerna äro mycket låga, liksom på allt som de erhålla från regeringsinstitutionerna. Kunde de erhålla tillräckligt med livsmedel från det hållet, så skulle de rent av kunna lägga undan gäingar. Men nu erhålla de så hög lön, därför att ransonerna äro otillräckliga. Då ett pund bröd på torget kostar 5-600 rubel och ett pund smör 5-6,000 rubel, så måste arbetarna förtjäna 100,000 rubel i månaden, om de skulle kunna köpa av dessa varor.

Bland de nämnda 312,000 borgerliga elementen, som enligt Rostameddelandet befinna sig i Moskwa, finnas många sorgliga personager, som kunna betecknas som allt utom bourgeoisier. Under sommaren 1920 kunde besökarna av tredje internationals andra kongress se män och kvinnor, som lågo och sovo på gatan. Om man frågade dessa människor, varför de sovo på gatan, så svarade de, att de tidigt på morgonen ville vara de första vid byrån för att få sig tilldelade en järnvägsbiljett.

När de lyckats få sina biljetter gingo de till tågen och reste ut till de omkringliggande byarna för att köpa mjölk och om möjligt andra saker, som de sedan försålde på torgen i Moskwa. På bangårdarna kan man se hundratal trasiga gestalter som medföra mjölkflaskor på 2-5 liter; de ha rest flera mil för att komma över några liter mjölk, som de kunna göra en liten vinst på.

Sådana element äro i ständig fara för att bli arresterade.

Mjölktillförseln är så dåligt organiserad, att tusental människor resa till byarna för att hämta några liter mjölk, istället för att *en enda* skulle kunna befrakta tusentals liter, så som exempelvis Bolle i Berlin. Trots den överdrivna centralismen har man icke kommit sig för med detta. Bortsett från denna i högsta grad irrationella försörjningsmetod, så kan man heller icke se tillstymmelse till socialistisk mening däri. Bolsjevikerna ha icke ens löst mjölkförsörjningsfrågan för *kommunerna*, som den t. ex. organiserats här i Berlin för barn och sjuka, och ändå vilja de tala om *kommunism* och kalla sig för kommunister!

Man kan heller icke beteckna lönepolitiken såsom kommunistisk. Det gives här två olika utgångspunkter: 1. landet, nationen, staten, kanske också "klassen"; 2. arbetaren, individen. Den första är statssocialisternas, socialdemokraternas, bolsjevikernas, "kommunisternas"; den andra är antistatssocialisternas, anarkisternas. Om man tänker på landets bästa, på statens — vore det också den proletäriska — eller "klassens", då skall man göra allt för att försvara den. Detta göra bolsjevikerna. När revolutionen utbröt måste de försvara den i denna mening. De måste till varje pris upprätthålla landets industri, ja t. o. m. på bekostnad av socialismens elementäraste fordran: *enhetslönen*.

Det finnes för närvarande 35 olika *lönegrader* eller löneklasser i Ryssland. De akademiskt bildade krafterna, ingenjörerna, teknikerna, organisatörerna o. s. v. äro i de högsta, de yrkeslärda arbetarna i de mellersta och de olärda arbetarna i de lägsta löneklasserna. Men dessutom tar man också hänsyn till om arbetarna äro sysselsatta i industrier, som äro viktiga för kriget mot kontrarevolutionen. Man har under sommaren 1920 t. o. m. föreslagit järnvägsmännen samma tariffer, som förelades dem 1912, men då avböjdes. Man är således tvungen att säga, att man i Ryssland med avseende på en social lönepolitik kommit in i mycket dåliga omständigheter. Lenin må sedan anföra aldrig så vackra fraser eller aldrig så viktiga skäl därför.

Bolsjevikerna ha drivits till denna lönepolitik, som vi redan betecknat som antisocialistisk, av en viktig omständighet. Arbetarna voro icke i stånd att övertaga produktionen. De voro icke förberedda därför, de hade icke organiserat sig med ändamål att övertaga förvaltningen. Detta var heller icke möjligt i Ryssland. Revolutionen kom icke, när arbetarna eller när en grupp revolutionärer voro färdiga med sitt revolutionära förberedelsearbete och när arbetarna voro så långt utvecklade i tekniskt hänseende, att de kunde övertaga den tekniska och organisatoriska ledningen från kapitalismen utan att friktion uppstod, utan revolutionen kom innan arbetarna ens hade varit i tillfälle att förbereda sig för uppgifterna. Så var det i Ryssland. När då till på köpet ett politiskt parti erövrade makten, då kan naturligtvis ingenting socialistiskt uppstå ur förhållandena. Man behöver således icke förundra sig över, att bolsjevikerna icke genomfört en socialistisk lönepolitik, tvärtom, hade de genomfört en sådan, så hade man haft anledning att förundras.

Bolsjevikerna ha alltså varit tvungna, att genom fysiskt tvång eller utomordentligt hög betalning kvarhålla den del av bourgeoisin, som före revolutionen ledde industrien och som icke gick i landsflykt, när oktoberrevolutionen utbröt. Den höga betalningen har visat sig vara ett utmärkt medel. Man fortsätter kapitalismens lönepolitik, men förklarar alltjämt, att man har för avsikt att utbilda arbetarna mer och mer för att göra bourgeoisin överflödig och ersätta denna med arbetarna.

När man nu i Ryssland hade en sådan otur, att revolutionen icke inträffade vid en tidpunkt, då arbetarna voro beredda att övertaga produktionen från kapitalismen, så måste andra länders arbetare lära sig något därav. Arbetarna, som naturligtvis icke äro nationalekonomer och icke förstå alla dessa omständigheter, tillskriva det nu härskande revolutionära partiet hela skulden. Bolsjevikerna äro nu härskande parti, men även om syndikalisterna eller anarkisterna eller en annan revolutionär grupp hade bildat regering, så skulle den vara i samma fördömmelse och arbetarna skulle betrakta dem som härskare, precis som de nu betrakta bolsjevikerna.

Denna lärdom ha *syndikalisterna* för länge sedan tillgodogjort sig. De ha uppmanat arbetarna att personligen förbereda sig själva och utbilda sina organisationer så, att en revolution, som framkallas av skilda ekonomiska, psykologiska och politiska orsaker skulle finna arbetarna beredda. Men märkvärdigt nog bliva syndikalisterna detta till trots "anklagade" av bolsjevikerna och partikommunisterna såsom reformister. Så bliva tingen ställda på huvudet! I stället borde bolsjevikerna tillropa syndikalisterna: Javisst, ni ha rätt. Om revolutionen och socialismen icke skola råka i misskredit hos arbetarmassorna, så måste vi slå in på denna väg. Men i stället säga de, att syndikalisterna vid revolutionens utbrott antingen komma att kastas i fängelse eller upp mot en vägg. I Ryssland har man också gått fram efter den linjen och stoppat många anarko-syndikalister i fängelse.

Men då man icke helt kan gå med på den lära, som förkunnats av syndikalisterna å ena sidan och teoretiskt också å andra sidan av *Eugén Dühring* i hans bok *Social räddning*, så insmugglar man den "som nya idéer" i tredje internationalens teser, där man tillskriver fackföreningarna "en stor roll" vid erövrandet av den politiska makten och vid kommunismens ekonomiska uppbyggande. Men naturligtvis skall ett politiskt kommunistiskt parti spela huvudrollen!

Men trots alla krumbukter kan man icke bortresonera det faktum, att den sociala revolutionen måste bliva framgångsrikare, d. v. s. att den sociala jämlikheten hastigare kan åvägabringas, ju grundligare arbetarna förberett sig för sina uppgifter. Den som vill vara anhängare av den sociala revolutionen, men icke fäster huvudvikten vid detta, utan vid erövrandet av den politiska makten, den bevisar sig endast vara varmare anhängare av kuppen än av socialismen.

Bolsjevikerna i Ryssland och alla politiskt-kommunistiska partier i alla länder äro anhängare av den politiska kuppen. För en sann socialist ligger huvudfrågan i hans egen förberedelse, i att förbereda arbetarna och bönderna för den sociala jämlikheten på det ekonomiska, andliga och moraliska området. Han måste vara syndikalist.

Ännu en annan omständighet, som bidrog till utvecklingen av de 35 lönegraderna och till att bourgeoisin blev bättre avlönad än arbetarna, måste här anföras. Det var att man som *taktik* använde satsen: den som icke vill arbeta, skall heller icke äta. Denna teori är gemensamhets-egendom i den socialistiska, eller, om man vill vara ironisk, bibliska propagandan. Den är riktig och rättvis: den som icke vill arbeta, skall heller icke äta. Men detta kan icke betyda, att den som hittills icke har arbetat, från och med nu icke skall erhålla något att äta! Den sociala revolutionen är en akt av *social rättfärdighet*, genom vilken den sociala orättvisan upphäves, och icke omvänt, tillåtes fortleva. Den sociala revolutionen måste giva var och en att äta, bortsett från vad han hittills gjort eller icke gjort. Denna taktik kan anbefallas ur icke endast rättfärdighetssynpunkt, utan även ur revolutionär taktiksynpunkt. Det har nämligen hämnat sig i Ryssland, att man gav bourgeoisin litet eller intet att äta. Senare när man behövde dennas hjälp för att organisera det tekniska och industriella livet, var den på grund av denna taktik större fiende till arbetarklassen än förut.

Vi kunna lära något härav också: Vi få icke understödja de negativa tendenserna, icke låta de brutala hämndinstinkterna hos oss själva och andra få fritt utlopp, utan i stället bekämpa dem och göra allt för att den sociala revolutionen skall bliva en akt av utjämning och social rättfärdighet. Profant uttryckt: Den sociala revolutionens första plikt måste vara, att giva bröd åt varje människa.

Arbetarförsäkring

När socialisterna, syndikalisterna och anarkisterna i den förrevolutionära tiden tänkte sig sina idealsamhällen förverkligade, så tänkte de naturligtvis icke på sådana saker som arbetarförsäkring eller arbetarlagstiftning. För de tyska anarko-socialisterna och syndikalisterna hade dessa åtgärder alltid en bismak av Bismarkspolitik. Social lagstiftning mot arbetslöshet,

sjukdom, olycksfall i arbetet o. s. v. höll man för nödvändigt endast i det kapitalistiska samhället, medan det socialistiska samhällets grundprincip låg i ömsesidig hjälp, varför man icke kunde tänka sig en social lagstiftning i dittillsvarande, kapitalistisk mening.

Att man i Ryssland tillgripit sådana åtgärder, bevisar åter igen, att vi här icke ha att göra med en social, utan med en politisk revolution, ehuru den gjort ett djupt ingrepp i Rysslands ekonomiska liv; privategendomen är till större delen upphävd och revolutionen kan, om andra länder också råka i ett revolutionärt skede, utveckla sig vidare i social riktning.

Att man i utslagsgivande bolsjevikiska kretsar tillsvidare tänkte på att i Ryssland införa de framstegsreformer, som kommit det övriga Europa till godo för lång tid sedan, kan ju icke föras på deras skuldkonto. Bolsjevikerna fortsatte och utvecklade den sociallagstiftning, som Kerenski påbörjat med en viss försiktighet. Men man kan icke avvisa den uppfattningen, att Kerenski skulle ha gjort detsamma, om han fått stanna vid makten.

Sociallagstiftningens politik talar således om en viss reformism; ty hittills har ju sociallagstiftningen betraktats som en ombyggnad och en förbättring av det kapitalistiska samhället. På grund av denna enda punkt kan man visserligen icke fälla någon dom, om man icke känner de ryska bolsjevikernas hela verksamhet. Men en grundligare undersökning visar, att den ryska revolutionen till en del är av social karaktär och att dess utveckling under senare tid haft en dragning i reaktionär riktning.

I tsarriket var arbetareförsäkringen mycket svagt utvecklad. Till 1917, således under den korta Kerenski-perioden, voro bara 1,457,503 arbetare försäkrade. År 1919 växte deras antal till 3,009,510 och under 1920 till 6,000,000 — enligt uppgifter från arbetskommissariet, som har denna angelägenhet under sitt departement. Men i ett land med 120 miljoner innebyggare är ju detta en låg siffra. Under den nuvarande situationen måste man för övrigt betrakta hela denna försäkringverksamhet mera som en pappersreform än som en reform i verkligheten.

Försäkringen har organiserats av arbetskommissariatet. I spetsen för detta kommissariat står folkkommissariet *Schmidt*. Men detta kommissariat har icke endast att sörja för de förvärvslösa arbetarna, utan även för de verksamma, d. v. s. tilldelar arbetarna arbete. Kommissariatet har fem underdepartement.

Det första omfattar fördelningen av arbetarna och arbetet, det andra arbetarskyddet, det tredje tariffväsendet, det fjärde arbetsstatistiken och det femte ett arbetsmuseum.

Arbetskommissariatet har underavdelningar i varje stad. När arbetare behövas på någon plats, så sändas de dit av centralen i Moskwa eller av någon provinsavdelning. Detta kommissariat leder också förhandlingarna och arrangemangen med utländska arbetare, som önska invandra till Ryssland. Arbetarna måste arbeta enligt de villkor, som uppställas av kommissariatet. Arbetskommissariet är tillsatt av fackföreningarna, och arbetsvillkoren, tariffer o. s. v. äro utarbetade i samråd med fackföreningarnas exekutivkommitté.

När någon ämnar börja med ett arbete, t. ex. en nybyggnad, så vänder han sig till högsta ekonomiska rådets byggnadssektion och anhåller om material, och till arbetskommissariatet med begäran om arbetare. På samma sätt som högsta ekonomiska rådet har hand om materialerna, så har alltså arbetskommissariatet arbetarna om hand.

Denna ”arbetarkontroll” är utsträckt till moderskapsskydd, barnskydd- och barnförsäkring, invalid- och sjukförsäkring. Enligt arbetskommissariet *Schmidt*s uppgifter belöper sig minimiunderstödet för alla behövande till 1,200 rubel per månad. Detta är minimilönen för arbetare, arbetslösa och för kvinnor, som ha sina män i röda armén.

Av arbetarna, som stå i arbete — och det göra så gott som alla fackligt organiserade — är det endast en sjättedel som erhålla denna minimilön ; de övriga 5 sjättedelarna erhålla tillskott av alla slag, genom övertidsarbete, genom ackordsarbete och genom premier, så att de i genomsnitt tjäna 4-5,000 rubel per månad. Lönen utbetalas dels in natura, dels i pengar.

Arbetare under 16 år få endast arbeta sex timmar per dygn.

Så långt arbetskommissarien Schmidt. Men jag har funnit, att många kvalificerade arbetare i fabrikena kunna tjäna mycket mera än här uppgivits. De kunna tjäna ända upp till 10-15,000 rubel per månad. Jag talade i fabrikena med ynglingar på 16 år, som sedan 4 år tillbaka arbetat åtta timmar om dagen vid svarvstolarna. Kontrollen över de ungas arbetstid, som nu står på papperet, synes därför icke vara praktiskt förverkligad.

Det må vara, att dekretet om arbetarförsäkring delvis blivit genomfört; att det icke blivit helt genomfört, talar min erfarenhet för.

Finanssystemet

Vi ha redan på ett annat ställe i denna bok berört frågan, huruvida vi i Ryssland ha att göra med statskapitalism eller statssocialism. Finansproblemet visar oss denna fråga i en ny belysning.

När oktoberrevolutionen utbröt 1917 och gick till seger, så blevo alla storgodsägare exproprierade. Bankerna blevo nationaliserade. De mindre depositionerna blevo återbetalade till insättarna, men de större förmögenheterna konfiskerades. Räntefoten upphävdes, privatkapitalet blev omvandlat i nationalkapital. Alla hypotek blevo annullerade. Regeringen väntade sig mycket av att indra alla hypotek, men det inbringade endast omkring 4 miljoner rubler.

Den viktigaste omständigheten i revolutionen på det finansiella området är penningvärdets våldsamma fall. Utan avseende vid guldstocken tryckte staten papperssedlar, som den utgav som pengar. Dessa papperssedlar äro inga skuldsedlar på staten och inga kreditsedlar; de äro ingenting annat än papper.

Staten upptar inga lån och har således icke några kreditorer, som de kapitalistiska staterna. Kapitalismen, det vill säga det räntedragande kapitalet är avskaffat. De av bolsjevikerna utgivna pengarna representera ingen statsskuld, som staten skall betala. Säkerheterna ligga däremot i landets rikedomar, i jorden och grundegendomen, som omvandlats till statsegendom, i skogarna, gruvorna, oljekällorna, fabrikena och maskinerna; allt detta står i borgen för staten.

Vi ha också sett, att bolsjevikerna vid sina handelsfördrag med andra stater betala med naturrikedomar, som de, då själva icke ha någon möjlighet att utnyttja dem, i form av koncessioner överlåta till kapitalistiska stater som betalningsmedel.

På bolsjevikernas papperspengar står det heller icke såsom eljest är vanligt: ”lånkassesedel” eller ”riksbankssedel” eller att banken på anfordran inlöser sedeln — där står på sex språk: ”Proletärer i alla länder, förenen eder!”

Detta är ett tämligen ordagrant återgivande av en intervju med finansminister *Krestinsky*.

Bolsjevikerna ha således icke kunnat avskaffa penningen, så som många socialistiska teorier lära. Men då räntan avskaffats, så har man därmed avskaffat den arbetslösa inkomsten, rikedom, som framväxer ur innehavet av aktier och värdepapper. Därmed har man endast avskaffat en — visserligen den mest parasitära — form för arbetsfri inkomst. Men genom att bibehålla papperssedlarna har man givit en möjlighet att förvandla själva sedlarna till handelsobjekt.

I själva verket finnes det i sovjet-Ryssland en mängd valutaspekulanter. Man köper tyska, svenska, finska, estniska och ryska pengar och försäljer dem åter för att göra affärer. Det är självklart, att valutaspekulationerna bliva strängt bestraffade, men det hjälper föga. Den andra formen för ett parasitärt liv — handeln — är således icke avskaffad och kan heller icke

avskaffas så länge det finnes pengar.

För det tredje har man bibehållit penningen såsom värdemätare för arbetet, och ändå är just detta en av orsakerna till att penningen har en sådan stor betydelse.

Den omständigheten, att icke vilken privatman som helst kan ta ut pengar eller andra värdesaker på en bank, utan att staten själv trätt i stället för de enskilda, är visserligen av vittgående betydelse. En privatman har icke rätt att utkräva materiella värden på grund av arv, sådana värden tillhöra det gemensamma, kollektiviteten, staten. Finanssystemet är kollektivistiskt eller statligt, i motsats till de kapitalistiska staternas finanssystem, i vilka det finnes privatekonomi.

Vi ha alltså sett, att det i Ryssland icke finnes ett *privat*, utan ett *statligt finanssystem*.

Svaret på frågan, huruvida vi här kunna tala om statskapitalism eller om statssocialism är beroende på definitionen av ordet "*kapitalism*". Om vi med kapitalism förstå räntebärande värde, penningssummor eller liknande, så kunna vi endast tala om statssocialism i samband med den ryska sovjetregimen. Men om vi med kapitalism förstå summan av landets värden, maskiner, skogar, produktionsmedel, gruvor etc., summan av de upphopade värdena, kollektivitetens värden, så kan man också använda sig av ordet *statskapitalism*.

Med kapital eller kapitalism ha socialisterna förstått — vi bortse från alla vetenskapliga och spetsfundiga förklaringar — den makt, genom vilken arbetarna utsugas på grund av privatäganderätts- och det därmed sammanknutna lönesystemet. Men att lönesystemet icke består endast under privategendomen, utan även under kollektiv- eller stats- egendomsförhållanden, det bevisas av de kommunala verken, av statsjärnvägarna, de förstatligade postverken och samtliga förstatligade företag i de kapitalistiska samhällena, samt av den ryska sovjetrepubliken.

För arbetarna i de kommunala företagen, för tjänstemännen vid posten och vid statsjärnvägarna har deras arbetsgivare samma betydelse som om han vore en privat och hette Krupp eller Thyssen eller Stinnes eller konsul Johnson. Så länge de äro löneslavar känna de kapitalismens och statens härskande makt över sig.

Det kan aldrig falla arbetarna vid ett statsföretag i ett kapitalistiskt samhälle in att betrakta sig som medlemmar i ett statssocialistiskt system, och lika litet är detta fallet beträffande arbetarna i sovjet-Ryssland. Och om vi utgå härifrån, så måste vi finna det riktigare att begagna oss av ordet *statskapitalismen*. Därigenom skola icke de faktiska förhållandena trängas å sido. Vi ha därmed endast funnit en bättre definition, vilken sammanfattar de rådande förhållandena i ett enda ord.

Viktigare än denna rent formella begreppsbestämning är finanssystemets väsen. Som en följd av revolutionen, privategendomens förstatligande och statsskuldernas annullerande, inställde sig det oerhörda värdefallet i den ryska rubeln. Detta är ingen ny företeelse. Under den franska revolutionen 1789-93 hade assignaterna ett ännu mindre värde än sovjetrublerna ha i dag.

För en tysk mark kan man hos spekulanterna i Moskwa erhålla 100 sovjetrubler, för en svensk krona kan man få 5-600 rubel; för en tsarrubel av papper får man vanligen tio gånger mera än för en sovjetrubel. Tsar- och Kerenskirubler skola icke få utbetalas; men trots förbudet finner man dem ännu i handeln.

Livsmedelsfördyringen, som sköt fart när rubeln föll i värde, svarar på långt när icke mot penningvärdets fall. Ett pund bröd för 500 rubel är icke så dyrt nu som när det kostade 5 kopek. Rubeln har naturligtvis icke, lika litet som assignaten tidigare, sjunkit i värde genom avsiktliga åtgärder från politikerna, utan genom den revolutionära situationen.

Då bolsjevikerna nu förklara, att penningvärdets fall varit ett utmärkt medel för att utdriva

kapitalismens anda ur människornas tankevärld, så vilja de endast göra en dygd av den hårda nödvändigheten.

En läkare, som jag sökte, berättade, att han med 30,000 rubel per månad icke hade så lätt att slå sig fram som tidigare med 300 rubel. Han skulle finna det mycket bättre att avlönas in natura, emedan 30,000 rubel icke var tillräckligt för hans behov. Det kan därför förefalla som om strävandet efter penningar skulle avmattas, men det är ändå icke helt och hållet paralyserat.

Arbetarna äro nu som förr tvungna att köpa med pengar; skillnaden mellan förr och nu är bara den att man då strävade efter att få en rubel i lön, men nu försöker att få 1,000. Man räknar bara med större summor. Kapitalismens anda tar sig uttryck däri, att var och en endast tänker på sitt eget bästa och icke bekymrar sig om sina medmänniskor. Jag måste säga, att jag i Ryssland icke kunde se mycket mera av en tendens till att denna anda skulle försvinna och ersättas med den ömsesidiga hjälpens anda, än jag sett därav i vest-Europa. Jag måste tvärtom konstatera, att människorna i allmänhet voro mera giriga och måna om sig själva, än exempelvis människorna i Sverige. Men detta måste naturligtvis föras tillbaka på sina orsaker: det långa kriget, som demoraliserat människorna, och det ekonomiska eländet. Fattigdomen skapar laster och förbrytelser, välståndet förskonar därifrån.

Penningvärdets fall och bristen på varor ha lett till, att arbetarna men ännu hellre bönderna gärna byta vara mot vara, de veta, att det icke hjälper dem mycket att de ha pengar, när de varor de behöva icke finnas inom landet. Därför byta de gärna bort en höna mot ett glas salt eller något liknande. Detta direkta utbyte av varor kan icke endast tillskrivas penningvärdets fall, utan även bristen på produkter.

Under den senare tiden har sovjetregeringen mer och mer inriktat sig på att ersätta penninglönen med in naturalön. Om detta kunde konsekvent genomföras, så skulle det betyda detsamma som penningens avskaffande. Men så långt har man ännu icke hunnit. Det är dock möjligt att man kommer dit, isynnerhet om samma rörelse vinner insteg i andra länder. Men kommer kapitalismen i vest- och mellan-Europa att fortleva, finnes det endast föga hopp därom.

Den koncessionspolitik, som Ryssland nu bedriver, skall bidra till att sovjet-Rysslands penningssystem på nytt kommer att leva upp. Den utländska kapitalismen, den engelska och amerikanska, som är starkare än den ryska var, skall träda in i den senares ställe. Endast arbetarlagstiftningen om arbetarförsäkring o. dyl. kommer då att finnas kvar som resultat.

Råden

Rådsidén är ingalunda ny. Den dyker alltid fram när människorna, de arbetande massorna, gå att självständigt organisera sina förhållanden med förbigående av onödiga mellaninstanser. I tider då de gamla systemen remna och falla sönder, stå arbetarna inför sådana uppgifter. I den stora franska revolutionen valde parisarna sektioner, som ungefär svarade mot vad man i dag kallar sovjet eller råd.

Men bortsett från att rådsidén ständigt tränger sig fram i revolutionstider, står inom den socialistiska rörelsen de antiauktoritära socialisterna, anarkisterna och syndikalisterna mycket nära rådsidén. *Endast en okunnig kan förneka*, att icke detta är fallet. Rådsidéns accepterande betingas redan av den antiauktoritära världsåskådningen. Anarkisterna ha ständigt förkunnat: Jorden tillhör bonden, fabriken fabriksarbetaren, gruvorna gruvarbetaren.

Syndikalisterna ställa icke erövringen av den politiska makten såsom sitt mål — därtill behöver man inga råd—; de vilja erövra den ekonomiska makten, jorden, fabriken, gruvorna, kommunikationsmedlen o. s. v. genom de arbetare, som äro sysselsatta inom dessa olika arbetsområden. För att genomföra detta, måste arbetarna och bönderna förvalta

respektive företag. Men alla kunna naturligtvis icke utöva förvaltningen på en gång; för detta ändamål måste de välja sig förtroenderåd i fabrikerna, i gruvorna och på godsen. Där ha vi alltså *rådsidén*: arbetarna i fabrikerna välja fabriksråd, bönderna välja bonderåd, till att sköta kommunernas angelägenheter väljas kommunråd.

I själva verket var den socialistiska rörelse, som avböjde den parlamentariska representationen och rekommenderade arbetarna att slå in på en direkt väg för att nå förverkligandet av socialismen och kommunismen, den rörelse som mognade, ja, var den enda bäraren av rådsidén. När under dessa revolutionära tider även andra riktningar inom socialismen — bolsjevikerna och kommunister — äro för en direkt väg, för direkt aktion, så kunna de naturligtvis vara lika varma anhängare av denna väg samt uppträda som talesmän för rådsidén.

Det kan vara nödvändigt, att för ”novembersocialisterna”, som före och under kriget till större delen voro socialpatrioter, men nu försöka spela upp sig såsom de enda företrädarna för råds-systemet, det kan vara nödvändigt att för dessa påpeka syndikalisternas och anarkisternas ställning för att i någon mån lägga sordin på deras inbillning. Redan för årtionden sedan propagerade spanska anarkister för rådsidén, varför vi sålunda ha tillfälle att peka på faktiska bevis.

Det visar sig således, att rådsidén icke är ett nyuppfunnet patent av de ryska bolsjevikerna; den arbetade sig fram i den ryska revolutionen och omfattades icke allenast av bolsjevikerna, utan även av vänster-socialrevolutionärerna, anarkisterna, syndikalisterna och maximalisterna. Då oktoberrevolutionen utbröt och arbetarna valde sina råd (på ryska *sovjet*), valdes till Kronstadts sovjet 105 maximalister, 95 bolsjevikerna, 76 socialrevolutionärer och 12 anarkister. I de flesta ryska städer var det så, att arbetarna och bönderna valde sina råd och att bolsjevikerna icke voro i majoritet överallt.

Ursprungligen skedde rådsbildningen spontant. Senare skapades ett system av denna spontana organisationsrörelse, som sedermera också förankrades i författningen. i Tyskland betydde rådssystemets förankring i författningen, att de fria råden förintades. Den borgerliga författningen med parlament och riksdagar bibehölls i Tyskland.

I Ryssland hade de revolutionära arbetarna icke bolsjevikerna allena — kraft nog att upplösa den konstituerande församlingen eller konstituanten; rådssystemet blev icke bara ett komplement till den borgerliga parlamentarismen, utan lades som en grundval för uppbyggandet av ett nytt samhälle. Den ryska socialistiska federativa råds-republikens författning är, som redan namnet säger, en uteslutande rådsförfattning. Rådsförfattningen fastställdes den 10 juli 1918 av en allrysk rådkongress.

Den ryska rådsförfattningen är så uppbyggd, att arbetarna i fabriker, verk eller verkstäder välja ett stadsråd. Moskwasovjet har 400 medlemmar, ordförande är *Kamenjeff*. På landet väljas guvernementssovjet. Dessa guvernementssovjet sammanträda halvårsvis till kongress. I Samaraguvernementet representeras 312 miljon väljare av 300 delegater på kongressen.

”Allryska sovjetkongressen består av medlemmar ur städernas sovjet, som få sända en representant för varje 25-tusental väljare, och av representanter för guvernementens kongress, som få sända en representant för varje 125-tusental innevånare”. Så heter det i tredje avdelningen av ryska republikens författning, artikel 25. Denna allryska sovjetkongress inkallas minst två gånger om året av ryska centrala exekutivkommittén. Exekutivkommittén väljes av kongressen och består av högst 200 medlemmar. Mellan kongresserna är denna kommitté den högsta myndigheten. Inom denna kommitté bildas folkkommissariernas råd, som kan jämföras med de kapitalistiska staternas regeringar. Det finnes 18 olika folkkommissariat.

Jag har redan berört de olika kommissariatens verksamhet och funktioner. Den som önskar en mera ingående kännedom om denna organisation, skall lätt kunna skaffa sig en sådan genom

att studera den massa bolsjevikiska propagandalitteratur, som finnes på alla språk i Europa.

Det synes mig vara viktigare att här påpeka, vad jag erfarit beträffande de nuvarande rådens funktioner, eftersom detta är saker, som icke meddelas i den bolsjevikiska litteratur, till vilken här hänvisats.

Det kan bland annat påpekas, att råden genom den så kallade *rådsförfattningen* fått sin frihet begränsad. Råden ha smälts samman med staten. Råden äro revolutionära institutioner, men staten är och förbliver (trots bolsjevikernas deklamationer om den proletäriska staten) en reaktionär institution. Det kan därför icke vara överraskande, att det ursprungliga råds-systemet också blivit reaktionärt i samma grad, som det sammansmälts med staten. Detta framgår också av valen. Bolsjevikerna må bedyra hur mycket de vilja, att arbetarna huvudsakligen rösta på dem och att revolutionens utveckling visat, att arbetarna mer och mer vända sig till bolsjevikerna, vilket valen också synes tala för, eftersom bolsjevikerna ha majoritet i alla sovjet. Detta ändrar emellertid icke faktum: bolsjevikerna äro i majoritet överallt, *därför att de själva göra majoriteten*.

Utan att ens för ett ögonblick avskräckas av bolsjevikernas gallskräk, som stämplar en var som gör ett sådant påstående som en kontrarevolutionär, måste jag anföra några exempel.

Vid en ammunitionsfabrik i Moskwa (jag har glömt namnet) valde arbetarna i början av år 1920 till sin representant i Moskvas sovjet anarkisten *Gordin*. Bolsjevikerna erkände icke Gordin som representant och påbjödo nya val för denna fabrik. Gordin blev vald på nytt. Då både väljarna och den valde själv höllo fast vid valets giltighet, blev Gordin arresterad som "demagog" och fick sitta i fängelse i två månader! Beteckningen "demagog" har man alltid tillhands. Arbetarna vid fabriken valde ingen annan representant och så fick man vara utan för den perioden. Det finnes många, många exempel på sådana ogiltighetsförklaringar från det härskande partiet. Men då detta är en vanlig företeelse, så uppröras människorna icke därav. När Gordin berättade mig sitt fall i närvaro av en hel del andra människor, så skrattade han, när jag fann saken upprörande.

I Samara finnes det en ammunitionsfabrik, som vid revolutionsutbrottet sysselsatte 23,000 arbetare. Dessa valde till Samara sovjet. När jag besökte fabriken den 31 maj 1920 arbetade det endast 1,600 arbetare i fabriken. Året förut hade bolsjevikerna sprängt arbetar- och bonderådets exekutivkommitté i *guvernementet* Samara, därför att de icke hade majoritet i kommittén. På grund av att de rika bönderna just då hotade med en kontrarevolutionär resning, ville de andra partierna icke företaga några motåtgärder — och bolsjevikerna kunde utan vidare upplösa exekutivkommittén. Vid samma tid arbetade heller icke mera än 1,000 arbetare i fabriken, emedan tjecko-slovakerna just då hade intagit *Kasan* och således befunno sig i närheten. Bolsjevikerna läto icke omvälja *stadens* sovjet, som valdes när 23,000 arbetare voro sysselsatta i fabriken, därför att de då hade majoritet; genom denna olaglighet höll man således hela guvernementet i schack.

Bortsett från dessa metoder — det finnes många flera liknande fall —, ha bolsjevikerna många andra medel för att försäkra sig om majoritet i sovjeten. Bolsjevikerna förfoga över staten. Papperet är förstatligat, tryckerierna, husen, kort sagt allt tillhör staten och disponeras sålunda av det härskande partiet. Tack vare detta är endast det härskande partiet i tillfälle att bedriva valagitation. Vad under då, att de erhålla de flesta rösterna och de flesta mandaten? Men trots detta förekommer det, att både mensjevikerna och vänster-socialrevolutionärerna erhålla en ganska betydande röstsiffra.

Av detta förstår man, att *råden* i den ryska rådsrepubliken i mycket ringa grad äro uttryck för arbetarnas och böndernas fria vilja. En resolution, som antogs av de rysk-ukrainska "nabat"-anarkisterna vid deras kongress i Charkow den 3-8 september 1920, kastar också ett egendomligt ljus över de ryska regeringsråden. Det heter däri b. a.:

”Att börja med mötte vi sovjetmakten med det största förtroende. Men sedan den genom revolutionen uppstånds sovjetmakten under loppet av tre år utvecklats till en mäktig statsmaskin, så har den strypt revolutionen. Den utvecklade sig till en proletariats diktatur över bourgeoisin, ersatte bourgeoisin med en diktatur av ett parti över hela proletariatet och det arbetande folket, i det denna diktatur förkvävde den breda massans vilja; därigenom förlorade revolutionen den skapande kraft, genom vilken lösningen av revolutionens olika uppgifter kunde göras möjlig.

Därför är sovjetmakten en lärdom och en varning för arbetarna i andra länder. Kongressen föreslår kamraterna, att bojkotta råden och förvaltningen, som ligger under regeringen, eller att propagera därför av alla krafter bland arbetarnas undre lager. Vi måste börja med *illegala* grupper och försöka samla alla revolutionära element till oss”.

Dessutom skriver man i en berättelse över situationen i Ryssland:

”Samtidigt med att världsimperialisterna krampaktigt klamra sig fast vid varje möjlighet, som kan förhjälpa dem att förkväva den revolutionära eldhärden i Ryssland, försiggår i Ryssland självt en sorglig söndervittring i revolutionen. I stället för en enhetlig arbetarmassa, som under oktoberdagarna 1917 i Ryssland kämpade för erövringen av brödet, ha vi nu en uppdelning av arbetarmassan i herrar och slavar, i regerande och regerade, i härskare och undersåtar. De så kallade kommunisternas parti besitter en oinskränkt makt, bildar en centralistisk sovjet-regering samt förfogar över centralkommittéerna, stads-, distrikts- och guvernements-kommittéerna.

Arbetarnas och böndernas rätt att välja sig fria råd har endast blivit en fiktion. Från kommunråden till allryska rådkongressen, från fackföreningarnas kongress till den så kallade fria, partilösa bondekongressen finnes det ingenting fritt, allt är underordnat partiet.

Man har upprättat ett gigantiskt system av spionage. Under en hänvisning till att man måste bekämpa kontrarevolutionen har det kommunistiska partiet och dettas ”partikom”, (partikommittéer, som bildats överallt) lagt en tung hand över det arbetande folket. Prässen är undertryckt, det gives intet fritt meningsutbyte, varken på gatan eller i hemmet, vare sig på mötet eller i arbetet. På gatan spionerar ”Tscheka” (utomordentliga kommissionen), i husen ”Domkom” (kommunistiska partiets huskommitté, om det bor en kommunist i huset), i arbetet och i fabriken ”Fabkom” (kommunistiska partiets fabrikskommitté) Långt, långt bort från de nedersta skikten av arbetarna har ”Sownarkom” (folkkommissariernas råd) bildat sig en stark regering, som stöder sig på en stark armé. Regeringen har omvandlat sig till en institution, vars intressen icke äro revolutionens”.

Denna framställning av situationen bjuder ett utmärkt material för bedömandet av rådets nuvarande karaktär.

Av allt detta måste vi draga den slutsatsen, att *råden* och *rådsregeringen* icke äro en och samma sak, utan två olika, av vilka den första är ett uttryck för det revolutionära folket, den andra en fast form för en klick, som kommit till makten. Som frihetsälskande revolutionär kan man acceptera den första; till den andra måste man ställa sig kritisk.

I betraktande av den omständigheten, att bolsjevikerna och kommunisterna alltid endast framhäva den ena sidan av sovjetmakten, kan det här för syndikalisterna vara på sin plats att framhäva den andra, på det att arbetarna i de skickelsedigra timmar som stunda, må kunna besluta sig för det, som de kunna ha nytta av. Om de revolutionära arbetarna säga *ja* till *råden* och *rådssystemet*, så skulle det vara fullkomligt malplacerat, att också bestämma sig för en *sovjetregering* för att förverkliga sin ekonomiska och politiska frihet. Här är, väl att märka, endast tal om de revolutionära arbetarna och anställda och icke om bourgeoisin.

Fabriksråd för fabrikenas ledning, bonde- och lantarbetarråd för ledningen av lantbruks-drifterna, kommunråd för ordnandet av kommunernas angelägenheter, federationer av

fackföreningarna och industriförbunden, men också federationer av kommunråden eller arbetarbörserna — det är revolutionens organisationer, vilka aldrig kunna utmynna i *en stat*. *Endast genom statens avskaffande kan friheten säkerställas*, trots bolsjevikernas försäkringar om *nödvändigheten* av en stats- och proletärdiktatur.

Den röda armén

Rysslands kommunistiska parti hade i den röda armén ett mäktigt vapen till upprätthållandet av sin makt. Och så är förhållandet än i dag. Att det var en stor prestation att skapa en sådan armé ur spillrorna av tsararmén och efter all förstörelse genom världskriget, skall icke förnekas. Om denna armé skulle kunna hålla stånd mot en preussisk eller en fransk militärarmé, måste däremot bliva en öppen fråga.

Vi vilja här peka på den röda arméns karaktär. Den röda armén är en armé som varje annan. Den kan endast bestå och göra sig gällande genom bibehållandet av en strikt krigs- och militärmoral: disciplin, lydnad, subordination. Men att dessa egenskaper skulle vara tjänliga för människornas utveckling till socialister och kommunister, kan väl ingen — om man vill vara ärlig — på allvar påstå. För upprätthållandet av en armé och för dennas aktionsduglighet äro dessa slavegenskaper av oskattbart värde; de äro integrerande beståndsdelar i en armé. Man kan utan många omskrivningar säga, att militarismen är en dödsfiende till den enskildes frihet och därför också den största fienden till den socialistiska utvecklingen.

Det är icke endast riktigt, att det skall finnas krig så länge det finnes en armé; så länge det finnes en armé, står den i vägen för den socialistiska utvecklingen.

Från dessa idealistiska betraktelser måste en sann socialist och frihetskämpe vara anti-militarist; av historiska bevekelsegrunder kan man däremot inta en annan ställning och betrakta den röda armén såsom nödvändig. Då Trotzky från historisk ståndpunkt som marxist försöker att leverera "argument" som bevis för den röda arméns nödvändighet, kan ju detta icke ha något synnerligt värde. En person, som har en annan uppfattning skulle säkerligen, om han i övrigt vore lämpad därför, kunna prestera lika många bevis för sin ståndpunkt. Men detta vore endast en teoretisk, spekulativ diskussion, och Trotzky's "Antikautsky"-bok låter en ju heller icke missförstå denna teoretiska, spekulativa ståndpunkt.

Trots dessa diskussioner måste jag påpeka, att *icke alla ryska revolutionärer stå på Trotskys ståndpunkt*. I frågan om revolutionens försvar stå bolsjevikerna på den ståndpunkten, att revolutionen skulle ha slagits ned om icke den röda armén funnits och att den röda armén var en av de första revolutionära faktorerna. Funnes icke röda armén, så skulle i dag en reaktionär general eller en ny tsar härska över Ryssland, — det är kort sagt bolsjevikernas ståndpunkt.

Maximalisterna, syndikalisterna till en del, anarkisterna, och en del av vänster-socialrevolutionärerna intaga en motsatt ståndpunkt. De ställa sin uppfattning mot bolsjevikernas och påstå, att det icke varit den röda armén, som räddat revolutionen och slagit ned kontrarevolutionen; även utan den röda armén skulle de revolutionära arbetarna och bönderna ha försvarat revolutionen. 157

De anföra bl. a. följande: När general Korniloff marscherade mot Petrograd, blev han icke slagen på flykten av den röda armén; vid den tiden fanns det ännu ingen röd armé. Det var en annan del av den tsararmé, som Korniloff kommenderade, som kämpade mot honom och visade sig starkare. För arbetarna och bönderna, som i den gamla tsararmén kämpade mot Korniloff, var denne en kontrarevolutionär, som ville tvinga dem att fortsätta kriget. Det gällde därför att bekämpa Korniloff för att få freden. Men detta talar icke för den röda armén, som då icke fanns till, det talar för styrkan i folkets frihetslängtan.

Anarkisterna och med dem besläktade riktningar påpeka, att det icke var den röda armén, som drev ut tyskarna och österrikarna ur Ukraina, utan bönderna själva. Sammanslutna i små

grupper och genom guerillakrig förjagade de tyskarna eller oroade dem ständigt, så att de slutligen måste dra sig tillbaka ur landet.

Inte heller Denikin blev i första linje slagen genom röda armén, utan av bönderna själva, som icke tålde hans herravälde och huvudsakligen samlade sig under sin *ataman Batko Machno*. Om bönderna hade varit för Denikin och icke emot honom, så skulle det aldrig ha lyckats för den röda armén att besegra honom.

Man måste också observera, att icke bönderna själva grundlagt den röda armén. Bönderna gå endast motvilligt in i den röda armén, då tvångsvärnplikten fortfarande står kvar, alldeles som till den gamla tsararmén. Bönderna organisera hellre sina egna arméer för att kämpa mot reaktionen.

Och så som det gick med Denikin, så gick det också med Kaledin, Petljura och andra.

Beträffande Ukraina medgiva bolsjevikerna allt detta, emedan fakta icke låta sig förneka. Men de hänvisa i stället till, att Koltsjak och tjeckoslovakerna blevo slagna av den röda armén. Kommendanten för den senare röda armén mot tjeckoslovakerna, en anarkist vid namn *Gebenjeff*, även kallad *Alexa*, berättade mig ett och annat härom.

När tjecko-slovakerna i maj månad 1918 började rycka fram genom Sibirien, beväpnade sig arbetarna, socialrevolutionärerna, anarkisterna och bolsjevikerna, och gingo enigt till kamp mot tjeckoslovakerna. De valde Gebenjeff till sin kommendant, och dessa voro de rödas stormtrupp mot de vita. Detta kallar nu bolsjevikerna den röda armén. Man måste betona, att denna trupp icke hade de egenskaper, som känneteckna röda armén, nämligen *tvångsmobilisering*, enhetligt, centraliserat kommando under Trotzky, subordination och blind lydnad. Allt detta saknades hos de beväpnade arbetarna och bönderna.

De hade frivilligt kommit tillsammans för att kämpa mot reaktionen; och man måste konstatera att det är en stor skillnad mellan dessa och den röda armén. Senare har jag hört bolsjevikerna beteckna dessa revolutionens soldater som medlemmar av den röda armén. Men om man gör detta, då kan man ju beteckna allt för den röda armén bara det har med vapen och uppresningar att skaffa. Men det skulle dock betyda en stor begreppsoreda.

Inte heller beträffande Koltsjak har den röda armén förtjänsten av hans förintande. Och här måste jag giva rätt åt de revolutionära grupper, som uppträda mot den röda armén, emedan saker som berättats mig av höga sovjetjämstemän tala för deras uppfattning. En broder till den numera döde presidenten i sovjetrepubliken, *Swerdlow*, som inom försvarsväsendet är Trotskys närmaste man, berättade mig under en resa på Wolga, som vi gemensamt företogo, att arbetarna och bönderna överallt gjorde uppror mot Koltsjak och i många fall besegrade hans armé långt innan den röda ryckte fram. Den 26 december 1919 drog den röda armén in i Tomsk. Men redan långt dessförinnan hade bönderna rest sig mot Koltsjaks välde; många av Koltsjaks egna soldater anslöto sig till de upproriska och staden befann sig i de upproriskas våld innan den röda armén ryckte in. Redan så tidigt som sommaren 1918 sammanslöto sig bönderna i grupper, som kämpade mot Koltsjak och mot tjecko-slovakerna. Det var i provinserna Atscheisk, Jenesseisk och i Alteiguvernementet.

Orsaken till de stora arbetar- och bondeupproren mot Koltsjak var Koltsjaks reaktionära uppträdande.

Swerdlow, som hade den röda arméns tekniska hjälpmedel — järnvägar o. dyl. — om hand berättade, att fruktansvärda epidemier härjade bland Koltsjaks trupper. Mer än 80 proc. av trupperna voro insjuknade i tyfus. Epidemien spred sig också bland befolkningen. Vid *Nowo Nikolajewsk* fann man 10,000 lik. Mellan Omsk och *Nikolajewsk* fann man 15,000 korsprydd gravar. Och alla dessa voro tyfusofer.

Mitt i denna skräckens tid levde Koltsjak obekymrad om det som försiggick. Han hade ett

särskilt tåg med musik och kvinnor och levde ett högt liv. Hans generaler sköto ned de revolutionära arbetarna i fabrikerna, varhållst de kunde få tag på dem. I Tomsk blevo alla fabrikskommittéer häktade. Personer, som man antog vara bolsjeviker eller revolutionärer av annan färg, blevo underkastade spansk tortyr och slutligen skjutna. År 1919 sände Koltsjak ett helt järnvägståg med lik från Asien till Europa.

Inför denna ohyggliga reaktion är det självklart, att bönderna reste sig mot Koltsjak och bekämpade honom. Och det var i första hand de revolterande arbetarna och bönderna, som förintade Koltsjak och hans skräckregemente. Den röda armén hade endast, enligt Swerdlows berättelse, att avlösa arbetarna och bönderna, som tillsammans med revolterande element ur Koltsjaks egen armé, redan hade besegrat Koltsjaks officerare.

Även här var det således de *federalistiskt sammanhållna* arbetar- och bondegrupperna, som satte in den största kraften på att bekämpa reaktionen och icke den centralistiskt sammanhållna och tvångsmobiliserade röda armén.

På samma sätt var det, när *Judenitschs* arméer hotade Petrograd. I farans timmar förenade sig Petrograds arbetare och vände sig gemensamt mot de hotande inkräktarna. Till Petrograds kommandant valdes *Bill Charkoro*, en rysk-amerikan, I. W. W.-man och anarkist. När faran var som mest överhängande och *Judenitsch* redan trängt in på gatorna till stadens förstäder, slogs han på flykten av de förenade arbetarna.

Frambärande alla dessa exempel vända sig de revolutionära socialistiska grupperna, som äro motståndare till centralismen och se tecken på reaktion i ett centraliserat system, mot den röda arméns idé. De förklara, att den röda armén icke är en revolutionär, utan en kontrarevolutionär faktor; genom centralismens system uppfostras människorna till lydnad och ofrihet, under det att friheten förkväves.

Men dessa grupper äro icke motståndare till folkets väpnade resning. De påpeka, att de själva städse stått och fortfarande stå i främsta ledet bland revolutionära kämpar; men de understryka även, att då bolsjevikerna försöka jämställa det revolutionära folkets väpnade resning med den röda arméns tvångsmobilisering, så göra de sig skyldiga till en medveten förfalskning av fakta.

Det nederlag, som den röda armén led i Polen, förde till allvarliga konflikter inom bolsjevikpartiet beträffande den röda armén. Jag inträffade just i Moskwa, när kriget med Polen började och den första stora härmassan paraderade på Theatralnaja Platze. Följande dag förklarade Radek för mig, vilken stor betydelse general Brussilows upptagande i den röda armén hade.

”När Lloyd George läser detta”, sade Radek, ”så skall han och med honom alla engelska regeringspolitiker säga: bolsjevikerna äro icke så dåliga människor, om en man som Brussilow kan samarbeta med dem”.

Jag hyste redan från början betänkligheter mot att reaktionära generaler upptogos i armén och sade också vad jag tänkte till Radek. Men för honom tycktes det hela vara ett medel för att göra effekt utåt. Man tog upp alla möjliga gamla officerare i armén. Men därmed fick man också in den gamla reaktionära, tsaristiska andan och den svartaste reaktion i en armé, som skulle kämpa för de undertrycktas frihet. Följderna av denna politik visade sig snart. Den proletäriska enheten och ledningen gled undan för undan över i händerna på borgerliga och feodala officerselement.

Före detta godsägare och borgare bekläda ansvarsfulla poster inom den röda armén och försumma naturligtvis intet tillfälle för att göra sitt inflytande gällande. På detta sätt blev också armén mer och mer ett instrument i händerna på dessa element. Soldaterna ha redan för länge sedan upphört att känna sig ansvariga för arméns segrar eller nederlag, de äro blinda, viljelösa verktyg i händerna på kommenderande generaler; den kamp de kämpa, identifiera de icke längre med sin egen kamp. Den röda arméns kommunister äro numera de enda frivilliga,

som kämpa med entusiasm.

Den olägenheten, att bolsjevikerna sågo sig nödgade, att i den röda armén upptaga så många gamla officerare, försöka de nu avhjälpa genom att inrätta officersskolor, där kommunistiska arbetare (under vissa villkor även icke-kommunistiska) bliva utbildade till officerare. Bland dessa ynglingar har jag sett den sanna hänförelsen; hänförelsen för det röda kriget och för den röda arméns seger, en hänförelse som kan jämföras med entusiasmen i våra tidigare tyska kadettskolor.

Bland de gamla officerarna i den röda armén finnes det naturligtvis en del, som blivit omvända till ärliga, hänfödda revolutionärer. Till dessa hörde general *Nikolajew*, som *Judenitsch* lät hänga i Jamburg, emedan han ägnat sin betydande ledartalang åt den röda armén. Men i det stora hela utgöra sådana fall undantag, som bekräfta regeln.

Bolsjevikerna inse nu själv den röda arméns ohållbara ställning och bragte den på tal på sin partikonferens i Moskwa i oktober 1920. *Sinowjew* sade då:

”Kamrat *Trotsky* berättade oss, när han återvände från fronten, att han där hade sett hundradetal kamrater, som försakade allt, som icke åto sig mätta, utan levde av den knappa ransonen och, som *Trotsky* sade, endast voro skinn och ben, men ändå arbetade oerhört tungt för att rädda vårt partis ära. Det råder emellertid inga tvivel om, att vi icke ha även andra element bland militärerna i arm. Ja, det är ganska möjligt att dessa element äro talrika. Men bortsett från hur talrika de äro —: de finnas där. Dessa människor uppfatta sina rättigheter och sina plikter på ett annat sätt. De äro element, som beröva partiet den kredit, som det förvärvat sig genom stora uppoffringar och genom ett tungt arbete av tiotusenden bland våra partimedlemmar. Vissa kommunister, som kallats till fronten arbeta och leva så, att de med rätta framkalla klagomål häröver”.

Jag kunde anföra många andra exempel, som berättats mig av kommunister och andra, som varit vid den polska fronten, men jag låter hellre *Sinowjew* tala, emedan han icke kan misstänkas för att måla situationen i mörkare färger än den förtjänar. I vart fall ha dessa missförhållanden en del av ansvaret för nederlaget vid den polska fronten. Jag bestrider icke kommunisternas ärliga avsikter. Jag vill bara peka på, att den röda armén icke, som *Trotsky* säger, är en socialistisk institution; den röda armén är en armé som varje annan och kan icke vara någonting annat, efter som den icke kan förneka sin militaristiska karaktär.

Detta säger också befolkningen om den röda armén. Vid bekämpandet av den yttre kapitalistiska reaktionen må den röda armén ha revolutionära verkningar; inom landet kan den icke ha sådana verkningar och har det heller icke, som exemplen visa.

I *Poltawa-guvernemet* meddelade man, att den röda armén hälsades med glädje, sedan den hade fördrivit polackerna ur *Poltawa* och *Kiew*. Men glädjen blev icke så långvarig. Bönderna voro svårt förtryckta av polackerna; de revolterade mot polackernas herravälde, och när den röda armén kom, så hälsades den som en befriare. Men då kriget alltså fortsattes blev sovjetregeringen tvungen att utskriva spannmål av bönderna, för att kunna försörja armén. Den fullständigt utblottade regeringen var naturligtvis tillfreds med att ha *Ukraina* och *Poltawaguvernemet* — som är ett av de fruktbäraste områdena i Europa i. sina händer och krävde att bönderna skulle utlämna av sina förråd. Med anledning därav äro bönderna nu emot sovjetregeringen, alldeles som de tidigare voro emot polackerna.

Detta är naturligtvis en av krigets följdföreteelser. Även de små, självständigt opererande stridsstyrkorna måste ju utskriva spannmål av bönderna, när de slå ned i en främmande trakt. Då dessa friskaror icke äro organiserade som idealistiska militarister, som vilja utrota världsimperialismen, så nöja de sig oftast med att fördriva inkräktarna från sina egna provinser; på grund därav äro de sällan främmande i de områden, där de operera och behöva därför icke så ofta med våld utskriva sådant, som de behöva för sitt uppehälle. En stor del av

provinsens bönder äro ju själva med i dessa stridsstyrkor och bönderna lämna därför frivilligt, vad de kunna undvara. Så förhåller det sig t. ex. med Machno.

Utom den röda armén ha de ryska arbetarna andra försvarsorganisationer. I Moskwa och Petrograd äro arbetarna på grund av sitt medlemskap i fackföreningarna — medlemskapet är obligatoriskt — också obligatoriskt förpliktade att deltaga i militärövningar. De framställa på detta sätt en slags milis, organiserad efter distrikt och fabriker. I denna organisation finnas alla slags hantverkare, även kvinnor och flickor, som arbeta i fabrikerna. Denna organisation har visat sig synnerligen kraftig och det var denna, som drev Judenitsch från Petrograd. Men det är ingen organisation, som är organiserad efter mönster av den gamla tsararmén.

Det torde också vara klart, att om man vill avskaffa staten, så måste man även avskaffa en organisation, som ständigt varit ett starkt, ja, det starkaste stödet för staten, nämligen en centralistiskt organiserad armé. Redan under den så kallade övergångsperioden bör denna kunna ersättas med distrikts- och industrivis upprättade arbetarförsvarsorganisationer. Av de båda försvarsorganisationerna, som kommunisterna upprättat, den röda armén och den fackligt organiserade försvarsorganisationen fördraga vi den senare, emedan den icke ger plats för statsprincipen. Den innebär dessutom ett steg mot militarismens avskaffande.

Arbetarna i fabrikerna äro inga yrkessoldater och organisationen är ingen stående här, som måste ha "arbete" för att kunna bestå. Men inte desto mindre måste även *denna milis försvinna*, för att socialismen och kommunismen skall kunna förverkligas.

För att trygga den enskildes och samhällets frihet är det nödvändigt att avskaffa varje militär institution.

Uppfostran

Det revolutionära folket har hittills icke kunnat göra så mycket för uppfostran. De ekonomiska och politiska frågorna ha krävt så mycken uppmärksamhet, att man icke haft så synnerligen mycken tid över för att sysselsätta sig med frågan om uppfostran.

Uppfostran är också en sak, som icke kan bliva så särskilt befördrad genom att en gammal stat störtas och en ny upprättas. Uppfostran kan icke åvägbringas genom revolutionens stormklocka, den kräver ett hängivet och uppoffrande arbete. Men icke dessmindre ha enskilda såväl som bolsjevikregeringen gjort allt, som stått i deras förmåga, för att upprätta det förfallna skolväsendet på en ny grundval.

I spetsen för folkupplysningskommissariatet står *Lunatscharskg*, en själfull och tolerant människa. Enligt upplysningar vid en intervju med hans närmaste man och i ett samtal med honom själf, var hela skolväsendet fullkomligt förstört under kriget, Under Kerenski-perioden uppkastades väl en del projekt med avseende på skolväsendet, men de stannade på papperet.

När bolsjevikerna kommo till makten funno de, att hela det gamla systemet var obrukbart. Mendet stötte också på många svårigheter att börja med något nytt. Många gamla lärare saboterade.

Odessa gingo 70 professorer med Denikin, i Ural gingo 67 med Koltsjak, emedan de voro politiska motståndare till bolsjevikerna.

Koltsjakarmén gjorde allt för att hämma folkupplysningen; den brände ned skolhusen, förstörde läroböckerna och fördrev lärarna.

Småbarnsskolorna voro under tsarperioden i privata händer. När bolsjevikerna kommo till makten förstatligade de dessa.

En mor understödes av staten tre månader före sin nedkomst. Barnet kan lämnas till en barnkrubba, intill tre års ålder. Från tredje till sjunde året stå barnen under uppfostrings-

kommissariatets uppsikt och erhåller underhåll genom skolan.

Man har för närvarande omkring 3,620 uppfostringshem för barn från 3-6 eller 7 år enligt Fröbels mönster. I dessa uppfostringshem upptagas först och främst barn, som blivit föräldralösa genom kriget. Finnes det sedan plats upptagas även proletärbarn och i sista hand bourgeoisibarn. I Moskwa finnas omkring 180 sådana barnhem. I hela Ryssland äro omkring 204,917 barn upptagna i dessa institutioner.

I de 43 guvernement, det här gäller, finnas 7 miljoner skolpliktiga barn, men alla dessa ha icke kunnat beredas tillgång till skolor. Det finnes 11,234 lärare. Bland dessa naturligtvis alla möjliga slags lärare. I nyupprättade seminarier utbildar man nu lärare. Unga människor från 17 år och uppåt genomgå kurser från 6 veckor upp till 3 år.

För särskilt svårhanterliga barn har man upprättat särskilda hem. Barnens anlag undersökas och man försöker utröna, om barnet är fött med förbrytaranlag. Om det visar sig, att ett barn har dåliga anlag, så sändes det till en anstalt för psykisk undersökning. Det finnes ännu barn i fängelserna, ehuru man försöker att avlägsna dem därifrån. Som barn räknas de unga tills de fyllt 17 år.

Under tsartiden hade en lärare i genomsnitt 40 lärjungar att undervisa; man försöker nu att reducera lärjungarnas antal till 25 på varje lärare, men man har ännu icke lyckats nå en lägre siffra än 32. Skoltiden var förr 2-4 år; nu vill man höja den till 4-9 år.

Från 8-13 år skola barnen gå i en mellanskola, i vilken de åtnjuta elementarundervisning. Om de nya lärametoderna berättades: I tsarskolorna lärde man ingen förbindelse mellan geografi och matematik å ena sidan och historia å andra sidan. Nu vill man giva barnen en sådan undervisning, att de få en överblick över samhällets ekonomiska struktur i Marx' mening. Man strävar efter att införa en åskådningsundervisning i stor stil. Genom användande av lämpliga tekniska apparater skola barnen bibringas insikter i matematik, kemi och fysik.

I sovjet-Rysslands 43 guvernement finnas omkring 3,600 elementarskolor med 470,000 lärjungar. Då det finnes 6,801,000 skolpliktiga barn kunna icke alla besöka skolorna. Detta har flera orsaker. 1) Finnes icke tillräckligt med skolor. 2) Finnes icke tillräckligt med undervisningsutensilier. 3) Undvika många föräldrar med avsikt att sända sina barn till skolorna, emedan många skolor äro demoraliserade. Många barn spekulera (jobba) och komma då i uppfostringsanstalter.

För barn, som utbilda sig i tekniskt hänseende, är undervisningen från 12-17 år mera yrkesmässig. Den som är mera begåvad och önskar utbilda sig kan gå in vid universiteten. All undervisning är kostnadsfri. Studenterna erhålla utom sin livsmedelsranson och fritt logi även en liten understödssumma i pengar från staten.

Utom dessa skolor finnes det även fortsättningsskolor i yrkena, som organiseras av dels kommissariatet för folkupplysning och dels av fackföreningarna. Det finnes också konsthantverksskolor och en proletkult, där unga arbetare åstadkommit utmärkta saker.

Många privatvillor och palats inrättas till barnhem. På landet har jag sett många herresäten, som inrättats till barnhem. Barnen i dessa hem äro överförtjusta och nöjda. Det är dock en brist, som överallt gör sig märk- och kännbar, bristen på material. Man har inga böcker, inga pennor, intet skrivpapper. Kriget och blockaden bära skulden härför.

Varhålst man kommer, så hör man klagovisan över blockaden. Bolsjeviker och mensjeviker, revolutionärer och reaktionärer, alla klaga de över blockaden och önska se den hävd. Det må vara, att det bland de kontrarevolutionära ryssarna utanför Rysslands gränser kan finnas sådana, som önska blockadens fortsättande för att bekämpa bolsjevikerna; i Ryssland självt äro alla människor mot blockaden och bida med den största otålighet den dag, då blockaden skall upphävas.

Människans uppfostran till en fri personlighet är en av de viktigaste uppgifter för det nya samhället. Det nya släktet måste utrustas med insikter i vetenskap och teknik, på det att det nya samhället måtte kunna göras fritt. Men det måste också läras den socialistiska världsåskådningens positiva grundsatser: att det mänskliga och socialistiska idealet måste bli ett stycke praktiskt liv och att var och en måste personligt förverkliga detta. Uppfostran *är icke bara* ett problem för de *unga*, utan även för de *gamla*.

Enligt bolsjevikernas teori skall diktaturen vara den period, under vilken de arbetande människorna skola föras till socialismen och kommunismen. Detta skall ske därigenom, att de ekonomiska och politiska betingelser, under vilka människorna leva och vilka otvivelaktigt utöva ett starkt inflytande på människornas tänkande och handlande — marxisterna påstå ett absolut inflytande — skola antaga andra former, varigenom människorna skola bringas att tänka och handla på ett annat, bättre sätt.

Den väsentligaste skillnaden mellan ett kapitalistiskt och ett socialistiskt samhällssystem ligger däri, att rikedom och fattigdom, herravälde och träldom upphävts i det senare. I verkligheten betyder rikedomens och fattigdomens avskaffande, att den ena människan icke kan leva gott och bra, medan en annan lever dåligt.

Men vi måste säga, att den största olikhet med avseende på levnadsförhållandena alltså förefinnes i Ryssland. Och att behärskandet av människorna ingalunda upphävts. Efter allt att döma kan man icke påstå, att den nuvarande ordningen i Ryssland och de förhållanden, som utvecklats under fyra år, haft något särskilt gynnsamt inflytande på människornas uppfostran till socialister och kommunister. Det har visat sig, att en revolutionär regering eller en proletärisk-kommunistisk eller kommunismen eftersträvande stat icke är den nya ekonomiska och politiska form, som kan skapa frihet och rättvisa, om människorna icke själva göra det i sina kommuner och arbetsplatser. Statens ingripande, det må vara aldrig så väl menat, fattas alltid som ett diktat, vilket påtvingas utifrån och icke för människorna närmare idealet. Den enskildes tekniska och kulturella uppfostran behöver icke anstå till senare, tills den kapitalistiska staten störtats — den är möjlig nu och i dag, på samma sätt, som den socialistiska propagandan alltid varit möjlig.

Det är min varmaste önskan, att envar som läser denna bok måtte draga denna lärdom av den. Vilja vi befria världen från kapitalismen, klassherraväldet och staten, så måste vi betänka, att denna befrielseakt till större delen måste begynna hos oss själva och i den mening, som Rückert ger uttryck för i dessa ord:

Zum Guten Wahren, will vom Mangelhaften, Bösen Die Welt erlöst sein ; und du solist sie mit erlösen! Vom Bösen mache dich, vom Mangelhaften frei, Zur Güt und Schöne, so der Welten trägst du bei.

UKRAINA

Revolutionen

I slutet av 1919 satte sig bolsjevikerna för tredje gången fast i Ukraina. Ukraina blev åter utropat till rådsrepublik, men — då ukrainarna höllo starkt på sin självständighet — förklarades landet som en självständig republik i förbund med rådsrepubliken i Central-Ryssland.

Ursprungligen ville den centralryska rådsrepubliken inordna Ukraina under sitt område. På grund av ukrainarnas starka anspråk på självständighet visade sig detta omöjligt.

Motsättningen mellan nord- och syd-Ryssland är av gammalt datum. Ukraina omfattar hela syd-Ryssland. Ukraina har sin egen kultur, sin egen historia, sitt eget språk, sin egen nationella utveckling. De ryska tsarerna ha ständigt strävat efter att hålla Ukraina under sitt förmynderskap, emedan Ukraina är så rikt på naturtillgångar och är Europas fruktbaraste land. Och de ha också lyckats i dessa strävanden. Men den ukrainska befolkningen har ständigt varit upprorisk mot stor-Ryssland. Förtrycket från stor-Ryssland har hos de ukrainska bönderna fött hat och misstroende mot stor-ryssarna.

Det var ganska naturligt, att icke denna gamla antagonism försvann vid revolutionsutbrottet; befolkningen var avogt stämd mot den centralryska råds- eller sovjetrepubliken och fordrade självständighet: en fri, från det övriga Ryssland oberoende republik. Denna fordran måste bolsjevikerna uppfylla, om de icke önska leva i ett ständigt krig med ukrainarna.

Men den ukrainska rådsrepubliken är ändå icke en produkt av ukrainarnas egna strävanden; för bönderna är den ännu alltjämt en främmande företeelse och detta är en av de många anledningar till att Ukraina är och länge ännu kommer att bli den centralryska rådsrepublikens sorgebarn.

Presidenten för den ukrainska rådsrepubliken är icke ukrainare och har heller icke valts av ukrainarna själva. Han är rumänier och har placerats på sin nuvarande post av Lenin. Hans namn är *Rakowsky*.

Den genom kriget och revolutionen skapade situationen i Ukraina är så invecklad — och kommer även att förbli det under de närmaste åren —, att det är nödvändigt att känna huvuddragen i landets historia sedan krigsutbrottet, för att man skall kunna förstå den revolutionära situationen.

Den ryska tsarismens krig var icke en sak, som intresserade de ukrainska bönderna. De voro emot kriget icke endast därför att de måste sända sina söner till detsamma, utan även därför att de måste skaffa livsmedel för hären. Böndernas missnöje växte med krigets långvarighet och när revolutionen utbröt i central-Ryssland, så dröjde det heller icke länge förrän Ukraina stod i lågor. Men då ukrainarna voro emot Kerenski-regimen, så vunno bolsjevikerna snart nog övertaget och i slutet av 1917 voro dessa herrar i landet. Men det var ävenen annan orsak varför ukrainarna lyssnade till bolsjevikerna. Det var freden i Brest-Litovsk. Bönderna ville ha fred till varje pris. Det parti som slöt fred, föredrogs framför alla andra.

Men genom detta fredsslut erhöles tyskarna och österrikarna fritt spelrum i Ukraina. Och de begynte sin imperialistiska politik. Tyskland — som genom ententeblockaden råkat in i en fruktansvärd livsmedelskris — såg i Ukraina en räddare i nödens stund. Ukraina var landet, som flöt i mjölk och honung. I Ukraina hade man de största sockerfabrikerna och de största åkerfälten i Europa. Dessa förråd måste den tyska militarismen förvärva för sina härar, som kämpade på slagfälten i västra Europa.

General *Eichhorn* sändes till Ukraina och hans trupper besatte landet i början av 1918. Men

för att vilseleda folket beträffande den nya regimens karaktär satte man *Skoropadski* som hetman. Den tyska militarismen började emellertid träda i funktion. Man ville rädda landet undan ”bolsjevismens förfall”. Och genom de tyska och österrikiska truppernas inmarsch fördrevos bolsjevikerna ur landet.

Eichhorn erhöll från högsta härledningen befallning att leverera socker, spannmål etc. till Tyskland. Att börja med lämnade bönderna ifrån sig rätt mycket mot betalning, men då de senare funno, att de icke kunde köpa någonting för pengarna på grund av bristen på industriprodukter och då tyskarna voro allt för upptagna av sin krigsindustri för att kunna ge dem något i utbyte, så vägrade bönderna till slut att lämna från sig sina produkter. Då vidtog rekvisitionspolitiken. Men bönderna vägrade ändå. Tyskarna hotade med våld och använde också våld för att utfå vad de begärde.

I denna utvecklingsfas började bondeupproren mot de främmande ockupationshärarna. Ehuru det hela officiellt försiggick i Skoropadskis namn var det dock klart, att tyskarna och österrikarna voro de egentliga styresmännen. Skoropadskis makt vilade på tyskarnas bajonetter och maskingevär. Det var icke ukrainska utan till övervägande delen tyska och österrikiska soldater, som förtryckte bönderna. Det var dessa soldater, som exekverade dödsdomarna över bönder, som förgått sig mot belägringstillståndets förordningar.

Ståndrätten gällde i hela Ukraina och arkebuseringar och hängningar hörde till ordningen för dagen. Den resande, som nu besöker Ukraina har tillfälle att se fotografier av hundrade galgar, i vilka det hänger bönder och framför vilka stå österrikiska officerare och ukrainska eller ryska präster.

Den central-europeiska soldateskens framfart kulminerade under sommaren 1918. Men samtidigt kulminerade också böndernas förbittring och förtvivlan. Under Skoropadski-Eichhorn-regimen dödades icke mindre än 80,000 arbetare och bönder.

Men nu började bönderna överallt resa sig mot sina plågoandar. Det vänster-socialrevolutionära partiet förblev sina terroristiska traditioner troget och en av partiets medlemmar dödade general Eichhorn. Eichhorn var en gammal godmodig herre, som man kunde ha medlidande med som person. Som högsta representanten för ett förtryckt skräckregemente erhöll han dock sina gärningars lön. På samma sätt som det hade varit en moralisk handling att vid världskrigets utbrott oskadliggöra några hundra furstar och diplomater, om det därigenom hade varit möjligt att förhindra de miljoner mordet under kriget, på samma sätt var det här moraliskt att skicka Eichhorn till de eviga jaktmarkerna.

General Eichhorns död var i själva verket en signal för bönderna. De bildade, genom kriget förrådde vesteuropeiska soldaterna hade lärt dem mordet i stor stil och de av naturen råa bönderna, vilka saknade den europeiska kulturens fernissa, fortsatte det råa hantverket i ännu råare former. De började beväpna sig, överallt organiserades små grupper och trupper, som — beväpnade med högafflar och slagor — gjorde uppror mot soldaterna och dödade dem var de än funno dem.

* * *

Man kan lätt förstå, att moralen härigenom lidit fruktansvärt. Ett människoliv hade över huvudtaget intet värde mera. Man förhandlade icke längre med sina fiender, man slog helt enkelt ihjäl dem.

Till slut lyckades även bönderna skaffa sig moderna skjutvapen, ehuru det icke blev i så stora mängder. En revolutionär anarkist, som levat med under hela denna tid, berättar om den fruktansvärda situationen och böndernas förtvivlade mod på följande sätt:

”Bolsjevikerna här i Moskva klaga över de ukrainska böndernas okommunistiska anda. De sluta sig till förefintligheten av denna okommunistiska anda på grund av det faktum, att

bönderna revolterat mot sovjetrepubliken. Man säger att bönderna äro kulaker (kulaker kallar man i Ryssland de rika bönderna, som äro emot privatägarättens avskaffande), som äro emot införandet av kommunismen. Man säger, att bönderna rota sig samman i band, som överfalla och döda kommunisterna.

De människor, som tala på detta sätt, ha icke den avlägsnaste aning om händelserna i Ukraina, på vilka den nuvarande situationen måste föras tillbaka. När bönderna kämpade mot Skoropadski, tyskarna, österrikarna, Kaledin etc., under socialrevolutionärernas, anarkisterna, maximalisternas och bolsjevikernas ledning, voro de ytterst dåligt försedda med vapen. Jag var t. ex. med i ett uppror, då 500 bönder hade 200 gevär. För varje gevär hade de endast två patroner. Motståndarna voro över 1,000 man. De 500 bönderna stodo i en samlad trupp, de 200 med gevären i första leden. Den till antalet överlägsna fienden var beväpnad med moderna vapen. Fienden hade maskingevär, vilket vi saknade. Alla visste att de första skulle falla först och att de andra då skulle inta deras platser. Men ingen lämnade sin plats. Tvärtom, de väntade på att de första skulle falla, på det att de skulle komma i besittning av deras gevär.”

Ett sådant blint mod kan endast uppstå ur den yttersta förtvivlan och ur det dödliga hat, som genom den hänsynslösa reaktionens drakoniska åtgärder väckts till liv i böndernas hjärtan.

”Den som upplevat detta, som bevittnat nedslaktandet av bönderna och sett deras desperata kamp, den förstår böndernas själsförfattning och den finner det förståeligt att bönderna nu också bekämpa bolsjevikerna och förkasta de bolsjevikiska teorierna, som äro främmande för bönderna. Men den som sett allt detta kan heller aldrig erkänna de centralryska bolsjevikernas taktik gentemot de ukrainska bönderna, vilken vittnar om en absolut okunnighet om böndernas liv, en okunnighet som stämplar alla böndernas strävanden såsom kontrarevolutionära resningar av kulaker, som önska försvara sin privategendom.”

Så slöt vår interlokutör, en ryss som före kriget vistats i Amerika under fem år. Berättarens namn är *Baron* och han är för närvarande en av de verksamaste medlemmarna i den Ukrainska anarkistiska federationen, som kallar sig ”Nabat”.

Denna berättelse gör det lättare för oss att förstå de ukrainska böndernas psykologi. Människor som levat en tid i denna atmosfär, känna sig som försatta i en annan värld, då de i en humanistisk tidning läsa spaltlånga artiklar om våldets teori och där våldet behandlas som problem. För folken i öst-Europa och i synnerhet i Ukraina är våldet intet problem, det är ett faktum, en naturlig sak, en livsprincip.

Det måste medgivas, att denna utveckling kommit först genom kriget och revolutionen, men våldet skulle aldrig ha fått en sådan eminent utbredning, om det tidigare varit något främmande i människornas liv. Icke bara i världs- eller medborgarkriget, icke endast i klasskampen, icke blott i den sociala revolutionens period, utan även i det alldagliga livet avgöras tvistigheter eller meningsskiljaktligheter genom nävrätten. Man kan då icke förvåna sig över att — som i Ukraina — våldet blivit allenahärskande princip, det avgörande momentet, som trätt i stället för varje rätt, i stället för varje förhandlings- och förlikningsförfarande.

Våldet har icke endast blivit de partilösa böndernas viktigaste kampmedel, det är även de politiska organisationernas och partiernas viktigaste medel. Anarkisterna och maximalisterna stå dagligen och stundligen inför alternativen att antingen använda sig av våld eller gå under i kampen mot kontrarevolutionära generaler, men även mot bolsjevikerna. Och man gick t. o. m. så långt, att man i anarkistiska kretsar talade om att bekämpa bolsjevikerna med terroristiska medel, om icke förföljelserna upphörde.

Machno

Under denna tid, när bönderna från alla Ukrainas hörn reste sig mot Skoropadski och mot tyskarna och österrikarna, var det en bland de upproriska, som utmärkte sig framför de andra. Denna man blev sedermera dels berömd och dels illa beryctad och är ännu alltjämt en hårdknäckt nöt för bolsjevikerna. Denna man är Machno.

Or saken till att Machno fick en sådan betydelse i Ukraina ligger mindre i Machnos personlighet än i de ukrainska böndernas psyke. Machno personifierar och symboliserar de ukrainska böndernas strävanden.

Platon Machno är född i byn Gulaipole i guvernementet Alexandrow. Redan som mycket ung kom han med i den socialistiska rörelsen. Tillsammans med några andra personer utgav han tidningen "Buro Wjesnik". Han hade ännu icke fyllt 20 år, då han sköt en "pristow", det vill säga en medlem av tsarens hemliga polis. Med anledning därav blev han dömd till döden och sedermera benådad till livstids straffarbete samt förvisad till Sibirien. Revolutionen 1917 befriade honom. Han hade då varit i Sibirien i mer än 10 år.

Genom de lidanden och strapatser han utstod i fängelset blev han lungsiktig. Han är en ytterst klen man, som ofta plågas av blodstörtningar, som överväldiga honom då han anstränger sig genom att gå eller tala. Till bördan är han bonde och hans levnadsvanor äro en bondes. Han kallar sig anarkist, men är väl mera ukrainsk bonde än teoretisk anarkist. Och det är också detta, som binder honom så tillsammans med bönderna och gör honom så populär bland dessa.

Om Machno på grund av sin börd har gemenskap med bönderna, så ha bönderna i sin tur gemenskap med Machnos anarkism. De ukrainska bönderna äro med starka band sammanknutna med den Machnoska anarkismen. Ja, Machno är egentligen ingenting annat än ett teoretiskt uttryck för denna bondeanarkism. De ukrainska böndernas anarkism kan naturligtvis icke återföras på en Godwins, en Proudhons eller en Krapotkins idéer. Men vissa beståndsdelar av de anarkistiska teorierna komma till uttryck genom tendenser och manifestationer hos de ukrainska bönderna.

De anarkistiska teorierna innehålla både negativa och positiva beståndsdelar. De negativa beståndsdelarna äro förnekandet av staten, antimilitarismen, decentralismen. De positiva beståndsdelarna äro sammanbindandet av fria, självständiga kommuner till federativa enheter, federalismen, respekterandet av den personliga friheten vid de nödvändiga sammanslutningarna på det ekonomiska och politiska området.

De ukrainska böndernas strävanden överensstämja med de negativa beståndsdelarna hos anarkismen. Bönderna vilja icke erkänna någon regering. Teoretiskt uttryckt kunna vi säga: de förneka staten. De bekämpa statens funktioner: de vilja icke bli soldater, hata och avsky skrifvarväldet och byråkratien, vilja icke betala skatter, kort: de stå avvisande gentemot alla statens funktioner. De äro antimilitarister när det gäller statens militarism, men försvara sin egen frihet med alla medel.

Även om anarkismens negativa sidor framträda starkast hos den ukrainska bonderörelsen, så betyder icke detta att denna rörelse är helt igenom negativ. Bönderna äro icke teoretiska anarkister, utan känslösanarkister. Vid flera tillfällen ha de också visat, att de varit i stånd att ordna sina angelägenheter i enlighet med sin frihetsträngtan och t. o. m. i kommunistisk mening. Därtill skall jag senare återkomma.

Om vi fråga oss hur det kommer sig att det finnes så starka anarkistiska tendenser hos de ukrainska bönderna, så måste vi även här peka på inflytandet av förhållandena under krigs- och revolution såren, men också på böndernas naturliga frihetsbehov. Vem kan icke finna det naturligt, att ett folk som haft *tretton olika regeringar* på sex år hatar allt vad regeringar heter? (Detta har varit fallet i Kiew, Poltawa och Berdiansk.) Dessa regeringar voro alla

krigsregeringar och måste i enlighet därmed visa sig från sina sämsta sidor. De rekviderade spannmål, hästar, kort sagt allt, som en regering nödvändigtvis behöver för en krigsföring.

Den ukrainska bonderörelsen bär endast på en del av anarkismens teorier. Men denna bonderörelse är heller icke identisk med den anarkistiska rörelsen i Ukraina. Med anledning av de många svårigheter, som bonderörelsen berett bolsjevikerna beteckna dessa än bonderörelsen under Machno såsom anarkistisk och än som simpla rövarband. Men anarkisterna vilja icke kalla Machnos bonderörelse anarkistisk. En stor del av anarkisterna i Ukraina gå dock in i bonderörelsen för att verka för sina idéer. Och därför att bonderörelsen har en viss släktskap med anarkismen ha dessa agitatorer ett fruktbart fält för sina idéer därinom. Utomstående vilja med anledning därav beteckna hela Machno-rörelsen såsom anarkistisk.

När Machno kom från fångenskapen i Sibirien stannade han till en början i Moskwa. När ryktena om bondeslaktningarna i Ukraina nådde Moskwa reste han till sin hemby Gulaipole.

Den följande skildringen av Machno-rörelsens utveckling stammar från Machnos intimaste vänner, hans adjutanter och kamrater, men också från bolsjevik, som tidigare kämpat som soldater i Machnos armé och sedermera gått in i den röda armén för att kämpa mot Machno.

Machno organiserade bönderna mot tyskarna och mot Skoropadski-Warta. När han började sin verksamhet i sin hembygd — Gulaipole, som har 30,000 innevånare — voro de endast sju man. Därbland då Machno, Tschubenko, Gribelenko.

De hade några gevär och tillfångatogo under de första dagarna åttio av Skoropadskis soldater. De erövrade gevär, samlade in pengar till en stridsfond och köpte för de första 30,000 rublerna ett maskingevär, några bomber och revolverar.

Machno är en eldig talare och förstår att ta bönderna och hänföra dem för striden. Genom sina framgångar blev han snart bekant i hela guvernementet och senare i hela Ukraina. Från alla håll strömmade bönderna till och ville strida under hans fana, under "anarkismens svarta fana". Hans stridskrafter växte dag för dag och i slutet av år 1918 hade han en armé på 50,000 man, vilken någon tid senare hade ökats till 70,000 man.

Bönderna stodo mycket skeptiska mot alla generaler och äventyrare. Men icke så mot Machno. Bönderna älskade Machno och gävo honom villigt allt, vad tyskarna och Skoropadski och andra reaktionärer icke kunde erhålla. I december 1918 kunde Machno sända 36 järnvägsvagnar livsmedel till Moskwa. Bolsjevikernas tidning "Iswestija" skrev den gången mycket lovordande om Machno. Hans armé höll då en front på mer än 300 kilometer.

Tyskarna, österrikarna och Skoropadski blevo huvudsakligen fördrivna ur Ukraina av bönder under Machnos befäl. Det var således icke den röda armén, vilken uppkom först senare, utan bönderna själva, som rensade Ukraina från inkräktare. Detta är ett historiskt fakta av stor betydelse. Det visar oss att stora, väl organiserade arméer av bönder och bondegeneraler, som icke alls ha någon militär utbildning, segra över de statsdrillade trupperna. Här upprepar sig vad vi ofta sett i historien : De franska bönderna slogo efter revolutionen tillbaka preussarnas och österrikarnas invasion, de mexikanska bönderna (peonerna) kämpade likaledes under den anarkistiska bondegeneralen *Zapata* genom guerillakrig framgångsrikt mot president *Diaz'* välorganiserade och absolutistiskt styrda armé. I Ryssland ha vi många andra exempel för detta förhållande. Dessa erfarenheter ur den franska, mexikanska och nu ur den ryska revolutionens historia giva oss en lärdom som vi kunna ha nytta av i framtiden.

Genom fördrivandet av tyskarna, österrikarna och Skoropadski var man icke kvitt kontrarevolutionen annat än för några ögonblick. Det passade icke bra för Frankrike, England och Rumänien, som nu hade revolutionsfaran i farligt grannskap, att bönderna, anarkisterna och bolsjevikerna härskade i Ukraina. Ententens mål var och är allt intill denna dag att slå ned sovjet-Ryssland och sovjet-Ukraina.

Man provocerade och understödde kontrarevolutionen. Man finansierade gamla tsargeneraler som *Petljura*, *Kaledin*, *Grigorijew*, *Denikin* och uppmuntrade dem till reaktionära framstötter. När Tyskland var besegrat övertog dess besegrare rollen av reaktionens vakthund i Europa, vilken roll tidigare innehavts av Tyskland. Tyskland ströp genom general *Golz*: den finska revolutionen i sina järnnävar. Ententen försökte göra detsamma med Ukraina genom de lejda tsarofficerarna.

Från Podolien och den ostgaliziska gränsen rykte Petljura fram, från trakterna av Don kom Kaledin och senare tog Denikin Donbäckenet i besittning. Dessutom samlade en tidigare tsargeneral Grigorijew missnöjda bönder omkring sig under förevändning att han skulle bringa dem friheten. Och även han lyckades samla stora skaror omkring sig.

Bolsjevikerna i Moskva sågo faran, som hotade dem från Ukraina. Det var ganska klart att kontrarevolutionen, som där stack upp sitt huvud på så många ställen, icke skulle nöja sig med Ukraina utan söka sig vidare till central-Ryssland. Och i själva verket kom Denikin senare genom Ukraina. Han erövrade Orel och stod vid Tula, den sista strategiskt betydande punkten före Moskva.

Sovjetregeringens strävan gick naturligtvis ut på att störta alla andra makter och överallt etablera det kommunistiska partiets sovjetdiktatur. Och bonderörelsen under Machnos befäl stod i vägen för denna politik. Bolsjevikerna voro ekonomiskt beroende av Ukraina. Central- och nord-Ryssland behövde socker och spannmål därifrån. Nord-Ryssland är industriellt högre utvecklat än Ukraina, men genom kriget har det blivit så fattigt och utarmat, att man icke såg sig i stånd att upprätthålla handelsförbindelser med ett självständigt Ukraina, utan krävde en politisk samhörighet mellan de båda länderna. Men dessutom kunde man ju heller icke låta Machno-rörelsen utveckla sig, emedan det kunde tänkas att denna skulle utbreda sig även över central-Ryssland.

Bolsjevikernas ställning till läget i Ukraina var därför ganska ohållbart. Reaktionen måste slå ned. Detta kunde icke göras utan de ukrainska arbetarnas och böndernas hjälp. Men dessa hyste misstroende till bolsjevikerna, trots att de gingo enigt tillsammans med dem i kampen mot kontrarevolutionen. Bolsjevikerna behövde bönderna och försökte att bli herrar över deras separatistiska frihetsrörelser. Denikin kunde man öppet bekämpa med den röda armén. Han var en kontrarevolutionär och arbetarna och bönderna voro emot honom. Men den röda armén var icke tillräckligt stark för att få bukt med Denikin. Därför behövde man även bönderna och Machno. Men att börja med — i slutet av 1918 och början av 1919 voro tsargeneralerna icke så farliga. Böndernas makt var starkare. Men man kunde icke öppet bekämpa dem, utan att fördärva alltsammans — och man behövde ju bönderna först och främst för att få livsmedel och för det andra för att få hjälp åt den röda armén mot kontrarevolutionen.

Bondearmén på 50-70,000 man måste bli kvar i Ukraina, men i möjligaste mån hållas överksam. Och detta kunde åstadkommas utan allt för stor uppståndelse. Bristen på vapen och ammunition, som i upprorsrörelsens början gjorde sig så tragiskt påmint, gjorde sig alltjämt gällande. Detta var egentligen bondearméns största svaghet. Och detta visste bolsjevikerna. Machno ansökte hos sovjetregeringen om vapen och ammunition. Han vände sig till *Debenko*, överkommendanten för den röda Krimarmén. Debenko fördröjde leveransen och sände först i februari 1919 några vagnslaster patroner.

För att rådgöra om situationen inkallade Machno en konferens i sin födelsestad Gulaipole och denna sammanträdde den 14-17 februari. Det var en konferens av revolterande bönder, som i Ukraina kallas för *Powstanzy*, d. v. s. upproriska bönder, som kämpa i beväpnade grupper. Anarkisterna, vänster-socialrevolutionärerna och maximalisterna fördömde i en resolution bolsjevikernas uppträdande. Men bönderna hade ännu förtroende för bolsjevikerna och fordrade att de ställen i resolutionen som riktade sig mot bolsjevikerna skulle strykas.

Men läget blev icke bättre. Ammunitionsleveranserna kommo med allt längre mellantid. Den Machnoska härledningen inkallade då en andra konferens i Gulaipole i slutet av mars månad. Denna konferens upplöstes av bolsjevikerna.

Samtidigt sände bolsjevikerna anarkisten *Roschtschin-Grossmann*, professor i filologi och filosofi vid universitetet i Moskwa, till Machno för att förmå honom att med hela sin här inträda i den röda armén. Machno skulle fortfarande stå kvar som överbefälhavare för sin avdelning, men skulle vara underordnad den röda arméns överkommando. Machno, som var förbittrad på bolsjevikerna, vägrade med den motiveringen att han *icke ville slå under befäl av någon, som ville erövra makten*.

Från och med nu begynte det öppna kriget mellan bolsjevikerna och Machno. Att det måste komma till en brytning mellan dessa båda makter var tydligt redan på grund av de båda arméernas väsensskillnad. De representerade var sin princip och dessa voro fientliga mot varandra. Det var å ena sidan principen om en här, som bildats genom tvångsmobilisering och som stod på centralistisk grund; å andra sidan de frivilligt sammankomna bönderna, som endast sammanhölls av stundens faror och av gemensamt genomgångna lidanden. Hos den första var en järnhård disciplin en självklar sak, hos de sistnämnda var den tvungna disciplinen en smaksak. Machno, anföraren för de upproriska bönderna, kunde icke ställa sig under högsta kommandots befäl. Även om han personligen kunnat önska det, så tilläts det icke av själva andan hos den armé i vilken han förde befälet.

Att man ens kunde fordra att Machno skulle göra detta visar, att man var obekant med olikheten i de båda arméernas sammansättning. Den röda armén är militarismen; Machno-armén består av upproriska bönder, militanter, men icke militärer. Det är därför alldeles falskt att beteckna Machno som en bandit och förrädare, såsom bolsjevikerna göra. Endast den romerska rättens försvarare kunna beteckna upproriska bönder som banditer, men bolsjevikerna, som själva äro revolutionärer, ha ingen rätt därtill.

Men ett samarbete mellan Machnos armé och den röda armén är icke blott omöjligt av principiella skäl utan även av taktiska, åtminstone om det gäller ett fortgående samarbete. Machnos armé är ingen armé i militaristisk mening. När vårbetet på fälten börjar, så gå bönderna ut och arbetar, när skörden är färdig gå de ut och skörda. Machnos armé är därför långt ifrån stabil, dess styrka växlar och är beroende av tid och omständigheter. Denna arms krigföring är vitt skild från den kaserndrillade röda arméns. De revolterande bönderna föra huvudsakligen ett guerillakrig. Hur framgångsrikt guerillakriget än må vara, — kan det naturligtvis aldrig ingå i en centralistiskt organiserad lantarms taktik. Bondearméns taktik är de upproriskas taktik i en revolution. icke mer och icke mindre.

Trots att Trotskys och Machnos arméer äro fullkomligt väsensskilda, så kämpade de dock på en gemensam plattform och för ögonblicket för ett gemensamt mål. Det var därför naturligt, att Trotzky ville tillgodogöra sig dessa betydande stridskrafter. Men omöjligheten för den röda armén att besegra Denikin utan hjälp av Machno, gjorde Trotzky blind för den oöverstigliga klyftan mellan de båda grupperingarna.

Trotsky befann sig helt säkert i en svår situation. Den röda armén stod i norr, Denikin stod i söder och Machno och hans skaror befunno sig mitt emellan. Trotzky måste tvinga Machno att erkänna hans överkommando för att kunna leda en enhetlig operation och föra den då icke allt för starka röda armén till seger. Men ur ovan anförda principiella orsaker kunde Machno icke erkänna Trotskys supremati. På detta sätt befann sig även Machno i en svår situation, mellan två eldar. Ammunition hade han icke. Trotzky ville endast giva honom ammunition, om han ville uppfylla samtliga den röda arméns villkor. Då detta var omöjligt kom Trotzky på den idén, att han skulle förinta Machno.

Machno behövde då 5 miljoner skott. Hans armé räknade omkring 50,000 man. Enligt Riefkin, maximalisternas ledare, skulle den t. o. m. ha räknat 70,000 man. Han fick bara en

halv miljon skott och 300 karbiner istället för 5,000. Man drog ut med förhandlingarna och förlorade på detta sätt en tre fyra dagar. Under tiden ryckte Denikin oupphörligt framåt. Och efter som Machno icke hade ammunition, måste han under oerhörda förluster draga sig tillbaka. Genom detta tryck måste även röda armén retirera. Machnos krigskommitté ville inkalla en bondekonferens för att bönderna skulle få tillfälle att uttala sig om läget. Redan deras andra konferens i Gulaipole hade bolsjevikerna upplöst. Det fanns ingen enhetlig front, utan den ena löpte in i den andra. Så kom det sig, att en del av de beridna budbärarna, som gulle meddela bönderna om denna konferens, blevo gripna och häktade av den röda armén. Konferensen blev omintetgjord och sju av budbärarna blevo i Charkow skjutna såsom medlemmar v Machnos krigskommitté.

Den 29 april 1919 var Trotzky i Charkow och höll ett tal på ett möte, varvid han betecknade Machno som en bandit och en rövare och bland annat sade, att det vore bättre om Ukraina vore besatt av vita, än att det skulle ligga i Machnos händer. Ty om de vita vore där, så skulle bönderna kalla på bolsjevikerna. Blev däremot Machno kvar vid makten, så skulle bondeståndets medel-ass behålla övertaget.

På grund av dessa teorier beslöt man öppna fronten vid *Josufka*. Vid denna plats stod den röda armén direkt mot Denikin. Följden härav blev nu att Denikin föll Machno i ryggen. Machno som saknade ammunition och anfölls på detta sätt, måste draga sig tillbaka och blev fullständigt slagen, samt förlorade större delen av sin armé. Med några tusen man lyckades han fly till sydvästra stranden av Dnjepr.

Men genom denna manöver blev även röda armén tvungen att retirera, och Denikin ryckte fram. Han tog Charkow, trängde in i central-Ryssland, tog Kursk och Orel och kom ända fram till Tula.

Bolsjevikerna sade, att Machno hade begått förräderi och förklarade honom fågelfri. Han ställdes utanför lagen. Hans broder blev upptäckt på ett sjukhus och då man tog honom för Machno själv blev han dödad. Machno, som beskyldes för förräderi mot röda armén, skulle således ha handlat i Denikins intresse!

Det var svåra dagar för den röda armén.

Men Machno samlade på nytt skarorna omkring sig och gjorde uppror i Denikins rygg. Bönderna strömmade till på nytt, och guvernementsstäderna *Jekaterinoslaw*, *Mariopole* och *Poltawa* föllo i Machnos händer. Detta var under sensommaren och hösten 1919. Machno började bli farlig för Denikin, som hade sin huvudarmé i Ryssland, men stod kvar i Ukraina med sina arriergarden. Machno avskar dessa från huvudarmén och omöjliggjorde således tillförseln av livsmedel och ammunition söderifrån. Denikin måste taga till reträtten och röda armén kom i offensivställning. Militärer och deltagare i denna strid uttala som sin övertygelse, att Denikin den gången hade tagit Moskwa, om icke Machno hade kastat sig emellan och förhindrat det.

Genom detta betydelsefulla ingrepp i en kritisk situation, fann Machno på nytt nåd för bolsjevikerna. Fågelfriförklaringen upphävdes och han kallades icke mera kontrarevolutionär.

Under det att röda armén av Denikins segerrika härar tvangs att draga sig tillbaka, uppträdde en ny tsargeneral i Ukraina, nämligen Grigorjew. Han kämpade mot bolsjevikerna och lovade bönderna frihet och sovjetsystem samt lyckades värva många anhängare.

Machno önskade veta vad andas barn denne Grigorjew var och inledde förhandlingar med honom. Vid ett av dessa förhandlingssammanträden dödade han Grigorjew, sedan han kommit underfund med att denne var en reaktionär. Även denna handling räknades honom till godo på bolsjevikhåll.

Mellan den 30 oktober och 1 november erövrade Machno Jekaterinoslaw från Denikin. När

sedan Denikins huvudarmé måste draga sig tillbaka på grund av Machnos ingripande, så kom den åter till Ukraina. Nu gick det Denikin på samma sätt som det tidigare hade gått Machno : han hade ingen ammunition. Machno höll Jekaterinoslaw en månad. Under hela denna månad stodo delar av Denikins armé 10 werst från staden på andra sidan Dnjepr. Machno kunde icke komma över floden och Denikin kunde icke taga staden. Men han besköt staden. Både Denikin och Machno besköto bron för att hindra varandra från överfart. I december kom Denikins nordarmé, som trängts tillbaka av röda armén, ned till Jekaterinoslaw. Machno måste då draga sig tillbaka och retirerade till Alexandrowsk. Men under tiden drog sig även Denikin tillbaka, följd hack i häl av bolsjevikerna.

Den 10-11 januari 1920 kom även röda armén till Alexandrowsk. Trotsky fordrade nu avväpning av bönderna under Machno. Dessa vägrade efterkomma denna befallning. Det kom åter till stridigheter och Machno blev för andra gången ställd utanför lagen. En del av hans folk blev avväpnat. Själv drog han sig under natten tillbaka med en del av sina stridskrafter och flydde. Från och med nu blevo hans krafter svagare. Vid tiden för åkerbruksarbetet och under våren hade han endast några tusen man. Bolsjevikerna blevo kraftigare i Ukraina och förföljde honom. Han drog sig tillbaka till skogarna mellan Poltawa, Berdiansk och Alexandrowsk.

Ententen, isynnerhet Frankrike, såg sina förhoppningar på Denikins företag gäckade. Men den uppgav ändå icke försöket att lyckas med Ukraina som utgångspunkt för operationerna mot bolsjevikerna. Ententen såg sig om efter en annan hantlangare och fann en sådan i baron Wrangel, ”vita baron”, som han kallades i Ukraina och Ryssland.

Genom Frankrikes understöd blev Wrangel stark. När kriget med Polen utbröt måste Ryssland koncentrera sina krafter på detta företag och kunde icke syssla så mycket med Ukraina. Den röda arméns nederlag vid polska fronten försvagade även bolsjevikernas position i Ukraina. I slutet av september var faran från den framryckande polska armén så överhängande, att bolsjevikerna på nytt evakuerade Kiew. Wrangel hotade Donbäckenet. Ukraina var en sjudande kittel. Överallt slöto sig bönderna samman i band, som kämpade mot polackerna, mot Wrangel och mot bolsjevikerna. Så blev också Machno starkare. När bolsjevikerna några månader tidigare hade fördrivit polackerna från vest-Ukraina, intagit Kiew och ränsat Poltawaguvernementet, då sågo bönderna sina befriare i bolsjevikerna. Den första tiden kommo de också gott överens med sovjetregeringen. Men när denna senare på grund av det långvariga kriget mot Polen såg sig nödgad att rekvirera livsmedel var harmonien slut. Bönderna började bekämpa bolsjevikerna lika ivrigt som de bekämpade polackerna. De blevo missnöjda och revolterade — och självfallet var Machno på nytt deras man.

Machno opererade mot Wrangel. Men bolsjevikerna utbasunerade att han *samarbetade med Wrangel*. Riktigt var dock, att han kämpade både mot Wrangel och mot bolsjevikerna. Och bolsjevikerna bekämpade både Wrangel och Machno, ehuru de hade föga framgång. Bönderna och de under Machnos fana kämpande, stredo mot alla trupper, som trängde in på deras områden — likgiltigt om det var polacker, Wrangelgardister eller bolsjeviker. Lyckades de att fördriva fienden, så voro de befriade. De voro icke tillräckliga strateger för att utnyttja en chans. De förföljde icke en slagen fiende. De voro nöjda bara de kunnat få honom från sina bygder. Bönderna äro inga imperialister, som vilja erövra främmande områden, men de äro heller icke några idealister, som kämpa mot kontrarevolutionen för högre ändamål eller för ett ideal. I sitt innersta äro de väl konservativa och vilja icke bliva störda genom yttre händelser. Sker detta ändå, så resa de sig och slå ned sina förtryckare, varefter de återvända till sina fält och sitt arbete. Det är allt.

* * *

Ungefär vid denna tid sände Machno en not till presidenten för sovjetrepubliken i Ukraina och gjorde anspråk på att erhålla guvernementen *Jekaterinoslaw* och *Cherson* för sig och sina

bönder, på det att de måtte kunna organisera sig som de ville. Dessutom fordrade han frihet för sina fängslade vänner och kamrater. På denna not svarade Rakowsky icke ett ord. Bolsjevikerna förberedde då 'underrättelsen om att Machno samarbetade med Wrangel.

I slutet av september började Machnos stridskrafter ånyo tillväxa. Vid denna tid var bolsjevikernas ställning vid den polska fronten mycket kritisk. Machno lyckades med några operationer mot Wrangel. Han lyckades sätta sig i besittning av *Gulaipole*, sin fädernestad, och intog snart också *Mariopole* och *Alexandrowsk*. Och sovjetregeringen, som 'nyss spritt uppgiften att Machno samarbetade med Wrangel, var tvungen att berätta, att Machno "nu åter opererade mot Wrangel"!

Machno sände på nytt en not till sovjetregeringen och krävde frihet åt Wollin och sina övriga vänner. Och då Machno denna gång kunde sätta makt bakom orden, gävo bolsjevikerna efter. Den 1 oktober blevo Machnos vänner — den teoretiskt anarkisten *W. M. Eichenbaum* (Wollin) och Machnos adjutanter *Tschubenko* och *Gribelenko* — utsläppta ur fängelset, vari de dittills hållits såsom gisslan för Machno. De båda första hade suttit i Butirky-fängelset i Moskwa, den senare i ett fängelse i Charkow. Samtidigt blev också Machno, som sedan den 13 januari 1920 varit fågelfriförklarad, för andra gången benådad.

Den 2 eller 3 oktober meddelade Moskwa-tidnirigen "Izwestija", att den röda armén hade stora framgångar i kampen mot Wrangel och att den hade tagit Mariopole och Alexandrowsk från honom. Det meddelades vidare att Machno på nytt hade förenat sig med den röda armén. Den invigde måste skratta åt detta löjliga och absolut onödiga vanställande av sanningen. Sanningen var, vilket också framgår av "Izwestija", att *Machno* slog Wrangel. Sedan Machno fått sina villkor uppfyllda förklarade han sig beredd att tillsammans med den röda armén kämpa mot Wrangel. Han kunde därför räknas som en del av den röda armén och så skrev man, att den röda armén hade intagit Mariopole, Gulaipole och Alexandrowsk.

Wrangel är nu fullkomligt slagen. Och det var att förutse, att den röda armén efter freden med Polen skulle störta sig över Wrangel och fullkomligt förgöra honom. Machno har dock haft en stor betydelse för utgången av striden mot Wrangel.

* * *

I betraktande av detta läge var det synnerligen smaklöst av de bolsjevikiska tidningarna att stämpla Machno som kontrarevolutionär, då de borde kunna ha annat att göra än att bekämpa andra revolutionärer. Hur orätt de hade insågo bolsjevikerna själva efter någon tid. En av deras i Moskwa utkommande tidningar ("Russian Press Review", engelska upplagan för den 29 oktober 1920) skrev i en artikel med rubriken "Machno and Wrangel", som följer:

"Krigskommissariatet har offentliggjort följande beriktigande :

Den franska pressen har, som torde vara bekant, skrivit mycket om en allians mellan Machno och Wrangel. Även sovjetpressen har en gång publicerat en del dokument som visade, att det bestod en formell allians mellan Wrangel och Machno. Det har nu kunnat utrönas, att dessa informationer icke voro riktiga. De facto har Machno otvivelaktigt understött både Wrangel och den polska armén, i det han bekämpade den röda armén. Men en formell allians har icke funnits. *Alla dokument, som publicerats om en formell allians mellan Machno och Wrangel voro förfälskade av Wrangel.*

En bandithövding från Krim, som kallade sig Voldin, stod under Machnos kommando, men mottog i verkligheten direktiv från Wrangels stab. I verkligheten fanns ingen förbindelse mellan de båda kommandanterna. Förfälskningen hade företagits av Wrangel för att vilseleda de franska och de andra imperialisterna.

I själva verket försökte Wrangel, för några veckor sedan att träda i förbindelse med Machnos stridskrafter samt sände två delegerade till Mach-nos huvudkvarter för att förhandla.

Machnotrupperna visade emellertid att de icke hade någonting med Wrangel att göra och att de icke ville träda i förbindelse med dem. Ty just detta kom dem att inse misstaget att bekämpa sovjetarmén. De föreslogo kommandanten för sydarmén att de skulle gemensamt kämpa mot Wrangel. Detta förslag antogs under bestämda villkor. För närvarande leder Machno sina operationer under direkt uppsikt av och enligt order av överkommendanten för sydarmén, kamrat Frunze”.

Detta dokument visar tydligt, att alla meddelanden om Machnos kompaniskap med Wrangel varit falska. Bolsjevikerna urskulda sig med att de först senare erfarit att dokumenten voro för-fal skade.

Det är ganska egendomligt att bolsjevikerna icke insåg detta tidigare. De pläga eljest icke skänka så stor tilltro till den kapitalistiska pressen, utan alltid peka på lögnaktigheten hos denna press. Man borde väl dessutom kunna fordra, att bolsjevikerna icke behöde gå till utlandet för att hämta underrättelser om sådant, som försiggår i deras eget land. Därför att de franska tidningarna skrevo det — 201

fransmännen skulle alltså veta bättre än bolsjevikerna vad som försiggick i Ryssland! — så togo bolsjevikerna det för sannning. Då bolsjevikerna annars icke äro naiva människor, så har man all anledning tro att det icke endast var otillräcklig insikt utan en *elak avsikt* som tryckte pennan i handen på deras överkommando, då detta talade om samarbete mellan Machno och Wrangel.

Vad beträffar det andra påståendet i denna artikel, nämligen att Machno de facto, alltså indirekt skulle ha understött Wrangel genom att han kämpat mot den röda armén, så föreligger även där ett medvetet förfalskande av fakta, en medveten lögn. Det var icke bönderna under Machno, som kämpade mot revolutionen; dessa bönder gjorde revolution. Först när den centralistiska röda armén ville beröva dem deras frihet reste de sig till försvar. Det var således icke Machno som kämpade mot den röda armén ; det var den röda armén som kämpade mot de revolterade bönderna under Mach-no och ville slå ned dem. När bönderna vägrade sig, när de stredo emot, så fick den oinvigde den uppfattningen att bönderna kämpade mot den röda armén.

Ehuru vi i dag stå mitt uppe i striden och därför ha svårt att bedöma den med lidelsefri objektivitet, så tro vi dock att historiskrivarna en gång skola sammanfatta revolutionen i Ukraina och böndernas strid med den röda armén på följande sätt : Den röda armén kämpade mot ententens kapitalistiska världsimperialisim och mot alla av denna imperialisim framskickade tsargeneraler, liksom också mot de mindre av ententen politiskt och ekonomiskt beroende staterna, såsom Polen, Rumänien o. s. v. De ukrainska bönderna kämpade mot de reaktionära generalerna och mot kapitalismens vita imperialisim, men även mot den ryska sovjetrepublikens röda imperialisim. I sammanhang med ”röd” har naturligtvis ordet imperialisim endast en symbolisk betydelse.

Det står vidare i denna artikel, att Machnos armé förenat sig med den röda armén. Detta betyder endast att bönderna föredrogo denna framför den Wrangelska; de betraktade dock icke den röda armén såsom frihetens räddare, utan kämpade även mot denna, då den ville begränsa deras frihet: Så länge bolsjevikregeringen lät dem vara i fred, så förhöllo de sig väl. Men när den fordrade underkastelse av dem, så satte de sig till motvärn.

Det är dock ganska visst, att bolsjevikerna som nu samarbeta med Machno, vid första lägliga tillfälle på nytt skola bekämpa honom och då kanske förinta honom. Men genom undanskaffandet av Machno som person ha de icke dödat böndernas rebelliska anda. Men det kunde inträffa, att samtidigt med Machnos död en allmän trötthet gjorde sig gällande och att bonderörelsen därigenom fann sin avslutning.

Revolutionens senare historieskrivare kunna väl fastställa ett *kronologiskt* sammanhang häri,

men ett *kausalt* sammanhang med den revolutionära bonderörelsen har icke Machnos person och hans avskiljande från denna rörelse.

* * *

De villkor under vilka Machnos armé förklarade sig beredd att göra gemensam sak mot Wrangel fastställdes i en konvention den 16 oktober 1920. Denna undertecknades av förre ungerska folkkommissarien Bela Kun såsom representant för bolsjevikerna och av en representant för Machnos armé. Den hade följande lydelse:

Överenskommelse

beträffande det provisoriska samarbetet i de militära operationerna mellan den ukrainska sovjetrepubliken och den revolutionära bondearmén av "Machnowitzi" i Ukraina.

1. Den revolutionära bondearmén av Machnowitzi tar del i den republikanska arméns strider som en partisanarmé, som i sina operationer är underordnad den röda arméns överkommando. Den behåller dock sin hittillsvarande organisation utan att antaga principerna för den reguljära röda armén.

2. Den revolutionära partisanarmén av Machnowitzi, som befinner sig på sovjets område längs efter fronten, upptager icke i sina led sådana element, som vilja dessertera till densamma.

Anmärkning: Delar av den röda armén eller isolerade röda soldater, som komma tillsammans med den revolutionära partisanarmén under operationerna, skola åter förena sig med den röda armén när de sammanträffa med denna.

Partisaner av Machnowitzi, som ännu befinna sig i Wrangels rygg, liksom även den del av befolkningen, som i dessa delar av landet inträtt i partisanarmén, skola stanna i den senares led även om de tidigare blivit mobiliserade till den röda armén.

3. För att kunna fullfölja uppgiften att förrinta en gemensam fiende, den vita armén, uppmanar den revolutionära partisanarmén — som i förening med den röda arméns kommando och den ukrainska sovjetregeringen uppfordrar de arbetande massorna till gemensam uppmarsch — befolkningen att under denna tid inställa alla fientligheter mot sovjetmakten och att vara den behjälplig. Samtidigt offentliggör sovjetregeringen den träffade överenskommelsen på det att uppgiften må kunna lösas.

4. Familjerna till den revolutionära partisanarméns soldater, vilka bo på sovjetrepublikens område, åtnjuta samma rättigheter som soldaterna i den röda armén och erhålla av den ukrainska sovjetrepubliken de överenskomna förmånerna.

Överenskommelse

beträffande det provisoriska samarbetet i politiska frågor mellan den ukrainska sovjetrepubliken och den revolutionära partisanarmén av Machnowitzi.

1. Befrielse för alla förföljda och inställande av all vidare förföljelse på sovjetrepublikens område av alla Machnowitzi och anarkister utom mot sådana, som fört väpnad kamp mot sovjetmakten.

2. Fullständigt fri agitation och propaganda i tal och genom pressen för alla Machnowitzi och anarkister, för deras idéer och principer, men med iakttagande av den militära censuren i militära saker. För utgivandet av publikationer (böcker, tidskrifter, tidningar etc.) genom Machnowitzi och anarkister, som erkänns av sovjetregeringen såsom revolutionära organisationer, ställer sovjetstaten alla tekniska material till förfogande vilka icke äro fria på grund av den allmänt gällande bestämmelsen för publikationer.

3. Fritt deltagande vid sovjetvalen samt rätt för Machnowitzi och anarkister att vara medlemmar i råden. Dessutom tillåtes fritt deltagande i förberedelserna för nästa eller V. sovjetkongressen i Ukraina, vilken skall sammanträda i december månad 1920.

Antaget av representanter för båda parterna på en konferens den 16 oktober 1920.

Undertecknat av

Bela Kun och Popoff.

Sedan dessa överenskommelser träffats och sovjetregeringen på grund av samarbetet mellan den röda armén och Machnowitzi lyckats besegra Wrangel, *bröt sovjetregeringen dessa avtal* och öppnade en hänsynslös kamp mot Machno. Alla anarkister i Ukraina blevo åter häktade.

Sovjetregeringen betraktar alla avtal med anarkister och Machnowitzi på samma sätt som den tyska regeringen betraktade avtalen vid tyska arméns inmarsch i Belgien: de äro bara ett stycke papper. Genom denna nonchalans kan man kanske göra ett slut på Machnotrupporna.

Hur snart sovjetregeringen glömmar sina överenskommelser, visar dess ställning gentemot Machnowitzi. De redan nämnda Wollin och Tschubenko, som under nio månaders tid sutto i fängelse, men frigåvos med anledning av Machnos samarbete med den röda armén, blevo åter häktade i N. Pawlows hem, Bolschoi Tschernitschewski 18. När ett anarkistiskt möte ägde rum i detta hus den 24 oktober, inträngde polisen (Tscheka, utomordentliga kommissionen) för att häkta Tschubenko; då denne icke anträffades anhöllos alla de närvarande — ett femtiotal — och några av dem sitta alltjämt i fängelse.

På en konferens av anarko-syndikalister den 1 december — en fullständigt laglig och av tscheka tillåten konferens — blevo Wollin och Pawlow samt alla de andra deltagarna häktade.

Fjorton dagar efter det jag skrivit detta säges i ett Rostameddelande, att Machnos trupper blivit avväpnade av sovjettrupperna. Rostabyrå i Stockholm, som har direkt förbindelse med Ryssland, meddelar följande i ett telegram:

”(Moskwa, 7. XII. 1920, onsdag [Rosta].) Sovjetkommendanten vid sydfronten har börjat en hänsynslös kamp mot alla rövarband under Machno, vilka ännu operera i Ukraina. Kampen mot dem har varit särdeles resultatrik. Den största delen av Machnos avdelningar äro redan splittrade eller avväpnade.”

”Rote Fahne” i Berlin meddelar också ett telegram från Wien via Kristiania, vari det heter:

”I kampen mot Wrangel ha Machnotrupporna utan att följa order från den röda arméns kommando fortsatt att plundra fredliga innevånare och att ansvarslöst bland sig upptaga olika rövarband. Det revolutionära krigsrådet vid sydfronten har efter Wrangelarméns likvidation påbjudit, att Machnotrupporna skola omvandlas till en vanlig disciplinerad beståndsdel av den röda armén. Befallningen har motiverats av att Machnotrupporna företagit regelrätta utplundringståg i städerna och byarna, varvid de icke endast plundrat befolkningen utan även ammunitionslagren samt överfallit röda soldater för att röva deras vapen. I byarna ha Machnotrupporna understött de rika bönderna, som saboterat spannmålssändningarna till de hungrande guvernementen. Efter den delvisa omvandlingen av Machnotrupporna till en reguliär röd armé har den mottagit befallningen att genast begiva sig till Kaukasus. Istället för att följa befallningen har Machno den 23 november öppnat fientligheter mot den röda armén. Machnos förrädiska plan har emellertid icke lyckats och tack vare det energiska ingripandet från kommandot över sydfronten äro hans huvudkrafter redan slagna. Mach-nos artilleri har fallit i våra händer. Våra trupper har erhållit befallning om ett hänsynslöst utrotande av Machnoska banditer, som förrädiskt störa det fredliga uppbyggandet av sovjet-Ukraina.”

Att bolsjevikerna efter segern över Wrangel, efter det de använt Mach no som ett verktyg i striden mot Wrangeltrupperna skulle förintä honom, var ganska klart. Men det är också ganska klart, att de skola försöka giva sitt verk sken av rätt och rättfärdighet. Det förvånar

därför icke att bolsjevikerna ånyo använda sig av sådana lögnaktiga meddelanden. När man har sett, hur de tidigare dementerat sina egna lögner och tillskrivit dessa den franska kapitalistpressen, så skall man även förstå att till sitt rätta värde uppskatta dessa meddelanden.

Det är dock ganska märkvärdigt, att Ukrainas "fredliga innevånare" icke själva ha något att anföra mot Machno, men väl mot den främmande röda armén. En sak i telegrammet är dock sann, nämligen att bönderna under Machno sabotera det "fredliga uppbyggandet" genom sovjetregeringen i Moskwa, emedan bönderna icke vilja veta av den. De låta hellre "plundra" sig av Machno än av den röda arméns rekvisitionsavdelningar.

* * *

Det råder i Ryssland starka meningsskiljaktigheter om Machnorörelsens karaktär. Ryssarna och de ryska revolutionärerna själva låta icke vägleda sig av fakta, då de bedöma denna rörelse.

Domen över Machnorörelsen är nära nog genomgående byggd på förutfattade teoretiska meningar. Bolsjevikerna fördöma Machnorörelsen, — men även de kontrarevolutionära fördöma den. Båda riktningarna se i bönderna, som fylka sig kring Machno endast band och banditer, vilka bekämpa varje regering, därför att de finna regeringarna hinderliga för sina syften.

Mensjevikerna, höger-socialrevolutionärerna, ja även en del av vänster-socialrevolutionärerna fördöma väl bolsjevikregeringens simpla taktik mot Machnorörelsen, men de äro även mot Machno, emedan de äro för en centralistisk statsarmé och mot "Powstanzny". Maximalisterna, vänster-socialrevolutionärerna och större delen av syndikalisterna och anarkisterna äro för Machnorörelsen, emedan de själva icke önska något partiherradöme och bekämpa centralismen. När man talar om Machno får man mera till livs om den diskuterandes ståndpunkt, än man får reda på sanningen om Machno. En objektiv uppfattning om denna rörelse kan man därför endast erhålla genom att höra allas deras uppfattningar och genom att själv stå utanför varje ryskt parti.

Om man bortser från alla partiriktningar och håller sig till det verkliga förhållandet, så kvarstå följande historiska fakta.

Machnorörelsen i Ukraina är ursprungligen en bonderörelse mot fientliga invasioner. De upproriska bönderna nöjde sig dock icke med att bekämpa tyskarna och österrikarna, de riktade sig i fortsättningen mot varje regering. Då under händelsernas gång alla ukrainska regeringar tillkommo *utifrån*, så betraktade bönderna som i vissa guvernement på kort tid hade *tretton regeringar*, varje regering såsom ett herravälde *utifrån*. Deras kamp är en kamp för deras egen självständighet.

Om de äro i stånd att ordna sina egna angelägenheter i överensstämmelse med frihetens principer, är en fråga av den största historiska betydelse. Men denna fråga kan icke besvaras av någon som hälst regering, som önskar sätta sig fast i Ukraina. Det är uteslutande en böndernas egen sak.

Den ryska sovjetregeringens ställning till Ukraina och de upproriska bönderna är given genom sovjetregeringens *karaktär*. Trots att det bolsjevikiska partiet är ett revolutionärt parti, så är det ändock den ryska statens förvaltare. Att man nämner denna stat proletärisk ändrar intet i det förhållandet, att man bedömer allt från denna stats intresse och ständigt handlar i stats intresse. Upprätthållandet av denna stat kräver en central organisation av alla territoriala områden och alla grupper, förbunds- och organisationers underordnande under en centralinstans, vilken i Ryssland är folkkommissariernas råd och i borgerliga demokratier parlamentet. Den ryska sovjetregeringen måste således kräva Machnorörelsens underkastelse, om den icke vill prisgiva den starkaste principen sitt väsen.

Då huvudsaken är upprätthållandet av denna princip, så äro de medel som måste användas för detta syfte av mindre betydelse. Det beror på vars och ens övertygelse, om man kan godkänna eller fördöma bolsjevikernas taktik gentemot Machno. Statsidéns försvarare kunna i princip icke förkasta något medel, som tjänar till att upprätthålla staten. De kunna fördöma bolsjevikernas speciella taktik, men om de icke äro *antistatliga* motståndare till bolsjevikerna, så fördöma de den endast på grund av att det är *bolsjevikerna*, som använda den. De giva själva ständigt bevis för att de handla på samma sätt, när de själva befinna sig vid makten. Försvararna av den borgerliga världsordningen, vilka tvingat människorna i krigets fruktansvärda jämmerdal, ha i synnerhet ingen rätt att bryta staven över bolsjevikerna. De ha ju själva bevisat varthän deras ”ordning” leder : till det största elände, som någonsin hemsökt mänskligheten.

Ett medel, som ständigt använts av statens försvarare, icke blott av diplomaterna utan även av politikerna, har varit lögnen. Det är självklart att den bolsjevikiska staten lika litet kunnat undkomma brukandet av detta medel som de kapitalistiska staterna kunnat göra det.

Bolsjevikiska tidningar skrevo t. ex., att Gribelenko, Machnos förtrogne vän, som hade fängslats av bolsjevikerna och satt i fängelse i Charkow, samt Tschubenko, Machnos adjutant, liksom också andra anhängare av Machno skulle ha sagt, att Machno endast var en bandit, som de icke vidare önskade ha något gemensamt med. Detta gjorde man naturligtvis för att misskreditera Machno i befolkningens ögon. När Gribelenko kom ut från fängelset och hörde och läste detta, blev han fruktansvärt upprörd och uppmanade bolsjevikerna i Charkow att lika gärna döda honom genast, eftersom han ändå skulle bli dödad av Machnotrupporna, därför att dessa nu betraktade honom som en förrädare.

Ett annat exempel. När de bolsjevikiska tidningarna i juli skrevo, att Machno kämpade mot bolsjevikerna och samarbetade med Wrangel, gingo anarkister från Charkow, *Josef* och *Makrousov*, till presidenten Rakowski och sade, att detta måste vara oriktigt. De begärde hos regeringen tillåtelse att sända en delegation till Machno för att undersöka om det var sant. Rakowski lovade dem detta.

Makrousov var brigadkommandant i röda armén och hans avdelning gjorde en förtjänstfull insats, då polackerna fördrevos från Kiew. När Makrousov hade rest (denne respekterades på grund av sin militära duglighet, vilken han dock vägrade att ställa till regeringens förfogande emedan han var anarkist) blevo 20 anarkister i Charkow häktade av den utomordentliga kommissionen. Man antog att anarkisterna stodo i förbindelse med Machno, därför att de önskade besöka honom. De beskyldes för konspiration. De flesta måste dock frigivas av brist på bevis. Josef, den mest betydande av dem, höll man emellertid kvar i fängelse. Han började då hungersträika och man måste släppa honom efter åtta dagar.

Om det nu hade varit så som bolsjevikerna skrevo, så hade de ju icke haft någon anledning att häkta dessa människor. Denna taktik visar istället, att de fruktade att bli överbevisade om sin lögnaktighet.

Trots alla dessa medel, som sovjetregeringen använde i kampen mot Machno, lyckades det dem icke att misskreditera honom hos befolkningen. Bönderna ära och älska Machno och det finnes väl icke i hela Ukraina en man, som är så populär som han. Bönderna ha givit honom tillnamnet *Batkho*, (far lilla). De ha vävt en krans av sagor kring hans huvud och berättat hart när otroliga ting om Batkho. Batkho är icke deras herre (Gospodin), utan deras fader (Batkho). Batkho kan kasta sig i vilka faror som helst, han kommer alltid helskinnad undan, som genom ett under. På grund av att Machno flera gånger haft stora arméer, som upplösts men åter tillvuxit och på grund av att han så ofta nödgats fly, men alltid undkommit säga bönderna, att Batkho är omöjlig att besegra.

Det berättas en saga om att Machno var i Denikins läger och steg in i dennes tält. Han var förklädd och talade med Denikin. Plötsligt sade han: Jag är Machno, och försvann.

När Machno intar en stad eller en by lär det ingå i hans taktik att utrymma flera hus, i vilka han föregiver sig skola bo. Men på aftonen går han förklädd till en annan plats och sover där fullkomligt okänd. En annan saga om Machno lyder: I en by sålde en liten oansenlig bonde smör i en skål. Köparen, som erhöll skålen i köpet, upptäckte när han kom hem att det på skålens botten stod: Den som köpte detta smör har sett Batkho Machno.

En sådan sago- och mytgestalt är Machno i böndernas vardagsliv. Det är därför förklarligt, att Machnorörelsen finner större anklang och förståelse hos bönderna än alla utifrån inkommande regeringstrupper. När Machno behöver material för sin krigsföring, hästar, livsmedel eller något annat, så giva bönderna honom mestadels frivilligt vad han behöver. De andra kunna endast erhålla det genom att använda våld.

Man berättar också att Machno, som säger sig vara anarkist och förkastar tvångsmobilisering, en gång skulle ha kallat bönderna till vapen i en frivillig mobilisering. I slutet på uppropet skall det ha stått: Den, som icke kommer frivilligt blir skjuten. Det är självklart att en bonderörelse sådan som Machnos icke kan hållas fri från dylika löjliga inkonsekvenser. 213

Det händer också att bönderna, när de mobiliseras av bolsjevikerna säga, att de redan mobiliserats av Machno.

Machnorörelsen är heller icke fri från råa, otyglade element. En officer i röda armén berättade, att en Machnoavdelning överfallit ett järnvägståg på vilket en Wrangeldellegation befann sig och varibland några fransmän också skulle finnas. Ledaren för delegationen skall ha varit en mycket fet herre. Machnoavdelningen dödade hela delegationen i striden. De öppnade den döde ledarens kropp, så att han blev smalare, och knäppte sedan till rocken om honom igen. När man senare hittade dem kunde man icke känna igen ledaren, emedan man sökte efter en tjock man och de döda allesammans voro slanka karlar.

Men för sådana våldsdåd kan man naturligtvis icke göra Machno ansvarig. Bönderna ha blivit förråade genom det ständiga kriget, genom revolutionen, genom striderna och de fruktansvärda lidandena. När polackerna t. ex. drogo in i guvernementet Poltawa betraktade bönderna deras feta hästar med giriga blickar. När polackerna sedan jagades iväg togo de helt enkelt deras hästar. Därvid skall det ha kommit till strider och när en polsk officer frågade, varför de fortsatte att slåss, så svarade de oförblommerat: för era hästar.

Böndernas logik är mycket enkel: Vi vilja leva för oss själva och icke bli störda. Den som kommer hit för att behärska oss blir slagen och hans egendom fördelad mellan oss.

Skulden till denna böndernas råa, primitiva och okultiverade ståndpunkt, som icke endast hämmat, utan även fört den kulturella utvecklingen tillbaka, faller helt och hållet på världskrigets tillskyndare och underblåsare.

Den socialistiska rörelsen

Den socialistiska rörelsen i Ukraina har en mer eller mindre stark anarkistisk anstrykning. Detta beror icke så mycket på inflytandet från teorier eller doktriner, som på den inverkan landets ekonomiska och politiska förhållanden övat på böndernas psyke.

Marxismen, som i Ryssland kom till uttryck genom mensjevismen och bolsjevismen, har en ringa utbredning i Ukraina. Däremot är den ryska bonde- eller folksocialismen Narodniki (socialrevolutionärerna) starkt företrädd. Denna folksocialism, som är bemängd med starka anarkistiska tendenser, har alltid kunnat bjuda marxismen och den europeiska socialismen spetsen. I Ukraina lever Bakunin starkare än Marx.

I Ukraina äro samtliga socialistiska riktningar representerade: mensjevismen, bolsjevismen, höger- och vänster-socialrevolutionärer, maximalister, bar-bister, syndikalister och anarkister. Bolsjevikerna och maximalisterna äro båda marxister.

Dessa försökte främst värva proselyter bland städernas industriebefolkning och äro också mera bekanta hos dessa än bland bönderna. Alla de andra här nämnda riktningarna lade i bondelandet Ryssland större vikt vid bondefrågan och dessa kunde därför glädja sig åt större framgångar bland bönderna än de förstnämnda. Om man undantager höger-socialrevolutionärerna, som i likhet med mensjevikerna äro för en konstituerande församling, så kan man säga att de andra stå varandra ganska nära, isynnerhet beträffande sina agrarprogram. *De äro allesammans för sovjetsystem, men icke för partisovjet.*

De skilja sig härigenom från bolsjevikerna, som med sovjetsystem egentligen endast avse sitt eget partis sovjet. I Kiew och Poltawa, liksom också i städerna och i hela guvernement finns det inte ett sovjet, utan endast revolutionskommittéer. Dessa revolutionskommittéer ha blivit tillsatta av det bolsjevikiska partiet, men icke valda av folket.

I Poltawa blevo sovjeten aldrig sammankallade. Sedan polackerna hade fördrivits övertog det kommunistiska partiets (bolsjevikerna) exekutivkommitté makten och organiserade alltsammans själv. Kommunisterna själva blevo icke ens kallade till exekutivkommitténs sammanträden, ja de kallades icke ens till några egna möten. Men dessa kommunister voro — arbetare. Och kommunisternas parti består för närvarande till större delen av icke-arbetare.

Sedan Kiew tagits från Polen och övergått i den röda arméns händer blev under de första månaderna, ja under hela sommaren 1920 icke ett enda råd valt. Det tillsattes endast revolutionskommittéer. När valen sedan ägde rum i september voro av 125 kommunister, som valdes till sovjeten i Kiews första distrikt, mer än 100 icke-arbetare. De valda voro huvudsakligen sovjetjänstemän, specialister o. s. v.

Dessa siffror tala ett tydligt språk. De visa oss, att den ukrainska sovjetregeringen delvis med orätt bär detta namn, då i viktiga och mycket betydande guvernement inga råd existera. De visa oss vidare, att det bolsjevikiska kommunistpartiet egentligen icke är något *absolut* sovjetparti, utan ett sovjetparti med opportunitethänsyn. När det faller partiet in, så inkallar det sovjeten. Om då sovjetens sammansättning icke faller det i smaken så hemsändas de på nytt.

De andra partierna och rörelserna äro för sovjeten, emedan sovjetidén steg fram ur revolutionen själv och alla revolutionära partier således hade att acceptera detta system. Bönderna själva äro för sovjet. Ehuru majoriteten bland dem icke tillhöra något parti, så äro de alla för sovjetidén. De skriva t. ex. på sina fanor: ”hurra för sovjeten” I Vänster-socialrevolutionärernas parti, maximalisternas union, de vänster-socialrevolution ära internationalisterna och barbisterna, syndikalisterna och anarkisterna äro för parollen: *All makt till råden, ingen makt åt partierna.*

Mot denna paroll står de bolsjevikiska kommunisterna och deras parti. De förklara att denna paroll är kontrarevolutionär och bekämpa alla dessa partier och grupper såsom kontrarevolutionära. Dessa partiers affärer, propagandabyråer och boklådor ha t. ex. blivit stängda av sovjetregeringen. Men de fortsätta alltjämt sitt arbete såsom illegala organisationer.

Man kan till en del giva bolsjevikerna rätt, då de säga att parollen ”all makt åt råden, ingen makt till partierna” tjänar kontrarevolutionen. Det har här och där visat sig, att bourgeoisin förfalskat valen till råden, genom bedrägerier och andra manipulationer, ja, att den erhållit majoritet genom slöhet från de andra väljarna. Då de stannat i minoritet i råden ha de obstruerat eller saboterat rådets arbete, så att fel begåtts. På dessa ha sedan de kontrarevolutionära pekat och sagt, att revolutionen icke kunnat infria vad man hade hoppats av den. Vägen jämnades för kontrarevolutionen.

Sådana metoder ha dock endast kommit till användning i några få fall ; i många andra fall kan man peka på ett rakt motsatt förhållande. Bolsjevikerna ha här förfallit till det misstaget, att de generalisera och vilja behandla allt efter ett recept. Men därigenom tjäna de själva

kontrarevolutionens syften.

För att komma till ett ensidigt partiherravälde är det naturligtvis icke nödvändigt att göra revolution. En revolution skall skapa fria politiska förhållanden och även en *social* revolution måste observera detta. Ehuru en förändring av de ekonomiska förhållandena, privategendomens avskaffande, rättvisa besittningsförhållanden, avvägd konsumtionsrätt, rationell behovsproduktion o. s. v. äro de viktigaste momenten i en social revolution, så måste en sådan revolution även betyda framåtskridande och icke tillbakagång eller stagnation på det politiska området.

Men ett partis herravälde kan icke betraktas som en vinning för en revolution; partiherravälden hade vi också i den förrevolutionära epoken. Även om man i detta fall benämner det marxistiskt och kallar det för *klassherravälde*, så visar det sig ändå i politiken som ett herravälde genom ett eller flera partier. Revolutionen vänder sig mot ett sådant herravälde.

Parollen: ”all makt åt råden, ingen makt åt partierna” är ursprungligen och praktiskt en revolutionär paroll och man kan icke på grund av några fall av missbruk utan vidare fördöma den såsom kontrarevolutionär. Vi kunna med exempel från revolutionen i Ukraina påpeka, att raka motsatsen är det riktiga.

När Machno i oktober 1919 intog Alexandrowsk inkallade han en kongress av bönder och arbetare från hela guvernementet Alexandrowsk. Organisatör för denna kongress var Wollin. Wollin var anarkist och emot *partipolitik*. På grund härav kunde han icke verka under bolsjevikernas herravälde, utan var verksam i de distrikt, som Machno erövrade. Han inkallade således denna kongress för Machnos räkning. Machno behövde böndernas understöd för sin armé. Och man sände bud till byarna för att få bönderna att välja delegerade till kongressen i Alexandrowsk. Representanter för olika partier kommo då till Wollin och besvoro honom att icke göra några dumheter, utan för Guds och revolutionens skull uppställa partilistor för valen. Man menade att de rika bönderna, kulakerna, voro i majoritet och att de genom denna fria valmetod skulle komma att behärska kongressen.

Wollin svarade, att folket hade haft nog av partier och att det nu till slut måste koppla från partioväsendet. Och kongressen kom till stånd utan några partidelegationer. Bönderna ville icke själva veta om några partier.

När kongressen öppnades frågade de, om det fanns något parti representerat. Ja, det fanns sju men sjeviker närvarande såsom representanter för fackföreningarna i staden Alexandrowsk. Bönderna ville icke ha något att skaffa med politiker. De ville icke delta i förhandlingarna, förrän politikerna lämnat salen. Mensjevikerna måste avträda, och först då kunde förhandlingarna börja.

Personer, som varit närvarande berätta, att de aldrig deltagit i en kongress, som präglats av större enighet och samhörighet än denna. Allt partipolitiskt käbbel var utestängt. Det var endast de praktiska angelägenheterna, som intresserade bönderna. Det rörde sig nu endast om att hjälpa Machno och att fortsätta kriget mot Denikin. Och man beslöt att en var måste hjälpa till. Den som hade fyra hästar måste lämna ifrån sig två, den som hade tre måste lämna en, den som hade bara två måste lämna något annat, t. ex. hö, foder eller något annat. Kongressen avslöts i lugn och enighet och utan herravälde från ”kulakerna”.

Detta exempel visar icke blott haltlösheten i frasen, att partilösa arbetar- och bonderåd måste vara kontrarevolutionära, det visar även, att de partilösa råden äro i gott stånd att tillvarata den revolutionära befolkningens ekonomiska och politiska angelägenheter.

En annan skillnad i taktiken mellan bolsjeviker och anarkister, som kan föras tillbaka på deras teoretiska differenser, visade sig i *Jekaterinoslaw*.

När denna stad erövrats av Machno höll anarkisten Wollin på, att alla socialistiska rörelser

skulle ha absolut frihet att bedriva sin propaganda. Denna slags frihet förkastas som bekant av bolsjevikerna såsom en borgerlig fördom. Trotzky drager starkt i härnad mot densamma i sin antikautskybok. Där bolsjevikerna ha makten tillåta de som bekant icke, att ett annat parti utgiver en dagstidning eller över huvudtaget någon slags tidning.

Under Machnos regim var det i enlighet med Wollins anarkistiska teorier *möjligt för alla socialistiska riktningar att utgiva sina tidningar och avhålla sina möten*, att kort sagt verka för sina idéers spridning. 1 Jekaterinoslaw utkom 7 dagstidningar. Det var 2 anarkistiska och 2 kommunistiska tidningar samt språkrör för höger- och vänster-socialrevolutionärerna och för mensjevikerna. Alla socialistiska strömningar voro företrädade. Endast bourgeoisin saknade ett tidsningsorgan. Denna var naturligtvis så ängslig över Machnos och anarkisternas regemente, att den icke vågade sig på försöket.

* * *

Det är synnerligen svårt att angiva styrkeförhållandena mellan de olika socialistiska partierna i Ukraina för närvarande, då alla partier utom det bolsjevikiska *verka illegalt*.

Vid valen till Nationalförsamlingen erhöles socialrevolutionärerna 62-77 proc. av samtliga rösterna. Anarkisterna och maximalisterna deltog icke i valen.

Maximalisterna ha en *union*. De kalla sig icke för ett parti, emedan de äro emot partierna. De vänster-socialrevolutionära barbisterna och de vänstersocialrevolutionära internationalisterna äro också starkt företrädade. Anarkisterna i Ukraina ha en särskild, från de centralryska anarkisternas federation skild organisation, som kallar sig "Nabat" (Allarm). Rent organisatoriskt är väl denna organisation icke större än maximalisternas eller vänster-socialrevolutionärernas. Anarkisterna ha emellertid ett större inflytande, kanske därför att de stå under Batkho Machnos protektorat och understödja honom mera än andra organisationer. Anarkisterna ha dock aldrig identifierat sin rörelse med den Machnoska, ehuru de i hög grad betjänat sig av denna rörelse och vilja göra den brukbar för sina ändamål.

Sedan Machno flytt häktade bolsjevikerna Wollin i Alexandrowsk i början av januari 1920. De grundade denna häktningsåtgärd på påståendet om att han var Machnorörelsens upphov. Detta var emellertid omöjligt; Machnorörelsen bestod sedan sommaren 1918. Men Wollin kom först ett år senare, sommaren 1919, till Machno. Sanningen är, att rörelsen genom Wollin erhöles en mera utpräglad anarkistisk karaktär och att den vann i styrka och klarhet. Wollin är själv en djup, renhjärtad, ädel människa och han lyckades verkligen öva ett starkt kulturellt inflytande. Men detta var naturligtvis farligt för bolsjevikerna, emedan rörelsen därigenom blev mera hotfull.

Bönderna och kommunismen

Vi ha genom det föregående sett orsakerna till att det är så svårt, att föra de ukrainska bönderna under en enhetlig regerings kommando. Dessa orsaker äro mindre av ekonomisk art, än av politisk och nationell. Om man vill anse böndernas vägran att utlämna livsmedel till en regering som en ekonomisk orsak, så spela naturligtvis även de ekonomiska orsakerna en roll. Men dessutom kunna även rasegenheter medverka.

Hos ett agrarfolk i ett fruktbart land utvecklar sig till följd av det relativa ekonomiska oberoendet hos de självägande bönderna en viss självständighetskänsla som lever i folket eller i rasen. Och med denna måste en centralistisk regering ständigt råka i konflikt. I ett sådant land kan aldrig en kraftig stat utveckla sig. "Förfallstendenserna" skola alltid giva en regering mycket att syssla med. Vi kunna i detta sammanhang erinra oss bonderörelsen under Zapata i Mexiko och de ständiga anarkistiska tendenserna i Spanien och Italien.

Bolsjevikerna påstå, att denna självständighetskänsla visar antikommunistiska tendenser hos

bönderna. De påpeka, att de ukrainska bönderna icke hade så vitt utbredda mirorganisationer som de ryska bönderna, att de icke i samma grad hade gemensamma skogar, gemensamma betesmarker och gemensam åkerjord och de förklara därför, att bönderna äro för privategendom och mot kommunismens införande. De säga vidare, att alla bönder under Machno äro kulaker, som äro mot kommunismen.

Då stora massor bland bönderna, ja majoriteten av dem är så sinnad, ehuru bara den aktivaste delen samlar sig till "powstanz", så vore det galet att försöka påtvinga bönderna kommunismens idéer mot deras vilja. Det skulle betyda allt utom frihet. Men bönderna vilja ha friheten, och det är för friheten de kämpa sedan nära ett halvt årtionde. Man kan tvinga människorna till allt, bara icke till friheten — vore man även den mäktigaste människan på jorden.

Bönderna i Ukraina stå mera sympatiska till revolutionen och nygestaltningen än bönderna i Ryssland, där den stora massan av dem är genomgående konservativ, sedan den kunnat rycka till sig jord från storgodsägarna. Men de ukrainska bönderna äro icke avogt stämde mot socialismen, de visa tvärtom ganska utpräglade kommunistiska tendenser.

Hela bondebefolkningen är emot godsägarna. Bönderna vilja icke under några förhållanden ha dem tillbaka. De kämpa förtvivlat mot alla kontrarevolutionära generaler, som försvara storgodsägarna.

De förjagade Petljura, Kaledin, Denikin, Grigorjew, Wrangel. Och dock hade Wrangel lärt en del av sina föregångares öden och trädde emot bönderna med ett agrarprogram enligt vilket ingen godsägare skulle få äga mera jord än 200 desjatiner. Wrangel trodde att han därigenom skulle förvärva sig större sympatier än Denikin och dennes föregångare. Han trodde att det skulle lyckas honom att draga bönderna på sin sida, så som den rumäniska regeringen genom en liknande agrarpolitik förstod att lugna bönderna och avvärja revolutionen. Men medan de rumänska bojarerna lyckades hålla sig kvar med förlusten av en del jord, så genomskådade de ukrainska bönderna Wrangels avsikter, och trots att en del hade låtit sig bedåras av hans löften, hade han dock den mera utvecklade delen mot sig. I längden hade väl Wrangel icke heller förmått hålla stånd mot röda armén.

Bönderna voro mot Wrangels agrarprogram. Men de äro även mot bolsjevikernas jordprogram. Bolsjevikerna kunna icke fördärva sin ställning hos de rikare bönderna. De behöva dessa bönder och kunna icke ha dem emot sig. Därför ha de uppställt ett program, enligt vilket ingen bonde får äga mer än 50 desjatiner jord. Men bönderna ha på sina kongresser uttalat sig mot denna förordning. Man uttalade sig mot den på den tidigare nämnda kongressen i Alexandrowsk, vilken inkallats av Machno och Wollin. De säga, att denna norm är för hög, att det är en bourgeoisinorm och att man genom den kommer att uppfostra nya pomeschtschiks (godsägare).

Bolsjevismens marxistiska teoretiker stämpla från sina teoretiska utgångspunkter de ukrainska bönderna som antikommunister och försvarare av privategendomen; isynnerhet brännmärka de dem bland bönderna, som kämpa med Machno. Enligt vad jag erfarit i Ukraina torde det emellertid förhålla sig på ett alldeles motsatt sätt. Kommunister dekretera större privatbesittning av jorden än bönderna själva önska. Bolsjevikerna, som angiva sig själva såsom de enda kommunisterna, äro mindre kommunistiska än bönderna, som de beteckna som antikommunistiska.

Bönderna skulle dock vara långt ifrån kommunister, om de endast vore för ägandet av ett mindre stycke jord än bolsjevikerna. Vore detta det enda, så skulle det på sin höjd bevisa, att bönderna voro mera kommunistiska än bolsjevikerna. Men detta är endast ett komparativt uttryckssätt, som icke säger någonting om böndernas positiva kommunism.

Ehuru avskaffandet av privatägarerätten till jorden och grundegendomen är ett av de

viktigaste villkoren för kommunismen, så måste man även räkna med en del andra omständigheter, i. ex. arbetsvillkorens reglerande efter jämlikhetsprincipen vid gemensamt arbete, arbetsprodukternas utbyte enligt rättvisans krav, ordnandet av ömsesidiga förbindelser på frihetlig basis. Detta kan icke en stat åstadkomma, icke ens en bolsjevikisk stat förmår det.

En stat kan på sin höjd råda, dekretera, förordna. Om ett folk saknar sunda sociala instinkter och ett starkt rättfärdighetskrav, kan det aldrig förverkliga socialismen och kommunismen. Kommunismen inställer sig icke på befallning. Ha de ukrainska bönderna bevarat denna instinkt genom med borgarkrigets förskräckliga år? Kan man svara ja på denna fråga, så skola bönderna också mogna för kommunismen, måste man besvara den med nej, så kan icke ens sovjetregeringen införa sådana förhållanden i deras liv, som icke förut äga någon resonans.

Min resa i Ukraina och mina samtal med de bästa kännarna av landet ha lärt, att man har anledning att hoppas det bästa. Bönderna äro råa, men godmodiga, de äro hjälpsamma och ha i allmänhet en stark rättfärdighetskänsla. Ett exempel säger visserligen icke mycket; det kan dock användas såsom illustrationsmaterial:

Eichenbaum-Wollin var närvarande vid ett samtal mellan en bonde och en bolsjevik. Bolsjeviken ville förklara för bonden vad kommunismen var. Men bonden förstod honom icke. Inga förklaringar kunde giva honom förståelse för ämnet. Så började bonden utveckla sina idéer, hur han hade tänkt sig att han skulle vilja ha angelägenheterna med sina kamrater ordnade i sin by. När han var färdig med sin utläggning sade bolsjeviken-kommunisten till honom: ”Du är ju kommunist!”

”Vad — jag kommunist?” svarade bonden vredgad. ”Jag är ingen kommunist.”

Denna bonde visade, att han mycket väl visste hur han ville ha sina egna angelägenheter ordnade, bara man icke störde hans kommunistiska försök genom ingrepp utifrån och genom att binda hans fria initiativ. Det kunde anföras talrika exempel på att bönderna självständigt organisera en kommunistisk hushållning och själva reglera sina inbördes förhållanden.

Ett besök på en sovjetfarm 30 werst från Charkow, vilken tidigare hade tillhört en godsägare, gav mig tillfälle att studera böndernas gemensamma hushållning på detta gods. Där fanns 100 bönder — med barn och hustrur inalles 160 personer. Ingen av dem var ”kommunist” och de hade ändå ordnat allt på bästa sätt och med iakttagande av rättvisans krav. Och för många andra både enskilda och gemensamma hushåll gäller detsamma.

Böndernas märkvärdiga vägran att kalla sig ”kommunister” förklaras därigenom, att bönderna hört detta ord endast genom regeringen, som betecknar sig kommunistisk. Men samma regering sänder sina soldater till byarna för att rekvirera livsmedel, som bönderna icke vilja utlämna. I böndernas föreställningsvärld äro kommunisterna rekvirerande soldater eller regeringen, som sänder soldaterna till byarna. Men därtill kommer också en mängd kommissarier, som nämna sig kommunister, men vilka i verkligheten äro svindlare — något som naturligtvis icke kan antecknas på sovjetregeringens skuldkonto, då landets vidsträckthet försvårar kontrollen över dem.

Medan ”kommunisterna” icke stå väl till boks hos bönderna, så ha *bolsjevikerna* ett gott anseende. Det var bolsjevikerna som gävo dem freden. Genom freden i Brest-Litovsk förvärvade Lenin stor popularitet åt bolsjevikpartiet. Och därför hylla bönderna bolsjevikerna, men hata kommunisterna. De äro icke på det klara med att det i grund och botten gäller samma parti.

Med hjälp av några intelligenta element bland sig ordna bönderna även sina stora gemensamma angelägenheter. De inkalla stora kongresser, bilda kooperativa föreningar o. s. v. Det är dock självklart att de icke alltid ha rätt förståelse för vad saken gäller. Till stor del tro de ännu på ”intelligensen.”

De trodde att Machno, som var en god ledare i striderna, skulle råda dem även i andra angelägenheter. För varje angelägenhet frågade de Machno, vad de hade att göra. Machno lär ha svarat dem, att de skulle göra vad de själva funno för gott. Men därmed voro bönderna icke hjälpta. De ville ha råd. Och den som kan giva dem ett gott råd är naturligtvis en gärna sedd man.

De ukrainska böndernas kommunism är icke en följd av några teorier, den har fötts av deras praktiska liv. Storgodsägardömet visade dem vådan av

privatäganderätten till jorden och den orättfärdighet som framsprang ur detta förhållande.

Marxismen kan evigt förkunna, att socialismen icke är en akt av rättfärdighet. Bönderna känna orättfärdigheten genom den olika fördelningen av grundegendomen och vilja avskaffa den. ”De andra skola icke äga mera än vi.” Denna mening har ständigt blivit brännmärkt av socialismens fiender. såsom en avundsjuka hos de egendomslösa. Men denna de egendomslösas ”avundsjuka” är för bönderna en regulativ princip. Den leder till en utjämning i jordägandet, och denna för bönderna till kommunismen.

Det ekonomiska läget

Om storgodsägarnas jord skulle ha lagts i böndernas händer vid tiden före kriget, så hade det utan tvivel betytt en bättre ställning för dessa och ett i allo förbättrat ekonomiskt läge. Denna förändring i äganderättsförhållandena betydde även nu ett förbättrande av de fattiga böndernas ställning, ett förbättrande av de genom kriget utarmade böndernas läge. Vi vilja därmed ha sagt, att bönderna utan revolutionens ingripande skulle ha haft det sämre än de nu ha, men icke att de nu ha det bättre än före kriget.

Det har gått bonden såsom det har gått befolkningen i Tyskland. Man beklagar sig och önskar att man hade tiden före kriget tillbaka. Före kriget hade bönderna skor och kläder och petroleum, vilket de i dag sakna. De ha nu mindre tillgång till åkerbruksredskap och maskiner än tidigare. Industrien är mycket litet utvecklad och under kriget var den omvandlad till krigsindustri. De erhålla mycket mindre industriprodukter och måste avstå från mycket mera av sina egna produkter än förr.

När bolsjevikerna hade tagit makten i Ukraina, förbjödo de den fria handeln, varigenom städernas befolkning råkade ut för den största livsmedelsbrist. Bolsjevikerna hade en dubbel avsikt med detta tillvägagående.

För det första ville de förhindra att livsmedel och andra förbrukningsartiklar användes såsom handels- och spekulationsobjekt. Från socialismens standpunkt är det teoretiskt så, att de producerade varorna icke endast fördelas genom den fria handeln, utan också bliva medel till profitmakeri och till enskild vinst eller åtminstone till att försörja de människor, som syssla med ”handel” istället för att ägna sig åt produktiv verksamhet. I det praktiska livet är det emellertid ofta på annat sätt.

Den ryska speciella marknaden är en plats på vilken bönderna försälja sina hemprodukter, som de säkerligen icke förvärvat sig genom köp eller spekulation. Men då det under de för handlenvarande omständigheterna var ytterst svårt att veta, vilken som var bonde och vilken som var handelsman, så verkade dessa bestämmelser, isynnerhet i de mindre städerna, på ett orättfärdigt sätt. — De så kallade spekulanterna äro oftast de fattigaste bland befolkningen.

För det andra ville de tvinga bourgeoisin till arbete. Därigenom att bourgeoisielementen icke kunde köpa mera och alltså icke kunde erhålla något att försörja sig med, så skulle de bliva tvingade att arbeta, tänkte de. Men man hade tydligen missräknat sig i detta avseende, eftersom de flesta funnit medel och utvägar för att undgå bestämmelserna. Men i längden kan det naturligtvis icke vara möjligt för bourgeoisin att undandraga sig arbetet. Sovjetregeringen

kommer undan för undan underfund med bourgeoisins smygvägar och tillgriper då andra åtgärder. Man inför arbetsböcker, alla innevånare inregistreras, de som icke arbeta erhålla ingen livsmedelsranson o. s. v., så att det till slut icke finnes någon annan utväg än att arbeta. Då erhålla de livsmedelsransoner såsom varje annan.

Man har således icke uppnått vad man åsyftade. — Man har försökt att i stor stil införa en behovshushållning. Men i det stora hela florerar den så kallade spekulationen, d. v. s. handeln med livsmedel och andra förbrukningsartiklar mer än förr. Alla större fabriker och lantbruksföretag äro förstatligade och producera för statens räkning. Men de mindre företagen — och med undantag för sockerindustrien och metallindustrien är smådriften överallt förhärskande — befinna sig i privata händer och drivas för privat räkning, alldeles som före revolutionen. Det ekonomiska livet utvecklar sig således i detta hänseende efter privatkapitalistiska linjer — ehuru de enskilda företagen icke äro några herrar Stinnes eller Thyssen.

I Kiew var allt precis som i andra kapitalistiska länder ännu två eller tre månader efter sedan staden intagits av bolsjevikerna. Många affärer voro öppna och endast de voro tvungna att stänga, som icke hade några varor att sälja. Men de erhöilo ju inga varor vidare av bolsjevikerna och sågo sig nödgade att stänga, den ena efter den andra. Och så gick affärsinnehavaren i sovjetregeringens tjänst, i ett kommissariat eller något liknande. De blevo tjänstemän, statstjänstemän. Men då de icke kunna leva av den lön de nu ha, så fortsätta de att jobba och spekulera. Andra åter igen ha hållit på med denna trafik hela tiden och kunna lika litet lämna den som katten kan låta råtten löpa.

Bönderna, som äro emot kommersialism ens system, emedan de aldrig haft något gott därav, syssla ävenledes med ”spekulation”, som den bolsjevikiska språktermen lyder. Denna spekulation består däri, att de sälja sina produkter till högsta möjliga och till privata priser istället för att leverera dem till staten. Men detta göra de naturligtvis icke därför att de ha någon särskild lust för spekulation, utan därför att de icke kunnat annat. De skulle gärna lämna av sina varor vid de statliga inlämningsställena, bara de kunde erhålla några andra saker i utbyte. Men staten har ingenting och kan ingenting lämna i utbyte. Så äro de tvungna att köpa sina behovsartiklar i den fria handeln.

För ett pud mjöl (36 pund) erhålla de i den fria handeln ända till 21,000 rubel, men av staten få de endast omkring 2,000 rubel. Det är därför förklarligt, att de hellre sälja sina varor till spekulationspriser, trots att de löpa risken att bli bestraffade därför.

De stora penningssummor, som de erhålla för sina produkter i den fria handeln hjälpa dem dock icke så långt. Och de avstå gärna från pengar. De vilja icke ha några pengar och skulle gärna lämna sina produkter till staten för det lägre priset, bara de kunde erhålla vad de behöva istället. Pengar ha icke längre något värde för dem. De ha så mycket pengar att de tapetsera sina väggar med sedlar och smycka sina högtidsfordon med dem.

Bönderna vilja icke ha pengar, de vilja ha behovsartiklar. En resande, som kommer till en by kan ofta icke få köpa någonting, hur mycket pengar han än har. Men han kan erhålla nära nog vad som hälst för ett stycke tyg eller för ett glas salt eller något liknande.

Det råder intet tvivel om att icke spekulationsraseriet kommer att hävas, så snart bönderna kunna erhålla vad de behöva från staten. Från detta ögonblick skola bönderna frivilligt utlämna sådana produkter till regeringen, som denna nu icke mäktar frångåta dem med våld. Från och med då skola rekvisitionerna upphöra och fiendskapen mellan regeringen och bönderna bringas ur världen. Det skall sedan bliva mycket lättare för sovjetregeringen att komma överens med bönderna. Bönderna skola då icke längre ha behov av att ”vara kontrarevolutionära” och revolutionen skall då befästas på landsbygden och få tid till en uppbyggande verksamhet.

Men detta kan endast åvägabringas, då sovjetregeringen har fred, då ententen upphört att bekriaga det olyckliga landet, då blockaden blivit upphävd och varorna strömma in över gränserna.

Att den ryska revolutionen i bolsjevismens form och med bolsjevikregeringens rekvisitions-politik måste te sig som ett sådant skräckregemente har sina huvudsakligaste orsaker i kriget och blockaden. De som stå bakom blockaden och bakom krigen mot revolutionslandet, revolutionens fiender i Frankrike, England, Amerika, försvararna av de kapitalistiska staterna bära den största skulden till den ryska revolutionens försumpning. Om man med bolsjevismen förstår den ryska sovjetregeringens frihetsvidriga politik mot förnämligast bönderna, så kan man bekämpa denna slags bolsjevism på ett effektivt sätt under parollen: Fred med Ryssland, blockadens upphävande, "Hands off Russia" 1

När regeringen företog sig att undertrycka den fria handeln, var den ju tvungen att skapa egna organ, varigenom befolkningen kunde förses med livsmedel. Detta är naturligtvis synnerligen svårt för ett politiskt parti, även om det förfogar över regeringsmakten. Dess karaktär är politisk och icke ekonomisk och det kan därför icke vara skickat för uppgiften.

Livsmedelskommissariatet stod fullkomligt rådlöst i denna situation. Och det vände sig till de kooperativa konsumentföreningarna.

Både i Ryssland och i Ukraina voro dessa organisationer starkt utvecklade. Regeringen övertog nu dessa kooperativa föreningar och omvandlade dem till statsorgan. Medlemskap blev obligatoriskt för varje medborgare. Bourgeoisin, som nu tillhör dessa organisationer, har ingen rätt där-inom. Proletariatet har ensamt rätt att välja funktionärer och tjänstemän. Men icke destomindre äro de flesta tjänstemännen ur bourgeoisikretsar, naturligtvis emedan arbetarna icke äro tillräckligt skolade, utan till större delen analfabeter.'

Det är här tal om arbetarna och bourgeoisin och icke om bönderna. Dessa beröras till större delen icke av de kooperativa konsumentföreningarna, emedan de icke ha behov av dem. De behöva ju inga livsmedel genom andra, tvärtom, de leverera livsmedel. Föreningarna äro således beräknade för städerna, vilka äro hänvisade till landsbygdens produkter för sin försörjning.

Konsumentkooperationen erhåller sina varor från regeringen. Föreningarna fördela sedan varorna till arbetarna i städerna och fabrikerna. Det finnes avdelningar av dessa föreningar vid varje fabrik och arbetarna erhålla sina ransoner direkt i fabriken. Knappheten på livsmedel gör dock att arbetarna icke bliva försörjda på ett tillfredsställande sätt. Arbetarna kunna omöjligen leva av sina ransoner. De skola dagligen ha ett pund (400 gr.) bröd. Det förekommer dock ofta att de icke erhålla någonting på hela dagen. I en chokladfabrik i Charkow fingo arbetarna i september 1920 icke bröd på fyra dagar.

Då arbetarna icke kunna erhålla tillräckligt med bröd i fabrikerna genom regeringens försorg, så äro de tvungna att skaffa sig bröd på privata vägar. I Ryssland är brödet ett huvudsakligt näringsmedel. De flesta människorna leva nära nog uteslutande på bröd och *kascha* (en slags gröt.)

Men marknadspriset på bröd är allt för högt för arbetarnas ekonomiska möjligheter. Lönen i den ovan nämnda chokladfabriken var 2,400 rubel per månad. Vid samma tid kostade ett pund vitt bröd på Fisktorget i Charkow 500 rubel, det svarta brödet kostade 340 rubel. Hela månadslönen räckte således med knapp nöd till 5 pund vitt bröd eller till 7 pund svart bröd.

Man frågar sig ovillkorligen, hur arbetarna egentligen kunna leva. Man måste emellertid påpeka, att arbetarna i många fabriker erhålla middagsransonen på platsen. Denna middagsmat är icke så synnerligen bra, den är tvärtom ganska underhållig. Blott i en enda fabrik har jag funnit maten jämförelsevis kraftig. Det var i fjärde regeringsfabriken för textilindustrien. I denna fabrik arbetade 1,500 personer, men endast 500 kunde komma i

åtnjutande av middagsmat. Man hade icke plats för flera och man hade icke tillräckligt med livsmedel. För denna middagsmat betalade arbetarna 20 eller 30 rubel.

Men vad göra de övriga arbetarna, de som icke erhålla någon mat till middagen? Ja, de försöka försörja sig själva. Och hur? Av de 1,500 arbetarna i fabriken utebliva 10 proc. De stanna hemma, trots att uteblivandet är belagt med stränga straff.

Den som under tre på varandra följande dagar utebliver från arbetet utan att vara sjuk eller utan annan tvingande orsak, kan lagligen skickas till ett koncentrationsläger. I verkligheten straffar man dock icke så strängt. Även om regeringen ville fullfölja saken med stränghet, så äro arbetarna emot det. På många platser är det nämligen fabrikskommittéerna, som i första instans ha att döma i sådana saker. Och då dessa själva äro arbetare och i mindre grad kommunister, så döma de icke så rigoröst. I denna fabrik var kommunisternas procentsiffra ovanligt hög, nämligen 13,3 proc., 200 arbetare av 1,500; i en loko-motivfabrik i samma stad voro av 3,350 arbetare endast 100 kommunister, d. v. s. 0,29 proc. — På senare tiden har det dock förekommit, att kommunisterna organiserat kommunistiska grupper i fabrikena med huvudsakligt syfte att bedriva spionage. Samtidigt har man också givit dem säte i Tscheka (utomordentliga kommissionen). I slutet av augusti 1920 blevo 172 man arresterade vid den nämnda lokomotivfabriken, emedan de stodo under anarkisternas och vänster-socialrevolutionärernas inflytande och själva ville organisera livsmedelsförsörjningen samt därför att de uteblivit från arbetet.

Arbetarna stanna således borta från arbetet, därför att de på något sätt måste skaffa sig nödvändiga livsmedel. En del bland dem äro blott "semiproletärer", d. v. s. halvproletärer. De ha ett stycke jord och äro till hälften bönder, varför de ha bättre näringsmöjligheter. En annan del går ut på landet för att skaffa matvaror. Arbetarna organisera sig ofta för detta ändamål. De sända ut några stycken på landet med uppgift att anskaffa livsmedel. De göra inköp för hela fabriken eller för en grupp på 20 man. I både Ukraina och Ryssland är denna nya form av arbetarkooperation utbredd på många arbetsplatser.

Denna organisation visar oss en ny form för försörjningen av fabriksarbetarna, vilken framsprungit direkt ur det föreliggande läget. Förr var konsumentkooperationen fri, d. v. s. oberoende av staten. Det är självklart att den icke var socialistisk, utan som allt annat i den kapitalistiska ekonomin genomträngd av kapitalistiska betraktelsesätt. När den blev förstatligad skulle den väl vara statssocialistisk, men den hade förlorat sina leveransmöjligheter. Som statens organ äro de kooperativa föreningarna icke självständiga organ, de äro hänvisade till staten, som skall leverera livsmedlen till dem.

Staten har emellertid så ringa möjlighet att leverera någonting, att de kooperativa föreningarna icke äro istånd att rätt fylla sina uppgifter. Staten kan endast anskaffa livsmedel genom rekvisitionspolitik. På grund av det tryckta ekonomiska läget kan den icke fullfölja en annan politik. Och en av de främsta anledningarna härtill är åter igen blockaden. Vi röra oss bara runt i en krets, som vi icke komma ur, så länge blockaden icke blivit upphävd.

Om staten å andra sidan icke hade förstatligat konsumentkooperationen, så skulle de självständiga konsumtionsföreningarna ha ägt större möjligheter att komma överens med bönderna. Alen kooperationens förstatligande var en nödvändig följd av förbudet mot den fria handeln mellan producenterna.

Upphävandet av böndernas och hantverkarnas fria marknad, visade sig vara ett ödesdigert missgrepp, som svårt hämnat sig genom livsmedelstillförselns stagnation och förlamning, vilket i sin tur menligt återverkat på industrien och på hela produktionen.

Alla dessa företeelser äro ytterst lärorika och visa oss, att det är omöjligt att ordna ett lands ekonomiska förhållanden genom politiska organisationer, ja, att politikens supremati över det ekonomiska livet måste leda till svåra rubbningar. När arbetarna äro oberoende av staten

skapa de själva de organ, som äro nödvändiga för det ekonomiska livets reglering och för att nödortvigt tillfredsställa sina egna behov. Detta kan icke med bästa vilja åstadkommas av staten. Staten har icke de nödvändiga insikterna för denna organisation. Den är främmande för det ekonomiska livet. Denna reorganisation måste vara det arbetande folkets egen sak.

* * *

Städernas försörjning med bränsle och byggnadsmaterial, huvudsakligen trä, tog städernas sovjet om hand. Sovjets i Charkow ha t. ex. i uppgift att förse staden med vinterved. Exekutivkommittén i detta sovjet satte sig i förbindelse med exekutivkommittén i distriktets sovjet. Och varje kommun, varje by är förpliktad att leverera en bestämd mängd ved, till storleken bestämd av områdets folkmängd. Råden ansvara för att detta sker.

Under år 1920 fick hela Ukraina 6,000 sågar och 4,000 yxor. Dessa fördelades mellan de olika kommunerna, som åter påminnes om att de måste leverera bränsle. Men bönderna vilja icke gärna hugga ved för regeringen, emedan de icke erhålla tillräcklig ersättning. Man måste då och då sända militär till byarna för att få bönderna att hugga. Och detta väcker mycken ond blod hos bönderna. 239

Fackföreningarna i Ukraina äro i det stora hela likadant organiserade och ha samma funktioner som i Ryssland, varför det kan vara onödigt att här gå in på en särskild behandling av dem.

I Ukraina äro i det stora hela 1,173,000 arbetare organiserade i fackföreningarna. Av dessa äro 280,000 järnvägsmän eller järnvägsarbetare, 162,000 sovjetjänstemän, 134,000 gruvarbetare, 113,000 metallarbetare, 72,000 inom näringsmedelsindustrin, 58,000 i sockerindustrin, 58,700 telegraf- och posttjänstemän, 49,660 lantarbetare på sovjetgodsen, 42,125 vid sjukhus- och hospital, 38,000 i upplysningstjänst (lärare, partiagitatorer och journalister), 31,500 i beklädnadsindustrin, 23,800 i kemi- och glasindustrin, 22,900 i läderindustrin, 20,600 i byggnadsindustrin, 18,800 träarbetare, 18,000 i tobaksindustrin, 13,000 i textilindustrin, 11,000 i den grafiska industrin, 3,000 i pappersindustrin.

Arbetarna äro obligatoriskt anslutna till fackföreningarna. Dessa välja fabriksråden. Fabriksråden välja ett råd för hela industrin inom ett visst guvernement. Detta guvernementssovjet väljer en exekutivkommitté, som består av 9-14 man. I detta guvernementsråd finnas representanter för arbetskommissariatet och för högsta ekonomiska rådet. Dessa kommissariat utöva sin verksamhet genom fackföreningarna. Eller på annat sätt uttryckt: högsta ekonomiska rådet organiserar produktionen genom sina representanter i fackföreningarna, vilkas order ovillkorligen måste utföras. Arbetskommissariatet bestämmer genom sina representanter i fackföreningarna, vilkas order likaledes måste strängt följas, vad och hur och hur länge arbetarna skola arbeta. Arbetarna ha således icke i fackföreningarna inflytande på produktionen eller på arbetsvillkoren.

Guvernementssovjetens exekutivkommitté har 5 departement: 1. det ekonomiska departementet, 2. departementet för tariffer och löner, 3. departementet för produktion, 4. departementet för organisation och instruktion, 5. departementet för allmänna saker. Vart och ett av departementen ha sedan sina subdepartement. Det ekonomiska departementet är uppdelat på två underavdelningar, en för industriens organisation och en för distributionen av proviant och arbetskläder. Arbetarna ha icke rätt att kontrollera departementens arbete, de ha endast att bestämma över det arbete, som departementet speciellt anvisat dem.

Industrin i Ukraina är uppdelad på tre grenar: den största industrin (metallindustrin) står under högsta ekonomiska rådets direkta kontroll, andra och tredje industrigrenen sortera under högsta ekonomiska rådets provisoriska råd.

Det finnes i Ukraina 42 större och 14 mindre textilfabriker. De största metallindustriella företagen, 16 till antalet, ha sammanslagits till en enda stor trust. Grevorna i Donbäckenet äro

indelade i 16 distrikt, som stå under fackföreningarnas centrala exekutivkommitté på samma sätt, som ovan angivits.

Lagligen är arbetstiden åtta timmar. Under kriget har man dock arbetat på övertid i alla industrier, som ha något sammanhang med krigsindustrien. Gottgörelse för övertidsarbete betalas huvudsakligen i naturalier. Arbetarna erhålla en större ranson bröd.

* * *

Arbetarna och bönderna trängta efter bröd och frihet. I vilken grad de genom revolutionen kommit i åtnjutande härav, visar oss denna framställning; i vilken grad de skola vara i stånd att skaffa sig mera bröd och större frihet, skall framtiden visa oss. Men detta är i varje fall beroende av den politik, som ententen kommer att föra mot Ryssland och Ukraina.

På samma sätt som Ryssland i allmänhet kan vidare utveckla sig i riktning mot socialismen, om det ostört och obehindrat får utveckla de krafter, som leva i folket, på samma sätt skola också arbetarna och bönderna kunna skaffa sig mera bröd och större frihet, om de lämnas i fred av regeringen och lyckas utveckla sina krafter.

Icke sovjetregeringen, men arbetarna och bönderna kunna skapa socialismen. Och man har redan börjat. Det visar oss den närvarande utvecklingsfasen i den ryska och ukrainska revolutionen.

I sin egenskap av statssocialister ha bolsjevikerna visat, att de icke kunna införa socialismen.

Lästips

Av samme författare (Augustin Souchy) finns på marxistarkivet även boken [Bland spanska bönder. Kollektiviseringen i Aragonien](#), (om spanska inbördeskriget), samt artiklarna "Den spanska revolutionens historiska betydelse" och "Spanska republikens uppkomst och undergång" (i samlingen [SAC:s tidskrift Syndikalismen årgång 1939](#))